

Price \$5.00

Ціна 5.00 дол.

НОВІ ДНІ

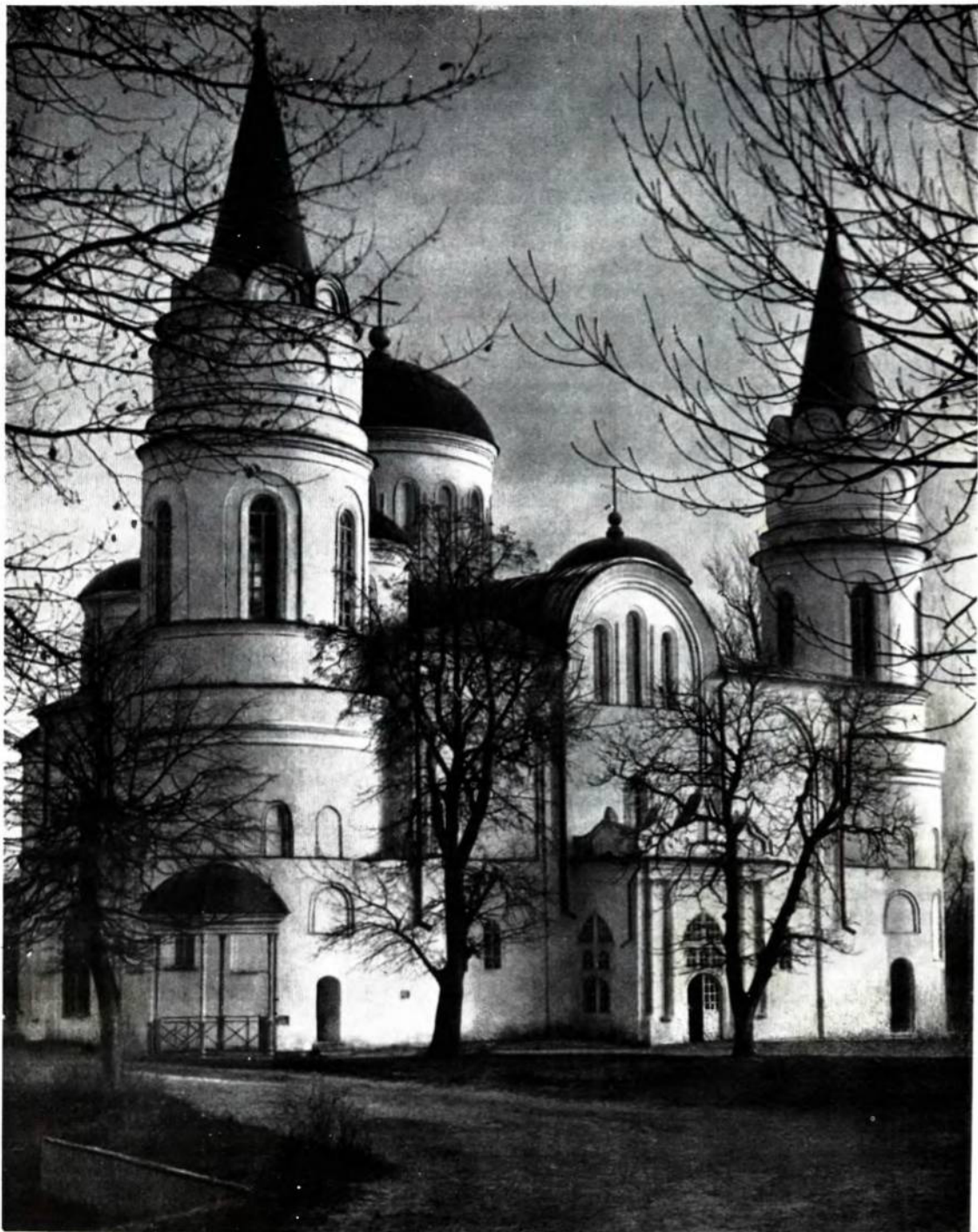
• NOWI DNI •

УКРАЇНСЬКИЙ УНІВЕРСАЛЬНИЙ ЖУРНАЛ

Vol. XLVII

СІЧЕНЬ-ЛЮТИЙ – 1996 – JANUARY-FEBRUARY

No. 550-551

NOWI DNI

Засновник і редактор 1950–1969 П. К. Волиняк

A Ukrainian Monthly published
every month except August by
the Nowi Dni Co. Ltd. in
Toronto, Ont., Canada

Адреса "Нових Днів":

NOWI DNI
P.O. Box 400, Stn ~D~
TORONTO, ONT., CANADA
M6P 3J9

Publications Mail Registration Number 1668

International Standard Serial Number

ISSN 0048-1017

Editor-in-Chief: M. Dalney

Business & Advertising manager:

A. Horhota

1 YEAR SUBSCRIPTION -

РІЧНА ПЕРЕДПЛАТА:

CANADA: \$30.00

U.S.A.: \$30.00 US

АВСТРАЛІЯ: \$40.00

австралійських

ІНШІ КРАЇНИ

\$30.00 American or equivalent

Азією/Океанією – \$50.00 U.S.

НАШІ ПРЕДСТАВНИЦТВА:

ALBERTA - АЛЬБЕРТА:

E. Krasnoshtan
4510 - 106 St., #208
Edmonton, Alberta T6H 4X2
Tel.: 437-7098

AUSTRALIA - АВСТРАЛІЯ:

F. Habelko
61 Lawson Ave.
Frankston 3199, VIC. Australia
Tel.: 03-783 7782

M. Waksuutenko
28 Algona Cres.
Rostevor, S.A. 5073

GR. BRITAIN - ВЕЛ. БРИТАНІЯ:

Mr. Ivan Dolhopiat
6 Nemoure Rd.
London, W3 6NZ England
diasporiana.org.ua

Видає Спілка "НОВІ ДНІ" з обм. відповідальностію

Мар'ян Дальний – головний редактор

Адміністратор і Оголошення – Ада Горгога

У ЦЬОМУ ЧИСЛІ ЧИТАЙТЕ:

Наталія Лівичка–Холодна — ЛИСТКИ із ЩОДЕННИКА	1
Марія Барандій — "ФІЛОСОФЕМА" і інші вірші	2
Гнат Бердо — Вибрані вірші	3
Оксана Шморгун — СВІТЛО в КІНЦІ	4
Іван Гнатюк — ПОХОРОН ПАТРІАРХА — ДУХОВНИЙ ЧОРНОБИЛЬ	7
Микола Вірний — НАМ ДАЛІ ЙТИ!	11
Ю. Красноштан, І. Рижавський — "УКРАЇНА МАТИМЕ СВОГО МОЙСЕЯ"	14
Микола Козак — НЕСКОРЕНІСТЬ ПОЕТА і ПОЕЗІЇ	17
Д. Б. Чопик — НАВЧАЛЬНІ ПРОГРАМИ КИЄВО–МОГИЛЯНСЬКОЇ АКАДЕМІЇ	18
Валерій Остапенко — ЩЕ СЬОГО–ТОГО ПОТРОШЕЧКУ	20
Дмитро Нитченко і інші — "БУДЕМО ВДЯЧНІ за ВІДПОВІДЬ"	21
Юхим Красноштан — І СРІБНІ ЗВУКИ БАНДУРИ	23
Ю. Метельський — ШКОЛА ДИРИГЕНТСЬКОЇ МАЙСТЕРНОСТІ	24
Ростислав Доценко — ДУМКИ ПРОТИ НОЧІ	25
Юрій Мошинський — МЕКСИКАНСЬКЕ МІСТЕЦТВО	26
Ірина Сизоненко — УНІКАЛЬНІСТЬ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОЕКТУ "Ex Oriente lux"	27
Богдан Федорович — ПАНТЕЛЕЙМОН ВИДИНІВСЬКИЙ	28
Володимир Рожко — ...І НАДЯГАЛИ ТЕРНОВИЙ ВІНОК	29
Ірина Бетко — ІННОВАЦІЇ БІБЛІЙНИХ МОТИВІВ в УКРАЇНСЬКІЙ ПОЕЗІЇ	31
Ірина Бетко — ЄВАНГЕЛІЇ від ІВАНА (диптихи)	33
В. Рожко — ДУХОВНА АКАДЕМІЯ в ЛУЦЬКУ	34
КІУС — НОВА ПРАЦЯ з ІСТОРІЇ УКРАЇНСЬКО–ЄВРЕЙСЬКИХ ВЗАЄМИН	35
Олександра Черненко — НОВА ПУБЛІКАЦІЯ УКРАЇНСЬКОЇ АКАДЕМІЇ НАУК у КАНАДІ	36
Володимир Жила — ЩОСЬ НОВЕ, ОРИГІНАЛЬНЕ	39
О. Яворська–Копач — ПРАЦЯ з ДІЛЯНКИ ЛІТЕРАТУРОЗНАВСТВА	41
Леся Храплива–Щур — "Я НА СТОРОЖІ КОЛО ЇХ ПОСТАВЛЮ СЛОВО..."	42
В. Еппель — ДАНТЕ в УКРАЇНІ	43
В. Еппель — НОВІ КНИГИ УКРАЇНИ	44
КІУС — УКРАЇНСЬКО–ПОЛЬСЬКИЙ ОБОРОННИЙ ДОГОВІР... ..	45
УКДІЦ — РОЗВ'ЯЗКА КОЛЮЧИМ ДРОТОМ	45
ЛИСТИ до РЕДАКЦІЇ	46
КІУС — "ІСТОРІЧНІ ЕСЕ" ІВАНА ЛИСЯКА–РУДНИЦЬКОГО	47
ПОСМЕРТНІ ЗГАДКИ	48

На першій стор. обкладинки: *Фасад Спаського собору в Чернігові (1036 р.).*

Реконструкція.

• Перодруки і переклади дозволені за поданням джерела. • Статті з поданими іменами авторів не конче висловлюють погляди редакції. • Незамовлених матеріялів редакція не повертає. • Редакція не відповідає за зміст платних оголошень і застерігає собі право виправляти мову та скорочувати надіслані матеріяли.

Література, мистецтво, наука, суспільне життя

Наталія ЛІВИЦЬКА-ХОЛОДНА

ЛИСТКИ зі ЩОДЕННИКА

НОСТАЛЬГІЯ

Нудний міщанський світ з горою
пухких перин і страв масних
і дах чужий над головою
замість тепла полтавських стріх.
Тополі й гуг стоять рядочком,
та бачу вже, що не такі.
І зірка онде "робить очко".
Ач дивні туг які зірки!
Не наші, що лише моргати
уміли та дивитись як
"на перші гулі" йшли дівчата
та напував коня вояк.

1945 р., Грособрінген

ДРЕЗДЕН

Погасають огні і свігла
над румовищами від бомб,
гільки чорного диму мітлі
де-не-де понурим стовпом.
Мегушаться люди, мов тіні,
поза межами болю вже.
І здригаючись в скавулінні,
пес над трупами стереже
І виходять із сховищ, чорні,
в нашивкуруч пробитий мур
на розтоплений в пекла горні
й знов замерзлий сніг кучугур.
І виходять у ранок сірий
цього дня, що прийшов, як тать,
із порожнім серцем офіри,
щоб у Вчора вже не вергать.
Вийшли двоє: він з чемоданом,
а вона в піжамах, струнка,
і в пухнагу ковдрочку вбране
немовля в заляклих руках.
І пішли в холодну далеч
безпросвітної чужини.
Тільки щось уста прошептали
над дигячим личком униз.
А годі сказали надхненно
візантійські очі з-під вій —
"хай буде благословенне
ім'я гвєє нині й повік".

1946 р.

ПІСЛЯ МОРОЗА

Часом хочеться вищати й скавуліти,
як собака, що дістав штовхан в живіт,

часом думаєш, що нажилає на світі,
що обрид давно цей осоружний світ.
Та нехай лише почую скаргу літа
Громовими спалахами блискавиць,
і ввижатиметься молодість, залига
усміхами сонця й тріскотом рушниць.
І присняться неба співи жовтосині
й соняшні клярнети молодих Тичин,
і побачиш в душах, в молодій дитині
дозрівання чуда — молодечий чин.

1979 р.

МОЛИТВА ВЕЧІРНЯ

Тиша глуха, мов камінь,
самотою душу паморочить,
зашиває розум думками,
наче чорною заповочкою.
Одверни від мене Господи
твар диявола,
на ніч в головах посади
яснолицого янгола.
Хай заколише мене
в сон без тьми
піснею втішною,
казкою мами.

1990 р., Торонто

СКРУХА

На синяві вікна дощу краплини,
зближається до ранку ніч.
А я смакую гіркість самотини
і з совістю стаю увіч.
Міхи гріхів несучи тобі у скрусі,
і кухлі сліз, що повні вщерт.
О Боже! Визнач кару по заслугі,
хай швидше прийде смерть.

4.XII.1990 р., Торонто

ПЕРШИЙ СНІГ

Небо овець отарами вкрито,
сіється, сіється сніг,
борошном білим крізь сито.
Душу сковано в сні,
мов немовлятко сповито...
Вже не треба, нічого не треба,
тільки теплого, теплого неба,

щоб на мене тихенько впало
і... приспало, приспало.

Марія БАРАНДІЙ

грудень, Торонто

ШКІЦ БОЛЮ

*На обрії вселюдського терпіння
аже сходить сонце у терновому вінці.
Ліна Костенко*

Це тільки шкіц мого страшного болю,
це видива нічної самоти.
Сиди ж, о Боже, на своїм престолі
і споглядай байдуже з висоти.
Бо це ж лише моє мале страждання,
краплина в морі людських крові й сліз,
пісчиночка на пляжах океанів
цієї крихти Всесвіту, Землі.
Бо це ж не тільки я одна страждаю,
весь світ горить, більйони людських жертв,
і не дістать перепустки до раю,
бо пекло наздогнало вже.
Молитви з молитовника не досить,
молитви на сьогодні ще нема.
Весь світ молитвою голосить
без слів, ридма.

24-го – 29-го січня 1991 р., Торонто

ПИТАННЯ

Скільки туги — ріки безбережні,
погопаю й виринаю знов і знов.
Як дійти ж до крайніх меж мені,
не згубивши віри в добрість і любов?
Як очей не виточити слізьми
й не пролити із серця ніжності й тепла,
Як зробити — нерви щоб були залізні,
а молитва — ревна щоб була?!

травень 1991 р., Торонто

1994

Я повернулась у дитинство
у запах нив — і зрошених отав,
і чийсь чужий, незнаний син став
мені своїм і рідним став.
Мене за руку взяв турботно
і в очі глянув тепло так,
неначе й справді і не сон то,
а дійсність радісна й свята.

1994 р., Торонто

* * *

Поночіє в душі. Скільки ж днів ще проплачу,
скільки дум недодуманих загублю,
скільки теплих зворушень даремно протрачу
і здушу непотрібне слово "люблю"?
Прокотилось життя, наче повинь в негоду,
десь по засвітах друзі всі розійшлись.
Чужинбю — і слава козацького роду,
і те серце, що билось нею колись.

Новий 1994 рік, Торонто

"ФІЛОСОФЕМА"

Життя — ниття, життя — вигтя,
життя — така рутиня!
Життя — щоденне відкриття,
і кожне з нас — дитина.
Ми виростаєм зі штанів,
кохань, останніх істин,
дурних забав, юнацьких снів,
релігій, мод і містик.
Ми виростаєм повсякчас
з чужих авторитетів.
Хтось дороста цитат із фраз
і в тиражах портретів —
до слави доростає хтось
із власної потреби.
Але нікому не вдалось
ще вирости — із себе!
Нема, хвались чи не хвались,
ні мужа, ні кобіти,
які би вирости колись
із власної орбіти.
Тому крутімся в ній, поки
нас крутить вища сила!
Навіщо птаху дві руки,
а чоловіку — крила?
Навіщо сейф сталевий мені,
коли я не Рокфелер,
нащо амнестія свині,
а дереву — пропелер?
Навіщо заздрити дарма,
чуття плекатися чорні,
коли ми, кожен зокрема,
єдині й неповторні?
Отож хай дерево росте,
а птах собі літає,
двірник мете, поет плете,
ну, а читач — читає.
Життя — ниття, життя — вигтя,
життя — ТАКА ПРИГОДА!
І наймудріше відкриття —
з самим собою згода!

ІНСТИНКТ

*"...але душа ще з дерева не злізла"
(Ліна Костенко)*

Чому так реагується на слово:
кричать усі, як ІНШОГО хвалиш...
Зате з нас кожен, чуючи обмову,
на пліткаря не крикне: кинь, облиш!

Чому на цих атавістичних вагах,
де зважуємо ближнього свого,
переважає заздрість і зневага
і сумніви в порядності його?

Невже це від природи норма дана
і це інстинкт, який нас береже? —
Не те що раді з горя того Івана,
а просто раді, що воно — чуже!

Пліткуємо про нього з тим-то й тим-то...
Ну, що ж, інстинкт — це норма, а не зло.
...Нехай і норма. Та з таким інстинктом
з дерев не треба злазити було!

Проблем екологічних видав час!
 Щезає ліс... Хіба немає ради?
 А що, коли кожнісінький із нас
 хоча б єдине деревце посадить?
 Страждають від самотності старі,
 невдачливі співають без сліду...
 А якби кожен у своїм дворі
 та допоміг нещасному сусіду?
 Не треба йти в якісь чужі світи,
 не треба думати про "усю планету" —
 ти бабі Насті лампочку вкрути,
 зі свого саду кинь якусь ранету,
 ти рідній мамі, поки та жива,
 не торочи про власні "збиті крила",
 а поспіши сказати ті слова,
 які ми всі шепочем на могилах:
 "Єдина, рідна... Матінко, прости..."
 Із каяттям цілуєм землю слізю.
 Ось оцінив її нарешті ти,
 але що з того, як уже — запізно!
 ...Та що добро! Якби той кожен з нас
 на зло одне в житті вчинив би менше,
 у скільки б сотень і мільйонів раз
 йому ж на світі стало жити легше!

Говорим "людство, людству..." і т. д.,
 "перемагають, за людство йти до бою...".
 А де оте абстрактне людство, де?
 Нема його, абстрактного, ніде —
 є він, вона і ти, і я з тобою.
 То хто ж за нас переболить за всіх,
 як оре кожен лиш на власній ниві?
 Якби той КОЖЕН іншому поміг
 і хоч одному щастя дати зміг,
 які б ми всі годі були щасливі?
 ...Неначе лантух, цей наїв несеш,
 підхоплюєш, жбурнувши спересердя.
 І все ж. І все ж. О Господи, і все ж
 Людина почалася з — милосердя!

ЕМАНСИПОВАНА УКРАЇНКА

Дош періщить, як на п'ютоп,
 де ви, Носві ковчеги?
 По сніданку — на роботу,
 по роботі — в черги, в черги:
 у "Хімчистку", у "Хвилінку",
 де шевці сидять, як леви,
 в "Чародійку", у "Ворсинку",
 де суцільно — королеви!
 У молочний, хлібний, рибний,
 в дитсадок, на пошту... Мамо!
 Ще калюжу перестрибни
 із авоськами й торбами,
 ще знайомим посміхнися:
 "Ах, ну що ви — де та втома!..."
 Ще зачіска, ще спідниця,
 ще обід зварити вдома,
 ще попрати, ще помити,
 ще забити цвях у мешті.
 ...Ще йому передзвонити —
 і домовитись нарешті!

Марія Барандій — член СПУ, автор поетичних збірок
 "Знак сонця" (К., 1968), "Земне тепло" (Л., 1983), "Із книги
 життя" (К., 1986), "Вічний сад" (Л., 1987), "Щоденна пісня"
 (К., 1990), "Автопортрет з вами" (Л., 1991). Живе у Львові.

ВИБРАНЕ

З гнобителем не житимеш у згоді.
 Василь Симоненко

До москалів на скаргу не піду,
 якщо мене поляки кривдять,
 до москалів на скаргу не піду,
 якщо свої мене визискують,
 бо я без виходу людина
 і чорна випала мені година, —
 гнобителі несуть нову біду,
 до москалів на скаргу не піду!
 Вже добру волю мав до них Хмельницький,
 вже Винниченко як хотів миритись з ними,
 та інтерес їх захватницький
 мав нас нікчемними, малими,
 яким на світі й жити годі, —
 з гнобителем не житимеш у згоді!
 Агресори несуть лише біду —
 до москалів на скаргу не піду!

* * *

Так вже воно ведегся
 і вже така спромога,
 родилися таланти не в палагах,
 а в яслах в Пана Бога,
 де дух тривожив про людину,
 а не про користі з нагоди.
 Таланти родяться не на багатстві,
 а в матерії природи.

1988 р.

* * *

Минуло сила бід,
 пом'якла крига,
 і Бердо Гнат живе,
 а Бердо клига.
 Життя — це радість, зрозумій,
 надія долю двига,
 всміхнулось сонце, не німій, —
 виходить книга...
 Ой Боже,
 чи дихнув хтось вороже,
 що вийти не може?

28 лютого 1988 р.

* * *

Мене недоля по світу гнала,
 я по-дитячому на світ дивився.
 У грудях важко і думка в'яла,
 в мені щось змінилось, я не змінився,
 як боязкий був та так і лишився...
 Мало говорив я, не наговорився,
 не договорив я, все з думками бився,
 я боязким вже, мабуть, народився.
 Я ж боявся усякого туза, —
 хай за мене говорить по смерті
 моя мучена муза.

3 травня 1992 р.

СВІТЛО В КІНЦІ

Коли страшенно важко... Раптом дістаєш листа, що в Канаді в "Нових Днях" надрукували твоєї вірші. Нежданно-негаданно під вікном чуєш голос Мами, що кличе тебе на ім'я — а повинна б бути зараз за сотні кілометрів! Відчиняються двері твоєї душі — і на порозі стоїть Хтось — Хтось, Хто завжди є.

— Слідуючий, — Чиновник не підвів голови.
За віконцем щось заворушилося.

— Ім'я, — машинально промовив Чиновник, вступившись у папір.

— Я той, хто є, — прозвучала відповідь. Чоловік у білому мовчки дивився, як Чиновник в графі "Прізвище, ім'я, по-батькові" старанно виводить: "Той Хтос".

— Рік народження?

— Во віки віків.

— Місце...

Чиновник не договорив. Замислився. Глянув на папір. Потім перевів свій погляд на відвідувача. Ще пізніше — підвівся на стільці і виглянув через віконечко — в почекальні, крім Чоловіка в білому, вже нікого не було. Годинник показував четверту — кінець робочого дня.

— Ви... Останній? — спитав чомусь Чиновник, хоч добре бачив, що так.

— Я перший і Я останній, — просто відповів Чоловік у білому.

Запала мовчанка. Чиновник дивився на папір, де було записано десь 20 імен з різними даними, і раптом побачив останню графу. Очі його округлилися. Поволі обличчя почервоніло від сорому і люті:

— Ви що... Насміхатися прийшли? — він ледве стримував гнів. — Я просив вас... здається ввічливо — чи ні?

— Не розумію, в чому справа, — спокійно, навіть приязно, відповів Чоловік у білому. В голосі не було й тіні насмішки, скоріше якась всепоглинаюча, всепересорбуюча доброта. — Я не відповів на якесь ваше запитання?

— Відповіли... Ще й як відповіли! Але що за відповіді! Що за... — Чиновник затнувся: — Ви знаєте, що мені за це буде? Треба переписувати всю сторінку!... Відчитуватися перед начальством... Пояснювати... Що я їм скажу? Як поясню?

— Світло від Світла, — сказав Чоловік у білому.

— Що-що? Що ви верзете? Вибачте — говорите? Яке світло?

— Я кажу, — скажете начальству: Світло від Світла.

Чиновник спантеличено дивився на Чоловіка у білому. Потім, ніби зрозумівши щось, змінився на обличчі і сказав цілком іншим тоном:

— Так, так. Розумію. Звичайно, ви маєте рацію. Це я недогледів... Одну хвилинку... — він потягнув—

ся до телефону, але лагідний, майже батьківський голос відвідувача змусив його спинитися:

— Не треба.

— Що не треба?

— Викликати поліцію, лікаря чи що ви ще там хотіли...

— Звідки ви знаєте?...

Погляд Чоловіка в білому став зовсім рідним:

— Звідки я знаю? Вас дивує це...

— Так.

— Бачите, а мені було би дивно, як би я не знав.

— Як це розуміти?

У відповідь Чоловік у білому спитав:

— Що написано на 37-ій сторінці червоного зошита, що стоїть... — він не договорив, бо Чиновник перебив:

— 5-ий параграф... — і раптом замовк. — Але чому ви...

— Бачите, — відповів Чоловік у білому, — ви знаєте. Хоч і не ви писали той параграф, чи не так?

Чиновник спохмурнів. Але перш ніж встиг щось зробити, рушити з місця, знову пролунав голос:

— Не тікайте. Не бійтеся. Ніхто не хоче вас карати.

— Звідки ви? Хто ви? І хто вам сказав, що я... — очі Чиновника нервово забігали, руки тряслися.

— Не хвилюйтеся. Ніхто мене не присилав. Я сам прийшов.

— То значить ви не від ревізорів, — полегшено зідхнув Чиновник.

— Ні. Я — з вищої інстанції.

Чиновник знову спохмурнів:

— Як то з вищої? Хіба... з Міністерства? Вже... знають?

Чоловік в білому нахилився до вікна і прошепотів:

— Ні. Ще ніхто не знає. Знаємо тільки ми з вами, — він вказав пальцем на Чиновника: — Ти і я.

Чиновник оторопів:

— Ви... кажете мені "ти"?

— А чому б і ні? Перейдемо на "ти" — що тут такого? Тим більше що в довгій дорозі...

Чиновник перебив:

— В якій дорозі?

— В тій, яку нам тепер треба буде разом пройти...

— Нам? Разом?

— Звичайно. Тому я й прийшов. Хіба ти не тому мене кликав?

— Я... — Чиновник цілком змішався, — Вас...
Тобто — Тебе? Коли?

— А хоча б і вчора. Коли на засіданні...

— Т-с-с! Ні слова, — перебив Чиновник. — Тут можуть бути "вуха"...

Раптом Чоловік у білому розсміявся — весело, життєрадісно, щасливо. Чиновнику здалося, що такого приємного сміху він ще ніколи не чув. Мимоволі схотілося сміятися і йому — раптом все, що оточувало його, зробилося таким дріб'язковим, мізерним, непотрібним, кудись зникли всі муки і проблеми останніх страшних днів, місяців, років, зникло все, був тільки сміх — веселий, дзвінкий, всепоглинаючий, і очі — очі, що дивилися, як дві зорі — чи два сонця? Раптом два сонця злилися в одне, яке засяяло як мільйони, мільярди світил — але не сліпило, лише спалахнуло яскравою зіркою — і зникло за обрієм...

Звідкись почулися кроки. Чиновник підвів голову. Кругом було темно. Годинник показував 10-у. Десь дзенькнуло відро.

За хвилину в двері заглянула Прибиральниця:

— А, то пан ще тут? А я думала...

— Нічого... Щось запрацював... Задрімав. Скоро піду.

Прибиральниця зачинила за собою двері, явно невдоволена відповіддю.

Чиновник подивився на картку паперу перед собою. В графі проти порядкового номера 20 нічого не було.

Встав і пішов до полицки за собою. Нерішуче потягнувся до червоної обкладинки. Рука стала на півдорозі... Але раптом чиясь — біла рука — зняла книгу з полиці і дала в його руки.

— Значить, не сон, — тихо мовив Чиновник.

— Ні, — відповів лагідний, знайомий Голос. — А ти сумнівався?

— Спочатку... Коли побачив сторінку... Але потім...

— Але потім все-таки встав...

— Щось змусило мене...

— Щось, чого ти не знав досі, чи знав, але забув, приспав, дав пригасити...

— Не давало спокою...

— Так... Нечисті справи не дають спокою.

— Але тоді? Що мені робити? Як врятуватися?

— Неможливо це людині. Але... Для мене немає неможливого.

— Ти... врятуєш мене? — голос Чиновника сповнився надією.

— Ти вже врятований.

— Як то?

— А так. Я врятував тебе.

— Справді? Ти маєш когось в Міністерстві? Чи... вище?

В Голосі не було ні нотки іронії:

— Ти вгадав. Вище.

— Значить... Тепер все буде просто? Як по ма-слу!

На деякий час запала мовчанка. Чиновник напружено вслухувався в тишу. Потім з досадою хотів запхати книжку назад на полицю, як Голос залунав знову:

— Мушу довірити тобі одну таємницю... Я довго думав, казати чи ні... І все-таки вирішив сказати... Не знаю, чи допоможе це тобі... Мушу сказати — буде дуже тяжко. Надзвичайно тяжко. Іноді буде здаватися, що не витримаєш, але —

Чиновник ображено перебив:

— Ну певно! Добра допомога! Я вже і так ледве витримую, а тут приходиш Ти — з новими труднощами — і кажеш, що врятував мене! Добрий "порятунки" — з вогню в полум'я!...

— На світло.

— Як-як?

— На світло! З вогню — на світло. Бачу, не розумієш. Зараз поясню. Впасти в провалля — справа хвилини, чи не так?

— Ну, так. Але при чому тут...

— Чекай. А витягнути людину з провалля — хвилинка справа?

— Ну, ні... — Чиновник виглядав спаггелічним, — треба зорганізувати людей... Техніку... лікар і все таке...

— От бачиш! Нелегко!

— То Ти хочеш сказати — я тепер в проваллі?

Голос відповів тихо, сумно, але без жалю:

— Так, саме так. Хіба ти сам ніколи не думав про це?

— Що лечу в провалля?

— Так. Що летиш по похилій площині, як авто без гамульців і нема рятунку, нема кінця, тільки тиснеш на газ, аж поки... Ти боїшся?

— Так.

— Навіть зараз?

— Чекай. Зараз. Коли Ти поруч... Але — де Ти? Я не бачу Тебе.

— Не має значення. Я тут. Тримаю тебе за руку. Хіба ти не чуєш?

— Справді... Ця книжка могла впасти мені на ногу...

— Тепер вже нічого не буде "просто так", пам'ятай про це.

— А дотепер? Хіба дотепер все було просто так?

— Ні, звичайно, що ні. Але дотепер ти не помічав. А тепер — відтепер — завжди будеш помічати.

— Так... це дійсно... добре.

— Не завжди.

— Не завжди?
— Адже ж я попереджав тебе, що труднощі будуть.
— Що ж тоді Ти даєш мені?
— Свою руку. І силу для їх подолання. Треба вилізти з ями.

— Але... я не вірю...

— Хіба?

Раптом в кімнаті стало зовсім ясно. Чиновник озирнувся. Люди обступили його — багато людей, але здавалося, що не помічають його, кожен з них кудись поспішав, щось робив — їх було так багато, сотні, тисячі... Раптом він побачив свою Дружину — вона йшла кудись, з кимось розмовляючи, сміючись — в якусь хвилину вона озирнулася і їх погляди зустрілися.

В темряві пролунав голос Чиновника:

— Вона постаріла... І все-таки... Боляче... Хоча... Боляче було побачити знову...

Голос Чоловіка в білому озвався обережно:

— Боляче... Згадувати?

Чиновник стрепенувся:

— Але ж це вона, все вона! Вона хотіла піти! Не цінувала того, що в неї є тепле родинне вогнище, діти, що я працюю з ранку до вечора — ні, їй потрібне було товариство, мистецтво, успіх...

— І за це ти забрав у неї все...

— Це все моє! Я працював! Я заробляв гроші! Вона тільки... — Чиновник раптом затнувся.

— Ну... Продовжуй... Чому ти замовк?

— Я... не знаю.

— Це добре. Це значить, що в тобі збудилося щось, щось, що спало довгі, довгі роки...

— Ти... не осуджуєш мене?

— Я простив тобі.

— Значить... Ти все знав... Весь жах і... все-таки простив?

— Я не можу інакше.

— Значить... тепер я... вільний?

— Залежно.

— Як це розуміти? Ти хочеш, щоб я пішов до неї...

— Саме так.

— Але ж це абсурд! Після того, що сталося...

— Вона чекає...

— Вона? Давно забула! І коли побачить... Якби зі мною зробили половину — десятую частину того, що я з нею... Як вона витримала?

— Я був із нею...

— Як? То Ти знаєш її раніше, ніж...

— Завжди.

— Ага. Стривай. А якщо вона... Вона прийме мене назад, і все буде, як раніше? Зрозумій, в мене нікого нема, і всі ці справи, весь цей жах... Вона

чекає? Значить, любить? Ще любить? Чи в неї хтось є? Та я його...

— Чекай. Не все відразу. Я сказав — вона чекає. І ти повинен піти. А потім...

— Що потім? Нащо йти, як вона вже з іншим, як забула чи хто зна що...

— Ти все ще не розумієш? Ти повинен піти. Якщо хочеш вилізти з ями.

— А... Тоді — який сенс? Навіщо?

— Щоб простити. Вона чекає твого прощення. І вже готує тобі своє... Але це ще не все.

— Що ще?

— Багато іншого. Дорога далека...

— Ти все говориш про дорогу — яка дорога? Адже ж я цілий вечір не вийшов з цієї кімнати!

— Дорога, на яку ти тепер ступив. Багато запрошених, та мало вибраних.

— Ти говориш такі дивні речі... Я не розумію... Але чомусь вже не дратує.

— Нічого... Згодом зрозумієш. То, з чого почнемо? З книжки чи з телефонного номера?

— Її телефон?

— Той самий.

— Я...

— Боїшся?

— Ні... тільки трохи лячно... можливо, що не час?...

— Тоді, книжка?

— О, це теж...

— Знаю. Все дуже важко. Але легко не буває.

— Ти думаєш?

— Я знаю. Адже я...

Задеренчало відро і Чиновник не почув останніх слів. В двері знову заглянула Прибиральниця.

— Я вже, тільки один телефон, — він підняв трубку і набрав номер.

— Алло, — озвався чоловічий голос.

— Добрий вечір. Я попрошу, — він назвав ім'я Дружини.

— Зараз, — мовив чоловічий голос, після короткої мовчанки.

В трубці запала тиша. Він глянув на двері, які Прибиральниця не зачинила до кінця, смуга світла з коридора впала до кімнати — раптом двері прочинилися ширше і він побачив Чоловіка в білому, який стояв в дверях, спиною до Чиновника.

— Алло?, — пролунав у трубці знайомий жіночий голос.

Бачив, як Чоловік у білому рушив з місця і пішов вперед вузьким освітленим коридором.

23.06.1993 р.

ПОХОРОН ПАТРІЯРХА — ДУХОВНИЙ ЧОРНОБИЛЬ

15 липня радіо новин передало страшну звістку: помер Святійший Патріарх Української Православної Церкви Київського Патріархату — Володимир (у миру — Василь Романюк)... Розгубленим поглядом дивлюся на радіоприймача — не сприймаю його повідомлення і не вірю йому: невже не стало мого довголітнього побратима, з яким доля звела мене ще в часи колимської неволі? Тремтливою рукою набираю номер телефону в його резиденції і чую підтвердження страшної звістки: помер 14 липня, а 18 відбудеться літургія і панахида у Володимирському соборі...

Напередодні похорону просто з поїзду йду до собору, де в домовині Його Святість чекає своєї дороги у вічність. Священнослужителі один за одним читають розділи з Євангелії, а я дивлюся на портрет Патріарха і подумки переглядаю хресну дорогу його життя...

За любов до свого знедоленого народу, до рідної України, довелося йому зазнати тяжких допитів і тортур у московських в'язницях та голоду й свавілля десятилітньої колимської каторги; потім, після навчання в Духовній семінарії та пастирського служіння Церкві — другий арешт і засуд на сім років неволі й три роки спецпоселення в Північній Якутії. Знаний у світі як безстрашний правозахисник, автор багатьох статей і проповідей у зарубіжній та нашій, вітчизняній, пресі. 21 жовтня 1993 року на Всеукраїнському Православному Соборі Київського Патріархату Владику

*Наша душа вже здрібіла, розсипалась, Боже, на порох,
Глянь, як ми лоном своїм припадаєм до лона землі, —
Господи, зглянься над нами, допоки не знищив нас ворог,
Зглянься й не дай нам пропасти у чорній недолі й хулі.*

Володимира було обрано Патріархом Київським і всієї України—Руси.

І ось його не стало: помер великий мученик за волю України, самовідданий борець за єдність Української Християнської Церкви.

З великим болем треба сказати, що за неповних два роки перебування в сані Патріарха не обійшлося для нього і без прикроців: як відомо, Владика Філарет, що на тому ж Соборі сподівався бути обраним патріархом, не забув своєї прикрої невдачі й частенько виявляв своє незадоволення з цього приводу, хоч Святійший Володимир і запевняв Владику, що він більше двох років патріархом не буде. Нині мені страшно згадувати ті пророчі запевнення: невже він знав про близький кінець свого життя?...

Після того, як тіло Патріарха спочивало у холодильному приміщенні для покійників при лікарні, в яке доставили його після несподіваного нещастя, дзвони Володимирського собору, що повинні були скорботно подзвонювати, сповіщаючи про смерть Патріарха, мовчали, натомість, коли Владика Філарет в неділю їхав до собору відправляти Богослужіння, ті дзвони так вчисто видзвонювали, наче б на свято Воскресіння Христового. Що ж, життєвий шлях Патріарха Володимира був не такий, як у Владики (тепер Патріарха — Ред.) Філарета, то й дзвони з чийогось благословення нагадували мирянам про ту різницю.

Ніколи Патріарх Володимир не скаржився, як не легко йому нести патріарший сан, лише незадовго до смерті відкрив мені біль своєї душі, сказавши, що... буде переселятися в помістя Церкви Святого Феодосія Печерського. Вже усе було готове до переселення і, власне, в суботу, наступного дня після загальної смерті Патріарх мав звільнити приміщення Київської Митрополії на Пушкінській вулиці, але доля розпорядилася по-своєму: не вистачило Святійшому для продовження життя на новому місці лише однієї ночі. Ще того самого дня українське телебачення передало пряму трансляцію виступу Патріарха на відкритті художньої виставки, а через кілька годин його не стало...

У день похорону достойній ієрархи й священнослужителі всієї України й Зарубіжної Православної Церкви та віруючі миряни, попрощавшись з найвищим духовним пастирем — Патріархом, вишикувалися з церковними хоругвами, поховальними вітками й квітами та громадськими прапорами у похоронну процесію. Винос тіла покійного повинен відбутися, як повідомили державні органи інформації, о першій годині дня. Але минає перша година, друга — час іде, а процесія стоїть на місці: нема остаточного рішення уряду про те, де ховати священні останки Патріарха. Уряд

*"Тимчасова" (?) могила бл. п. Патріарха
Володимира біля стіни Софійського собору.*

виділив місце поховання на Байковому кладовищі серед мирянських могил. Але такого святотатства ще не було в історії Християнської Церкви: усі народи світу ховають своїх найвищих ієрархів Церкви лише в прадавніх релігійних святинях або на їхніх освячених дворах; як же ховати Патріярха, першого, що в такому високому сані перейшов у вічність на рідній землі, не за церковними канонами, а за урядовими циркулярами?...

Чую: хтось то в одному, то в іншому місці з обуренням розповідає про те, як учора, коли їхали священнослужителі й православні миряни віддати останню шану своєму Патріярхові, на підступах до Києва їхні автобуси зупинили озброєні гумовими палками моліціонери й майже добу протримали їх на дорозі. Питаю: "Звідки ж ви, люди?" — "З Підволочиська." Мабуть, була заздалегідь підготовлена якась урядова протипохоронна акція.

Владика Філарет — заступник покійного Патріярха — погодився на вимогу уряду щодо поховання Святійшого на Байковому кладовищі, погодився всупереч церковним, добре відомим йому канонам, але Православний Синод ієрархів, що зібрався у Володимирському соборі, скасував ту угоду Владика Філарета з державним урядом України і постановив згідно з християнськими законами поховати покійного Патріярха у старовинній українській святині — Софійському соборі, де й повинні мати вічний спокій святі ієрархи Української Християнської Церкви.

Про цю постанову Синоду повідомили уряд України, проте він не відреагував на неї і, вагаючись, пообіцяв ще раз розглянути питання про місце поховання Патріярха. Час же йде невблаганно, а обіцяного урядом перегляду свого рішення все немає й немає. Врешті-решт похоронна процесія виходить з церковного майдану на проспект Тараса Шевченка й поволі рухається до Софійського собору. Але поворот на Володимирську вулицю загородили ряди закам'янілих омонівців із щитами й гумовими палицями.

Процесія зупинилася.

Не розступилися омонівці ні перед свягим хрестом похоронної процесії, ні перед церковними ієрархами; тоді священнослужителі, що несли домовину з тілом Патріярха і її віко, підійшли впритул до омонівських рядів, сподіваючись їхнього прозріння, але замість того, щоб розступитися перед труною Патріярха, на її віко посипалися удари гумових палиць. Віко домовини захиталося над головами процесії і здійснювся страшний лемент віруючих — такого жаху ніхто з них не сподівався. Божою волею я опинився на відстані одного-півтора метра від трощеного омонівцями віка і відчув, як під ударами їхніх палиць падають ікони в усіх християнських святинях світу, як валяться хрести на всіх київських церквах і соборах, думав, що ось-ось розверзеться під омонівцями дорога й поглине їх у свою хлань!

Але дорога не розверзлася — натомість посипалися удари на голови священнослужителів, на кож-

SO-USE CREDIT UNION STUDENT SERVICE

СТУДЕНТСЬКЕ КОНО

OUR UNIQUE STUDENT SERVICE NO-FEE BANKING PACKAGE PROVIDES UKRAINIAN POST-SECONDARY STUDENTS WITH WORRY-FREE FINANCIAL ASSISTANCE, INCLUDING:

***\$100 TOWARDS YOUR SO-USE SHARE REQUIREMENT**

So-Use MEMBERCARD

which gives you FREE access to your Student Service Account through any So-Use ATM.

The Membercard also gives you INTERAC access which allows you to withdraw from your account through any INTERAC machine and to pay for your purchases directly from your account at participating stores through the Interac Point of Sale (P.O.S.) system.

DAILY INTEREST, NO-CHARGE CHEQUING ACCOUNT - WITH YOUR FIRST ORDER OF CHEQUES FREE

\$500 LINE OF CREDIT - SO-USE MASTERCARD

So-Use VOICE, our FREE TELEPHONE BANKING SYSTEM - ACCESS TO SCHOLARSHIPS

Call any branch for details of the So-USE STUDENT SERVICE

*SOME CONDITIONS APPLY

TORONTO
OSHAWA
MISSISSAUGA
So-USE VOICE

2265 BLOOR ST. W.
31 BLOOR ST. E.
26 EGLINTON AVE.

(416) 763-5575
(905) 432-2161
(905) 568-9890
(416) 760-9940

ного, хто потрапив у зону їхньої погромної розправи. Засичали балончики із слъозоточивими газами: я відчув, як мені в роті сперлося згіркле повітря й різко запекло в очах, — затулившись носовою хусточкою, я з жахом дивився на диявольську вакханалію омонівців. У відповідь залунали вигуки: "Бандити! Яничари!" й доведена до відчаю процесія прорвала ряди омонівців та міліції і, співаючи "Вічна пам'ять!", пішла по Володимирській вулиці до Софійського собору. Загопи омонівців і міліції розступилися й посідали у приготівлені автобуси, що стояли на обочині уздовж дороги.

Важка залізна брама Святої Софії була наглухо замкнута. Процесія з труною зупинилася перед брамою й стала терпеливо чекати, коли уряд нарешті дозволить відімкнути її й поховати покійного Патріярха. Лунають церковні співи, молитви — сонце схиляється до заходу, а нове розпорядження уряду так і не надходить, дарма, що церковні ієрархи посилають до нього одного за одним депутатів Верховної Ради з проханням прискорити урядове рішення, бо ж після заходу сонця ховати покійників не можна. Відповіді уряду нема, хіба розпливчата обіцянка — чекайте. Однак час на чекання закінчується: священнослужителі вирішують ховати Патріярха під стінами Софії — не повертатися ж з його домовиною назад до Володимирського собору. Знайомі київські ієрархи, що недавно побували з Патріярхом у моїй бориславській домівці, побачивши мене і знаючи нашу довголітню дружбу, запропонували мені виголосити прощальне слово над його могилою. Стою і думаю, що маю сказати йому на прощання...

Відправлено останню панахиду; труну з покійним поставили над могилою на перекладини й тільки підняли її, щоб опустити в яму, як з брязкотом відчиняється залізна брама Софійської дзвіниці і страшною лавиною з неї виривається незчисленна орда омонівців. Під глухі удари гумових палиць труну з тілом Патріярха встигають таки опустити в могилу й висмикнути рушники з-під неї. Омонівці важкими палицями та ніжками поламаних кріселок, що були принесені для присгарілих священнослужителів, б'ють по митрополічних митрах, по головах безборонних мирян, не щадячи нікого — ні стареньких жінок, ні підлітків. Я

вперше в житті побачив таку звірячу лють у несамовитих людських очах. Похоронна процесія під смертельними ударами палиць розбігається окремими цяточками по Софійському майдані; пробігають омонівці, викрикуючи мені: "Бігом! Бігом!"

Кидаю їм: "Я вже своє відбігав" і поволі йду краєчком майдану. Бачу, як три омонівці добирають лежачого хлопчину в унсовському однострої, він вже — як мертвий: лежить і не ворухнеться, а з рота йому витікає цівочка крові. Ось лежить закривавлена жінка середнього віку, намагається встати, але омонівець раз по раз лупить її гумовою палицею. Тут же старесенька бабуся, впавши навколішки, звела до неба худесенькі руки й молиться, — підбіг катюга й гумовою палицею — по голові її... Впала. Йду й розглядаюся — не чую найменшого страху: чи то душа вже зовсім закам'яніла, чи страшний досвід життя повернувся й увійшов, як у молодості, в неї?... А виплюдки диявола б'ють по священних хрестах, по церковних хоругвах — не щадять нікого й нічого. Під ногами лежить різьблений хрест з вишитим рушником на раменах (видно, вибили з рук у когось) — омонівці потоптом перебігають по ньому, не боячись Господньої кари... Нагинаюся, щоб підняти його й поставити під стіною, і тут уперше чую удар по плечах — один, другий, — тільки дотягнувся до хреста рукою, як удар важкого чобота в спину відкидає мене вперед на півтора метра. Встаю і поволі продовжую йти. Два церковнослужителі у чорних рясах з хрестами на грудях (декому з них хрести омонівці позривали) хапають мене з обох боків попід руки й поміж несамовитими омонівцями відводять далі від Софійської брами. А з усіх вулиць, що сходяться до Софійського майдану, один за одним під'їжджають величезні автобуси, набиті омонівцями з гумовими палицями й щитами, всі одягнуті в бронежелети й захисні шоломи, — в повному бойовому обладунку їдуть бити безборонних віруючих, що поприходили й попріїжджали на похорон свого Патріярха.

Так ось чому наші державні урядовці переказували похорнній процесії почекати нового їхнього розпорядження про місце поховання покійного: вони використовували час, прагнучи привезти на Софійський майдан омонівців з усієї України, бо київських їм не

37 ЛІМ ІСНУВАННЯ

SIPCO⁽⁴¹⁶⁾ 232-2262
OIL LTD. Доставка Оливи
 Повна 24 годинна обслуга печей

SIPCO⁽⁴¹⁶⁾ 233-4820
ENERGIES LTD.

Незалежний Представник LENNOX
Уповноважений Представник CONSUMERS GAS

83 SIX POINT ROAD TORONTO, ONTARIO, CANADA M8Z 2X3

ROCK
 OF EUROPE INC.

ПАМ'ЯТНИКИ З УКРАЇНИ
ТА З ІНШИХ КРАЇН
ВИГОТОВЛЕНІ НА ЗАМОВЛЕННЯ
ГУРТОВІ ЦІНИ
ТЕЛЕФОНУЙТЕ ТА ЗАХОДЬТЕ
232-1250

83 SIX POINT ROAD
 TORONTO, ONTARIO
 ВІДДІЛ SIPCO OIL

вистачало на те, щоб розігнати похоронну процесію й відбити в неї домовину з тілом Патріярха, аби поховати його на Байковому кладовищі; вже навіть були підвезли поховального автобуса до незасипаної могили, але хтось чи щось завадило їм скоїти той страшний злочин. То-то дочекався народ уряду "незалежної" України! Адже ніхто з урядовців не зволив собі прийти, щоб віддати останню шану покійному Патріярхові. До речі, Патріярх якось був із жалем сказав мені, що неодноразово звертався до Президента Леоніда Кучми з проханням прийняти його у невідкладних справах Православної Церкви Київського Патріярхату, але Президент так і не прийняв його...

Доведені до сказу, омонівці стали повертатися з прилеглих до майдану вулиць і кидати в автобуси, виркучуючи руки, наловлених хлопців у зелених одностроях. Ні, такого звірства, такої хижої люті в очах, як у тих омонівців, не доводилося мені бачити навіть у сталінських опричників з внутрішніх військ НКВД. Нинішні омонівці в нашій "цивілізованій", "правовій", "демократичній" державі перевершили своєю жорстокістю навіть беріївських чекістів.

Хто ж такі ті омонівці, створені в Росії ще Горбачовим? Це покидьки, вишколені й напомповані лютою ненавистю до українського народу, адже не було ще жодного випадку в Україні, щоб вони розганяли протиправні зборища московських шовіністів та їхніх агентів — наших доморощених яничарів-комуністів, — б'ють лише українців, що намагаються мирно відстоювати право на своє життя, на свою національну гідність, відстоювати "На нашій, не своїй землі", — як писав Тарас Шевченко. Чому ж тих лютих омонівців плекають наші нинішні президенти та урядовці? Чи не тому, що бояться свого одуреного і пограбованого народу? (...)

Хочеться сказати й про деяких депутатів Верховної Ради — недавніх комсомольських активістів і тих, що вміють пристосуватися до будь-якої державної влади та будь-якого історичного часу, — вони в тому побоїщі, зокрема, при повероті на Володимирську вулицю, захищали свою недоторканість розгорнутими й піднесеними вище голів депутатськими мандатами, захищалися, як омонівці — щитами, і те все робилося на очах беззахисних віруючих мирян, яких били гумовими палицями й на тому повероті, і ще жорстокіше — на майдані біля Святої Софії. Що ж, депутатська недоторканість рятує всюди і завжди. Іншу тактику вибрали собі окремі (не всі!) керівники УНА – УНСО. Особливо мені запам'ятався один знайомий львівський панок, який під час руху процесії давав свої розпорядження, вказівки, а в обох кривавих побоїщах ставав невидимим і тільки потім знову появлявся із шкіряною течкою — ознакою свого керівництва — охайно одягнутий, чистий, ніби й нічого не трапилося, і спокійно спостерігав як рядових хлопців — справжніх патріотів з його організації — омонівці кували й кидали в автобуси на ще страшнішу розправу. Що ж, в нашій історії, на жаль, не раз траплялися такі гіркі прояви справжнього і видимого патріотизму, коли керівники, рятуючись, залишали своїх воїнів напризволяще...

У післяпохоронні дні, виправдовуючись за те жакливе побоїще під час похорону і намагаючись перекласти свою вину за нього на когось іншого, стали один за одним виступати по радіотелебаченні із тенденційними заявами Президент Леонід Кучма та інші урядові особи; намагався й Владика Філарет видати себе за ревного прихильника й захисника Патріярха Володимира. Але факти — річ уперга, і ніякими голословними заявами їх не приховати й не підробити, — кожному доведеться відповідати за свої гріхи перед пам'яттю покійного і Господом Богом...

22 липня по радіо "Свобода" з Києва я почув: хтось із високопоставлених урядових чиновників сказав, що напередодні тих страшних подій Єльцин у телефонній розмові з Леонідом Кучмою висловив своє побажання, щоб Патріярх не був похований на території Софії. З того можна зробити висновок, що Москва знову намагається прилучити Українську Церкву до свого споконвічного ворожого України лона. Якщо справді відбулася така телефонна розмова між обома президентами, то яку ж державу будує Кучма в Україні? І якщо він справді хоче побудувати демократичну державу, то повинен виявити й покарати винуватців того нечужованого у світі побоїща на Софійському майдані. Якщо ж наш Президент не зробить цього, то свідомо бере вину за те побоїще на себе...

І останнє: причини й наслідки похорону Патріярха недвозначно говорять про те, що дехто, як свого часу на Чорнобильській трагедії, справді думав і думає погрігти руки, приховуючи за велеречивими словами своє духовне ренегатство. Я думаю, що охорон Патріярха — це духовний Чорнобиль, і якщо нашому народові, тут, в Україні, і ще більше в діаспорі, те жахливе побоїще під час поховання великомученика і борця за волю України та єдність нашої Християнської Церкви не допоможе зірвати з очей своїх полуду, аби побачити, яку ж нині Україну будують насправді наші метушливі політики, і якщо народ не доб'ється розпуску московсько-імперського омону в Україні (є ж у нас для забезпечення громадського порядку Національна гвардія), то можуть справдитися пророчі слова Тараса Шевченка:

*Погибнеш, згинеш, Україно,
Не стане знаку на землі...*

*Іван ГНАТЮК,
довголітній в'язень сталінських тюрем
та концтаборів, письменник*

Стаття написана ще перед Собором УПЦ-КП, який обрав Патріярхом Київським і всієї України-Руси митрополита Філарета. Але актуальності вона не втратила, хоч друкується децю скорочено. Тут повторимо лиш наше переконання: уряд України не може навести порядку і привести до єдності Української Православної Церкви. Це можуть і мусять зробити самі ієрархи і мирські церковні провідники. А від Президента народ все ще чекає виконання обіцянки: "винні (за те, що сталося) будуть притягнуті до відповідальності!" — Ред.

НАМ ДАЛІ ЙТИ!

Доповідь виголошена з нагоди 85-ліття Українського Братського Союзу на "Верховині" — оселі УБС в Глен Спей, 28 жовтня 1995 року і з деякими змінами в Торонто, Канада, 12-го листопада 1995 р. Тут багатолюдний Ювілей УБСоюзу відбувся з різноманітною програмою в залах Канадсько-Української Мистецької Фундації, під вмілим керівництвом Валентини Родак.

Дозвольте розпочати доповідь з нагоди 85-літнього ЮВІЛЕЮ Українського Братського Союзу згадкою про Великого Каменяра України — Івана Франка. Бо, не помилимося, коли скажемо, що з Його "Духа печатгю" у Світ Новий пішли предки більшості членів Українського Братського Союзу!

Погнала за океан тисячі селян і робітників з багатьох земель України нещадна експлуатація окупантів.

Погнала їх у світ безперспективність поліпшення долі, а також бажання забезпечити не тільки самого себе, а й родину, своїх нащадків.

Одні приїжджали і назавжди залишались на шахтах чи будівництвах залізничних шляхів, на сталеварнях, фабриках одягу, автомобільних заводах тощо. Були й такі, що їхали до Америки тільки на яких пару років, на заробітки і повертались домів, до родини.

Менше було таких, що, не відмовились від хліборобства, а викорчувували ліси, обробляли цілину і витримавши всі злигодні перших років стали заможними "Синами Землі".

В перші роки поселення нашим піонерам було невперелівки в омріяних країнах Північної Америки. Усе було чуже, а часто й непривітне. А вони не знали мови, не мали освіти. Місцеві робітники ненавиділи їх. Для місцевих вони — штрайкбрехери! А у них копійки не було за душею; як могли вони приєднуватись до страйкуючих? У них не було ніякої опіки, ніякого забезпечення. Якщо загинув, то ховали за гроші зібрані між такими ж злидарями... Труднощі наших піонерів сьогодні годі уявити...

Дехто не витримував тяжкої праці і соціальної безсердечності. А дехто, навпаки, міцнів, вчився, виходив у люди. Багато з піонерів наших тоді зрозуміли, що за нове, краще життя легше змагатись не одинцем, а громадою, з братерською допомогою один одному.

І як завжди в людському житті — ідеї навколо нас чекають, щоб їх побачили, зрозуміли і зреалізували. Інколи потрібно одного кмітливця, щоб змінити наліпше життя багатьох.

Так сталося в 1884 році, коли до міста Шенандоа в Пенсільванії приїхав священник о. Іван Волянський. Завдячуючи його ініціативі в Америці почали творитись організаційною сіткою охоплені громадки-братства, які зростали і перероджувались. Слабші зникали. В інших місцях народжувались нові, щоб жити.

Звиклі до важкої праці діти земель України, в масі своїй, не тільки витримали виклики Нового Світу, а й створили багато чого доброго.

Після періоду шукання організаційних форм і ствердження хто ми, що ми хочемо, чому й нащо мусимо мати ОТАКУ, А НЕ ІНШУ, свою для своїх людей Організацію було створено УКРАЇНСЬКИЙ БРАТСЬКИЙ СОЮЗ. За словами його творців, він народився з протесту.

Як розповідає про це один із членів-основників — Василь Гнус:

"Причиною і то першою та найголовнішою була оборона великого українського ідеалізму, а також і патріотизму, якими українські емігранти були опановані. Треба Вам знати, що **Руський Народний Союз**, який постав 22 лютого 1894 року в Шамокіні, Пенсільванія, був надиханий ідеалізмом братерства та взаємодопомоги. (Цьому Союзові засновники надавали місійну роллю!) Він мав єднати емігрантів без різниці політичного переконання і релігійної приналежності, тільки на підставі національного походження, братньої любови і спільної праці для добра членів...

Консервативні католицькі кола на конвенції 1908 року повели так агітацію, що делегати погодились на те, щоб єпископа (Ортинського) іменувати протектором Союзу з відповідними почесними правами. Крім цього, висунули вимогу, що членом Руського Народного Союзу може бути тільки католик, байдуже, чи він греко-католик, чи римо-католик. Цю вимогу було схвалено більшістю голосів і вставлено до Статуту.

Ці рішення... було фактично відступом від дотогочасної всенациональної організаційної засади, а на її місце було прийнято засаду конфесійну, вірозивнавчу..."

Проти цього, навіть з редакції "Свободи" — органу Руського Народного Союзу вийшов отець Іван Ардан, який всіма способами боронив всенациональний характер Союзу, за що його було екскомуніковано і позбавлено сану.

На черговій конвенції в Клівленді 20–23 вересня 1910 року, більшістю голосів було схвалено пропозицію єпископа Сотера Ортинського і назву "Руський Народний Союз" змінено на "Греко-Католицький Руський Союз" і що цей Союз назавжди має підлягати кожночасному єпископові та що делегатом на конвенцію може бути лише Русин-католик...

У відповідь і з протесту свідомі члени, які захищали всенародність Союзу, скликали в Скрентоні Підготовчий Комітет, щоб створити новий Союз.

Основуючі збори відбулися 25 і 26 жовтня 1910 р. в Скрентоні.

Тим часом члени, які перейменували Руський Народний Союз на Греко-Католицький Руський Союз, швидко зрозуміли свою помилку і привернули попередню назву. Отож, поруч почали існувати два Руські

Народні Союзи: старий з осідком у Джерсі Сіті та новий в Скрантоні.

Проте, і цей стан не проіснував довго, бо під час Першої Світової війни, старий Руський Народний Союз в Джерсі Сіті змінив свою назву на **УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ**, а новий, Скрантонський, змінив свою назву на **УКРАЇНСЬКИЙ РОБІТНИЧИЙ СОЮЗ**.

Ця назва була влучна, бо ж більшість членів — це були робітники. Свої цілі цей Союз сформулював у Статуті просто і зрозуміло:

"1) помагати своїм членам, їхнім дітям і родинам у випадках нещастя, слабости, каліцтва і смерти, даючи їм посмертне забезпечення, можливість забезпечитись на старість, допомогу в слабості, бідності й нездатності до праці, товариську поміч і розраду;

2) поширювати просвіту та творити солідарність, організованість і взаємну поміч;

3) поширювати громадську просвіту серед українців у Злучених Державах (США) і Канаді та старатися, щоб вони були добрими і свідомими громадянами цих країн;

4) давати матеріальну і моральну підтримку українському народові у його змаганнях за свободу і демократію України;

5) помагати американським і канадським українцям зберігати і плекати свої культурні цінності і традиції та збагачувати ними американську і канадську культури."

Щоб не залишитися без цента, кілька разів довелося вдатися, за згодою всіх до самооподатковування, щоб вирівняти бюджет. Це рятувало Організацію.

За час свого існування УБСоюз виплатив понад 20 мільйонів доларів, не рахуючи допомоги, виданої членам, які попадали в матеріальну скруту через недугу, безробіття, нещасливий випадок тощо. Союз рятував своїх членів, зокрема в період економічної депресії в 30-их роках, після Першої і Другої Світових війн, зокрема допомагав осиротілим родинам. Гаслом Союзу та його керівників завжди було: **"ОДИН ЗА ВСІХ, ВСІ ЗА ОДНОГО!"**

Крім того, УБС давав своїм членам низьковідсоткові позики для купівлі житлових будинків. А громадам допомагав будувати церкви, Народні доми, клуби.

Не шкодував грошей УБСоюз і для Злученого Українсько-Американського Допомогового Комітету, якого він був не тільки співзасновником, але й активним співпрацівником. Можливо, що й дехто з присутніх вдячний за цю допомогу.

Не менш важливим є й те, що від початку по сьогоднішні дні діяльним залишається, створений УР Союзом Стипендійний Фонд для молоді. При чому, стипендії одержують і не члени Союзу.

Фактично, ще в першому десятилітті існування Союзу творились Фонди допомоги, кожний специфічного призначення. В період Першої Світової війни були такі допомогові Фонди, як — жертв війни, ...Січових Стрільців, ...Визволення України, ...засланих в Сибір, ...оборони Мирослава Січинського, ...голодуючих в Галичині.

Був навіть Фонд допомоги Всеукраїнській Академії Наук у Києві, коли вона ще служила українському народові.

Союз допоміг купити Український Робітничий дім у Львові, в якому примістилась більшість українських демократичних організацій.

І сьогодні існують Фонди, як наприклад: Стипендійний імени Івана Франка, Стипендійний Фонд на згадку про Едварда Попіля, Фонд Сеньйорів УБСоюзу з 1987 року, Дитячий Фонд і Фонд жертвам Чорнобиля.

Велике значення в Америці, Канаді та в рідному краї мали: розбудова бібліотек і книгарень; допомога приватним школам та культурно-освітня діяльність УБСоюзу, яка включала ведення при відділах українознавчих шкіл, творенням оркестр, драматичних і танцювальних гуртків; організування волейбольних, баскетбольних, бейзбольних, плавальних та інших видів спортивних клубів.

На молодь завжди зверталось особливу увагу. Відкривались і відкриваються для неї літні табори. Хто не знає Спортивної школи Товариства "Чорноморська Січ" або популярної школи танців на "Верховині" та її керівниці балерини і хореографа Роми Прийми-Богачевської?

Великим успіхом серед молоді і дорослих користуються Фестивалі Молоді, які стали кожнорічною подією від 1976 року, коли їх було започатковано з нагоди 200-ліття народження Сполучених Штатів.

Коли говорити про видавничу справу то, в загальному, вона йшла в ногу з життям від перших зародків наших добродійно-братських Союзів.

Часопис "Народна воля" — орган Українського Робітничого і Братського Союзу, появився 15-го червня 1911 року. УБСоюз віддавна видавав для молоді книжечки, а від 1940 року почав видавати місячний журнал "Ukrainian Life", який редагував Степан Дроботій.

В 1967 році почав виходити гарний щодо оформлення, паперу і змісту журнал "Форум", який є честю для Союзу і редактора Андрія Григоровича.

Перша організаційна клітина Українського Робітничого Союзу в Канаді зродилась в економічно і політично тяжкий період цієї країни. З одного боку поглиблювалась економічна криза, а з другого — почався наступ на демократично думаючих людей комуністичних і про фашистських сил.

Дійшло навіть до того, що агенти чужих держав у Канаді втягнули до своєї підривної діяльності маси людей. В порівнянні з нестійкими організаційно і політично слабо згуртованими різнонаціональними масами емігрантів з країн Європи комуністичні й фашистські агенти були страшною силою.

Українські комуністи, особливо керівники, постійно цитували вождів комунізму, особливо Сталіна, захиляючись, навіть коли мільйони українців гинули в широкорозгалуженій мережі концентраційних таборів чи в 1932–1933 роки масового, московсько-комуністичною клікою зорганізованого голодомору в Україні.

Для комуністів тоді всі демократи були фашисти. І кожна вістка про розстріли української інтелігенції,

про процес СВУ, навіть про самогубства деяких комуністичних керівників (Любченко, Скрипник, Хвильовий) класифікувалась "зловним ворожим наклепом". А вістки про голодомор, геноцид української нації не зникали, як би їх не намагалась Москва приховати.

Комуністи Канади, не зважаючи на свої успіхи, наштговхнулись на чесних і незалаяних демократів таких, як: Данило Лобай, Степан Кривоус, Степан Задорожний, Тома Кобзей та чимало інших, які не зважаючи на гальмуючу силу наклепів відкривали Відділи в Торонто, Ошаві, Монтреалі, Вінніпезі.

Остаточно вибито зброю у наклепників аж після того, як в 1978 році, на XIX Конвенції було замінено назву Український Робітничий Союз на Український БРАТСЬКИЙ Союз.

У такі ювілейні дні варто згадати більше імен. Та щоб згадати всіх нам не вистачить і пів години. Ми переконані, що це напевно зроблять літописці діяльності Українського Братського Союзу в Канаді. Я згадаю ще тільки імена заступників Голів УБСоюзу на Канаду: Анатолія Білоцерківського і теперішнього Петра Родака.

Імена всіх співтворців Союзу, його актив слід згадувати з щирою пошаною, на яку вони заслужили відданістю до своїх обов'язків, до своєї праці в Союзі.

УБСоюз допомагав поневоленій Україні.

В 1930 році включився в організовані протести проти так званої пацифікації Галичини, яку застосовано поляками до українців. Проти тієї злочинної пацифікації протестували навіть перед Світовою Лігою Націй.

В 1932–1933 роках, коли члени Українського Братського Союзу довідались про Великий Голодомор в Україні, вони поруч з протестами, докладали немалих зусиль, щоб переконати уряд Сполучених Штатів в погребі надати харчову допомогу населенню України. Але уряд, на жаль, з певних політичних мотивів цього не зробив.

Велике обурення охопило членів Союзу також з приводу агресії Мадярщини проти Карпатської України в 1939 році.

Члени Українського Братського Союзу були співзасновниками і брали активну участь у праці Українського Конгресового Комітету Америки — УККА (1941). Але після XIII Конгресу УБСоюз вийшов з лав УККА на знак протесту проти опанування цієї установи одним політичним середовищем. Це зробив не тільки УБСоюз, а й ще інших 26 організацій. УБСоюз став співзасновником нової загальнопредставитивної організації американських українців — Української Американської Координаційної Ради. Він був також співзасновником Світового Конгресу Вільних Українців і активно співпрацював в усіх його ділянках.

УБСоюз був засновником чи співзасновником багатьох суспільно-культурних організацій. А скільки зусиль було присвячено боротьбі з комуністами, з москвофілами, з радянофілами, з мадярофілами, чехофілами, проти наклепів тощо.

Проте, в цих змаганнях Український Робітничий Союз здобув собі славу ФОРТЕЦІ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕМОКРАТІЇ, ВАРТОВОГО ДЕМОКРАТІЇ і ПРОТИ-

СТОЯВ ЗАВЗЯТО і ПОСЛІДОВНО ТОТАЛІТАРНИМ ТЕЧІЯМ з ЛІВОГО і ПРАВОГО БОКІВ, які з'явилися в США чи в Канаді.

Після Другої світової війни, з прибуттям до Сполучених Штатів і Канади нових емігрантів з Советської України, Галичини — Західньої України, почалась нова доба діяльності УБСоюзу.

Під час і після Холодної війни велику увагу зосереджувалось переважно на допомогу українським політичним в'язням.

І раптом, всі ми, і тут в США і в усій діаспорі, як і на рідних Землях з Божої волі, без крові, отримали НЕЗАЛЕЖНІСТЬ земель наших предків. І з новим ентузіазмом розпочалась найновіша доба в нашому житті. Почалась нова допомога.

Великі зусилля спрямовані на допомогу українським дітям, які лікуються після чорнобильської аварії. Почалося надсилання багатьох тонн різних медикаментів, одягу, обладнання для лікарень. В цю допомогу члени УБСоюзу залучили не тільки себе, а й своїх знайомих керівників американських і канадських підприємств, установ тощо.

Дозвольте тільки нагадати про документи, які опубліковано на сторінках (від 19 до 31-ої) в Альманасі УБСоюзу, виданому в 1994 році. А вони далеко не всі. У документах висловлюється вдячність УБСоюзові за гуманітарну допомогу жертвам Чорнобильської катастрофи: від Міністерства Охорони Народного Здоров'я України, від Управління зовнішніх зносин цього Міністерства Здоров'я, від Комісії Верховної Ради з питань Чорнобильської Катастрофи та багатьох інших установ і діячів, а на закінчення подано документ-договір про співпрацю, складений між Київською Чорнобильською лікарнею, в особі міністра Юрія Спіженка з однієї сторони та Українським Братським Союзом, в особі її голови Івана Олексина з другої сторони.

Головною ціллю цього договору було створити загальну лікарню з проблем Чорнобиля в столиці України — Києві. Таку лікарню, як знаємо, створено в Пуща Водиці.

Всі ми перейняті тим, щоб не залишитися на боці від допомоги Україні і рідним, у кого вони є. А виявляється вона у найрізноманітніших формах. Проте, ми також розуміємо, бо відчуваємо, що всі українські організації в Новому світі тепер переживають труднощі, зокрема матеріальні.

Від нас відходить на той світ більше членів як маємо приросту нових. Та труднощі були і в минулому. Будуть вони і в майбутньому. І спільними зусиллями ті труднощі долали і будемо долати. Долатимуть їх і наші нащадки.

Треба вірити, що переможемо всякі перешкоди, при умові звичайно, що **МИ НІКОЛИ НЕ ЗАБУВАТИМЕМО ЗАПОВІТІВ ІВАНА ФРАНКА** (зокрема отой, в якому говориться про наш одвіт за мільйонів стан) і ніколи не відмовимось від гасла нашої організації: **ОДИН ЗА ВСІХ, ВСІ ЗА ОДНОГО!**

листопад 1995 року

"УКРАЇНА МАТИМЕ СВОГО МОЙСЕЯ..."

Думалося розповісти про єврея — українського поета, про його величезну роботу в організації зарубіжної допомоги своїй багатостраждальній Вітчизні після чорнобильського лиха, після всіх тих пертурбацій, що сталися в ній за останні роки.

Отож думалося одне, а вийшло зовсім інше. Довелося пожертвувати своїми судженнями про творчість цього поета (з метою економії журнальної площі) і відповісти (без полеміки!) деяким критикам.

А спонуканням до цієї розмови послужила стаття, на жаль, підписана ініціалами Н. Н. із Нью-Джерсі "Про Рух, антисемітизм і право азилю", що була видрукована в газеті "Свобода" за 20 липня 1995 року.

Довелося в цій розповіді процитувати децю з постанови Руху, щоб переконати деяких невірливих у своїх судженнях. Справа в тому, що наш нині покійний друг, київський письменник Станіслав Тельнюк був одним із співавторів цього важливого документу, який був видрукований в "Літературній Україні" 5 вересня 1989 року.

А про "антисемітизм" Руху свідчить хоча б такий факт: на початку 90-их років у Москві проходив Міжнародний єврейський симпозиум. І єврейську делегацію охороняла група хлопців з Руху. При чому, керівництво Руху само проявило цю ініціативу охорони делегації від усіляких "Пам'ятей" і тому подібного сміття. Та й у Москві рухівці не дали скоїтися якомусь небажаному експресові. І, як відомо, форум пройшов тихо-сумирно.

Ось так. Чи ж не кращою відповіддю деяким критикам буде ось цей переконливий факт!

Отож, наша розповідь — про українського поета, про "антисемітизм" Руху та децю інше.

Ще палахкотів на всю свою потужність зруйнований реактор на Чорнобильській атомній електростанції, ще носився у повітрі радіаційний пил, розносячи навколо страшену смерть. Ще конали у лікарнях уражені "білою" смертю пожежники і всі причетні до рятування після аварії люди, коли до Київського летовища прилетів ізраїльський літак. Українець єврейського походження, чи єврей українського походження (а втім, це однаково) Мойсей Фішбейн зумів переконати керівників ізраїльських профспілок (Гиструд), що Україна потребує у цей важкий час термінової допомоги...

І 10 січня 1990 року перша група українських дітей, які постраждали від чорнобильського лиха, у супроводі Мойсея Фішбейна виїхала до Ізраїлю на лікування. Потім такі польоти були ще і ще. І не лише з Ізраїлю, але й з Куби, ФРН, США, Канади, інших країн світу. Але першим був все таки Мойсей Фішбейн. А поготів він організовував допомогу українським дітям та дорослим і медикаментами, і одягом, і харчуванням...

Народна дипломатія і допомога, організовані цією людиною, дуже важливі у цьому складному, повному протиріч, світі. І в цьому, мабуть, полягає в першу чергу феномен Мойсея Фішбейна.

Свого часу Великий Каменярь Іван Франко передбачав, що "Україна матиме свого Мойсея..." Хай ці слова великого українця будуть перебільшенням по відношенню до Фішбейна, хай це гіперболя. Але часточка правди в них міститься. У міру своїх сил і організаторських здібностей він допомагав і допомагає своїм побратимам у цю важку і тривожну хвилину. І це головне.

* * *

За кордоном і в Україні посилюється інтерес до українсько-єврейських стосунків та зв'язків. Ось хоча б останнє повідомлення про це, що єврейський рабин Д. Лінкольн був запрошений до українського греко-католицького храму на зустріч, влаштовану на його честь. Саме в церкві св. Володимира та Ольги в Чикаго нещодавно відбулося прийняття на честь нью-йоркського рабина Дейвида Лінкольна. А у Філядельфії дирекція місцевої Філії УКУ влаштувала авторський вечір українського поета Абрама Кацнельсона. І такі випадки непоодинокі.

Якось під час засідання єврейської літературної студії імені Давида Гофштейна при Спілці письменників України зайшли Тарас Гунчак із США з двома своїми колегами. Редактор журналу Т. Гунчак зауважив, що стосунки цих народів подекуди були драматичними, але це сталося тому, що вмішувалися треті сили. Керівник студії, відомий єврейський письменник Григорій Полянкер пообіцяв американцям написати статтю на цю тему. І вона була написана і опублікована в Штатах.

Американці також повідомили, що в США відбувся симпозиум українсько-єврейських відносин, а також про те, що така розмова відбудеться і в Ізраїлі. І така розмова відбулася минулого року, на якій були присутні українські і єврейські письменники з України та інших країн. І це теж дуже знаменно.

У Спілці письменників України відбувся вечір, присвячений 125-річчю з дня народження видатного українського поета Павла Грабовського. Зі словами любові до поета-демократа виступила член республіканського Товариства єврейської культури, поетеса Іда Островська. Вона прочитала свої вірші, а також вірш Павла Грабовського "Народові єврейському". Він вражає своєю щирістю і відвертістю, нещадною правдою і ніжністю. Дехто побоювався, що окремі рядки будуть неприємні українській аудиторії, примітом, такі:

*Нехай козак нещадно вішав "жида",
Хай "жид" добра не зичив "козаку".
Той час в думках встає, наче огида,
Забудьмо ж ту минувшину гірку.*

І завершується вірш проникливими рядками:

*Нехай чужим тобі залишусь я по крові,
Нехибно ж маю в серденьку носити
Святе чуття великої любові,
Якої вже нікому не згасить.*

Виступ Іди Островської був зустрінутий аплодисментами. До неї підходили люди, вітали її з виступом, питали, чи знає вона рідну мову, казали, що тільки окремі екстремісти хочуть посварити українців з євреями.

З часу свого заснування Рух вважає важливим відродження культур народів, які населяють Україну. На своєму З'їзді рухівці прийняли постанову проти антисемітизму, повну співчуття до євреїв. Вона була надрукована, правда, лише в "Літературній Україні" за 5.X.1989 р. Ось її повний текст:

ПРОТИ АНТИСЕМІТИЗМУ

З'їзд Руху, виступаючи проти будь-яких форм національного розбрату, простягає свою братню руку єврейському народові. Народ, який багато сторіч живе на українській землі, народ, який уславився своїм талантом і трудолюбством, і досі не почувається рівноправним... Роки сталінізму та брежнєвщини, фашистський геноцид часів Другої світової війни завдали йому непоправних втрат.

Зараз євреї в Україні, як і в інших республіках СРСР, позбавлені своєї національної, початкової, середньої та вищої освіти, своєї мови.

Це сталося не з вини нашого народу. Ми відкидаємо настирливо формоване уявлення про українців як про антисемітів. Антисемітизм в Україні, як і в інших регіонах країни, тримається не в середовищі національно свідомих і громадсько активних, а в зденационалізованій масі, що живиться вигадками політиків, які діють за принципом: "Поділяй і владаруй", сіючи міжнародну ворожнечу. Втім характерно, що тепер, у час нашого соціального і національного відродження в Україні, антисемітські об'єднання не приживаються.

З'їзд закликає всіх свідомих громадян України, представників всіх націй та народностей, що живуть на її території, підняти свій голос проги будь-яких форм антисемітизму, стати на захист і своєї гідності, і гідності єврейського народу, його культури, науки, релігії, права на представництво у будь-яких виборних органах, його невіддільного права говорити, творити, навчати дітей мовою ідиш чи мовою іврит.

В Україні повинні діяти єврейські культурні і освітні центри, дитячі заклади, науково-дослідний інститут єврейської історії та культури, державні театри, ансамблі, видавництва, синагоги.

Кожний свідомий громадянин України повинен допомогти в цьому єврейському народові!

Хай живе відродження єврейського народу! Геть антисемітизм! Хай живе братство і взаємодопомога!

*Ухвалено Установчим З'їздом Народного Руху
України за перебудову 10 вересня 1989 р.*

Ось, яку резолюцію було прийнято ще на початку зародження Руху, а деякі в Україні, та й тут, на Заході, думають, що Рух — це чисто націоналістична організація. Про це розповів на сторінках "Рабочего слова" тодішній керівник Руху, відомий український поет і громадський діяч Іван Драч у числі від 3.X.1989 р.: "Ми

хочемо, щоб росіянин в Україні почувався краще, ніж у Москві, а єврей краще, ніж у Тель-Авів."

Інший відомий український поет, народний депутат Дмитро Павличко створив цикл блискучих віршів "Єврейські мелодії", що були надруковані повністю в "Літературній Україні" за 24.IV.1989 р. і частково в російському перекладі в газеті "ВЕСК" ("Вестник еврейской советской культуры"). Благородство і інтернаціоналізм цього циклу надихнули композитора Якова Цегляра на створення музики.

Вірші Д. Павличка зараз перекладаються (а, можливо, вже перекладені) на іврит. Їх привіз до Ізраїлю голова республіканського Товариства єврейської культури І. М. Левітас. Говорячи про керівництво Руху, зауважимо, що в Україні трапляються і екстремісти. А де їх нема? Як кажуть, бур'ян ніхто не сіє, а він росте, а пшеницю треба вирощувати. Ось і український поет з Ізраїлю Мойсей Фішбейн виявив стриманість, такт і толерантність, коли він на самому початку свого виступу в Києві у Спілці письменників України одержав антисемітську записку, все ж почав вечір і провів його блискуче.

Коли в газеті "Вечірній Київ" з'явився анонс — "Український поет з Ізраїлю", то це зацікавило багатьох киян, і заля Спілки письменників України була переповнена. Достатньо людей було і в Будинку вечерів, хоч цей вечір не рекламувався. Досить сказати, що в цих вечорах брали участь відомі українські письменники, літературознавці та критики: Іван Дзюба; президент республіканської асоціації українознавців, кандидат філологічних наук — Вадим Скуратівський; відомий поет, тоді народний депутат — Дмитро Павличко; поет і мистецтвознавець — Леонід Череватенко; директор інституту української літератури ім. Т. Шевченка, доктор філологічних студій (Канада) — Богдан Кравченко; перекладач-поліглот — Григорій Кочур; відомий театральний режисер та громадський діяч — Лесь Танюк та багато інших. Між іншим, це там, Лесь Танюк пожартував, використавши слова Івана Франка, що Україна матиме свого Мойсея. Прийшла навіть видатна поетеса нашого сьогодення — Ліна Костенко, яка надзвичайно дорожить своїм часом, і не завжди відвідує такі вечори.

Всі ці та інші люди прийшли на зустріч із одним з найкращих українських поетів сучасності, як назвав М. Фішбейна Микола Жулинський.

З творчістю М. Фішбейна український читач познайомився ще у 70-их роках, коли його вірші були видруковані в періодичній пресі, в журналах "Всесвіт", "Вітчизна". А 1974 року у видавництві "Молодь" вийшла перша збірка поезій "Ямбове коло", яка, між іншим, тоді не залежала на книжкових полицях магазинів. Бо в ній сказано нове поетичне слово, по-новому сказано.

І якщо в українську літературу після жовтневого перевороту увійшла велика група єврейських письменників та поетів, зокрема Леонід Первомайський, Сава Голованівський, Натан Рибак, Семен Журахович, Абрам Кацнельсон, Юхим Мартич та інші, а після Другої світової війни українськими письменниками стали Наум Тихий (Нохем Штилерман) і Юрій Щербак,

то з повоєнних, відомий лише один — Мойсей Фішбейн, який народився 1946 року в місті Чернівці (Буковина), місті багатонаціональному, яке стало колись ділячів української, єврейської, молдавської, німецької та інших культур.

Після закінчення середньої школи майбутній поет працював вантажником на заводі, вчився на факультеті економічної кібернетики Новосибірського університету, потім перевівся на філологічний факультет, служив в армії на Далекому Сході. Він потім пожартував на вечорі: "Я пройшов шлях від Далекого до Близького Сходу". Згодом М. Фішбейн працював у Головні редакції Української Радянської Енциклопедії, головним редактором якої був відомий український поет і громадський діяч Микола Бажан. Це він звернув увагу на молодого талановитого юнака, допоміг йому влаштуватися на роботу, хоч за це його (Миколу Бажана) не раз "скубали" в багатьох інстанціях, як і самого юнака.

Потім Мойсей Фішбейн надовго зник з поетичного горизонту. Як виявилось зараз, його спіткала доля багатьох... його виїзд з України був своєрідним протестом проти несправедливості тодішніх властей та беззаконня.

На творчому вечорі Дмитро Павличко, який щойно прийшов з мітингу Народного Руху, прочитав випадково уцілілу рекомендацію Миколи Бажана, яку він дав М. Фішбейну для вступу до Спілки письменників України. Оцінка творчості була відмінною. Дмитро Павличко прочитав і свою дуже позитивну рекомендацію. Але поет до Спілки так і не був прийнятий.

Але Мойсей Фішбейн не образився, він і в Ізраїлі, і в Мюнхені, продовжує наполегливо, настирливо працювати на терені української культури.

Темпераментний канадець Богдан Кравченко, який тоді був директором Канадського інституту українських студій, не втримався і вигукнув: "Як же ти, Мойсею, зберіг таку гарну українську мову в іншомовному середовищі?" Той лише розвів руками і мовив: "Сам не знаю, рятувався словниками..."

1984 року в Нью-Йорку вийшла друком книга поезій українською мовою "Збірка без назви". В Канаді мала вийти (можливо, вже й вийшла) книга прози М. Фішбейна "Повернення до меридіану". Нині він працює над романом "Не вір, Земля".

На згаданих вище вечорах М. Фішбейн прочитав свої нові переклади на українську з Генріха Гайне, Бодлера, Мікельанджело, Пабло Неруди, Тудора Аргезі та інших. Особливо сподобалися присутнім дитячі вірші поета.

З великим інтересом вислухали присутні розповідь гостя про своїх друзів-поетів з України та США, про ізраїльських письменників, вихідців з України, зокрема, про лавреата Нобелівської премії Шмуеля Агнона. З великою повагою говорив поет про письменника і перекладача Миколу Лукаша і особливо про Василя Стуса, українського поета, що був безпідставно засуджений і помер у концтаборах.

Цікава така деталь. Як розповів М. Фішбейн, за Василя Стуса молилися ізраїльські рабини біля Стіни Плачу. Свого часу М. Фішбейн написав статтю на за-

хист В. Стуса в західнонімецькій газеті, але ця стаття вже була видрукована в день смерті видатного поета.

Зараз М. Фішбейн працює над антологією української поезії в поєднанні з іврит та антологією івритської поезії на українську мову, а також над словниками іврит-український та українсько-іврит.

В часописі "Всесвіт" (№ 9 за 1989 р.) вміщено вірш видатного єврейського письменника Хаїма-Нахмана Бяліка (1893–1934) в перекладі М. Фішбейна. Вірш називається "На порозі Бет Мидраша". У супроводжувальному листі до редакції М. Фішбейн пише: "Х-Н. Бялік народився на Волині, жив у Житомирі і Одесі, похований в Ізраїлі.

Чому я прагну опублікувати мій переклад з Бяліка саме в Києві? Гадаю, що ви мене зрозумієте, якщо я процитую такі рядки з поеми Бажана "Дебора", що були присвячені подрузі уманської юности поета Деборі Файнштейн:

*Тобі, Деборо, батько дав цей світ
Мелодій і пісень обох народів,
І тих, які складав у сканії левіт,
І тих, які в степу сліпий кобзар виводив.
Стогнав "Кол-Нідрей"*, а за ним услід
Козацький плач у наші думи входив.
Зливались дві ріки, єднались два світи,
І їм обом була причетна ти.*

Іван Дзюба, Вадим Скуратівський, Дмитро Павличко не раз висловлювали свою думку про те, що тепер у світі відбувається синтез культур і на їх перетині створюється нова література і культура. На думку цих та багатьох інших поетів і діячів культури, Мойсей Фішбейн не лише український, але й єврейський поет. Його відданість українській культурі викликає у відповідь теплі почуття української інтелігенції як до євреїв, так і до тієї країни, яку представляє М. Фішбейн. І якщо Абрам Кацнельсон ще до недавнього часу (та й тепер, коли живе у США) був поетом дружби між українцями та євреями в Україні, а нині в екзилі, то Мойсей Фішбейн у певній мірі єднає народи Ізраїлю і України.

* Кол-Нідрей — молитва.

Ілля Рижавський — член правління Республіканського товариства єврейської культури. Помер 1994 р. і похований у Києві.

BABY POINT LOUNGE

343 Jane St., Toronto

tel. 767-2623

**ПРИЄМНЕ І ВИГІДНЕ ПРИМИЩЕННЯ
НА ВСЯКІ ОКАЗІ!**

- Повна кухонна обслуга.
- Українські й інші страви,
в наших або інших залах.

**БУДЬТЕ ГОСТЕМ НА ВЛАСНОМУ СВЯТІ!
ПРО ВСЕ МИ ЗА ВАС ПОДБАЄМО!**

НЕСКОРЕНІСТЬ ПОЕТА І ПОЕЗІЇ

(Невеселий роздум про подвижників нації)

Про поезію багатьох, зокрема й Василя Борового, молоді читачі майже не знають. Не знають, бо ж сталінсько-беріївські жорна, разом з кагановщиною зробили немало, аби національний дух України спопелити, зітерти, поганьбити... А носіїв ідей — за грати, за дроти! Пекельна машина працювала на винищення людства. Згадаймо маячню про "всемирную революцію". Червоний сатана узурпував владу, поставив нації гострим коліном на камінь безвісті, конання...

Ротата прірва ковтала по світах волелюбних поетів. Хто не знає імені закатованого геніяльного Федеріко Гарсія Лорка? Хто не чув про долі Василя Мисика, Івана Виргана, Василя Бондаря, Василя Стуса, Ігоря Калинця, Івана Світличного, Тараса Мельничука, Миколу Данька, Михайла Осадчого, Степана Сапеляка? Хто й уцілів, пройшовши круги концтабірного пекла, потрапляв до смерчу нових гонінь і знущань. Імперія робила своє... Відкаторжанив за вірші десять літ Василь Боровий — на руднях Нориллагу, де переважали українці, а під час відомої "відлиги" видав збірки поезій, але недрімаюче око через запопадливих сексотів загаяло поета на новий круг... Маланчуківці погромили харківський журнал "Прапор", Борового увільнили з посади редактора відділу поезії і висипали добрячий лангух бруду, називаючи "українським фашистом" патріюга української ідеї. Часи брежнєвського "застою" — це часи руйнації української культури, зросійщення, що, на лихо, триває й досі. Давно назріла потреба відкрити на Сході України, зокрема в духовному центрі Слобожанщини — Харкові, НАЦІОНАЛЬНИЙ ЛІТЕРАТУРНИЙ ІНСТИТУТ. Не може так бути, щоб українська Держава не мала свого вищого літературного (як і кіно) закладу! Час вимагає високої освіти. Традиції Сковороди, Квітки, Багалія повинні жити на цій землі, де ще не остигли їх сліди!...

Іван Михайлович Дзюба щиросердно підтримував цю думку в листі до автора цих рядків. Нелегко втілити золоту ідею, але треба працювати, а не руйнувати. Вибачай, шановний читачу, що рояться мислі глибше й далі — за горизонти поезії. Та кожна мить — неповторна. А Харків — віддавна столиця наукових відкриттів, літературних звершень. Багатющий чорнозем Слобожанщини аж голубий в душах. Подбаймо за народ — невмирущий, козацький, і такий нині — розпо-рошений! Його трагічна доля починається з руйнації Січі, що москалі безжально застосовують і в Чечні. Вузьколюбство політиків, імперська зажерливість — не анахронізм... Можливо — це не час для поезії. Для вродженої лагідності, вивершености зрілої думки і людської прямої, яка притаманна віршам Василя Борового. Він живий свідок і 1933, і 1937, і 1941 років. Хлопчаком, бачив на околицях Харкова опухлих голонних селян; школярем — бачив як сновигали по вулицях "чорні ворони" НКВД, а пізніше написав про

це вірш... Далі — відомо. Терор тридцятих, сорокових, п'ятидесятих, шістдесятих, сімдесятих. Здавалось — не буде кінця ротатій прірві, що поглинала мільйони українців... Останній політв'язень Богдан Климчак був звільнений із тюрми лише декілька років тому.* Живих добивали, мертвим розгрошували черепи... Майбутнім історикам іще треба чимало потрудитись, аби дістатись істини, а справжнім літературознавцям — написати історію української "літературної Січі", яку не розгромив і тоталітарний режим!... В ряду подвижників нації буде названо й поета Василя Борового, нині удостоєного премії імені Василя Мисика — нашого краянину, апостола совісти, чести, поета-клясика... Це велика честь! Знайомив мене з Боровим Василь Бондар. (Василі — страдники землі української!) Він високо цинив поезію свого колеги. Втім, про В. Борового схвально писали і Новиченко, і Муратов, Ільницький і Стус. Ім'я відоме. Менше знають про його захо-ханість у поезію, його зустрічі з геніальним Свідзінським... Василя Борового п'ять років тому поновили в членстві Спілки письменників, "Український письменник" видав збірку його поезій "Полинова снага". Жителюб і працелюб. Тонкий лірик і перекладач, а найперше — неупокорений українець, що так не до шмиги людоловам. Нині йому 70 років — як 70 борозен, за-сіяних урожайним житом — на врожай, на добро. Шахтар у метанових шахтах Каєркана на Крайній Півночі з тавром підневільця-зека, робітник на Харківських заводах, нарешті — поштар, бо й двірником до найближчого дитсадку не беруть за вказівкою недремного КГБ, — і водночас терпеливий і працювотий, оптиміст за вдачею, бо обрав як життєве кредо слова Богдана Хмельницького: "Буде — що буде, а буде те, що Бог дасть". Це — поет Василь Боровий, нескорений мандрівник у незнане, у чарівний світ Поезії, у ній бо, як сказано — заповітні формули національного само-збереження. І нескореність подвижників нашої нації.

* Читайте його "Низку клятих запитань", "Нові Дні", липень-серпень 1995 р. — Ред.

Купуйте продукти в наших крамницях

SWANSEA IGA SUPERMARKET

П. Божик і С. Станько — власники

- 2295 Bloor St. W. ● 199 Roncesvalles Ave.
 - 1094 St. Clair Ave. W. ● 1304 King St. W.
- TORONTO, ONT.

НАВЧАЛЬНІ ПРОГРАМИ КИЄВО–МОГИЛЯНСЬКОЇ АКАДЕМІЇ

(На відзначення 380-ліття від її заснування та на 200-літні поминки смерті Григорія Сковороди)

В Києві, мов би на відмічення 380-ліття від заснування, Києво–Могилянська Академія відновила свою наукову діяльність. Причиною її заснування, як і відновлення її теперішньої діяльності, були релігійні та ідеологічні мотиви. Завданням обох академій стало змагання виховати провідну верству для свого народу, яка була б на висоті західного та світового рівня. У фундаційному зговоренні з 14-го жовтня 1615 р. Гальшка Василівна Гулевич — дружина Стефана Лозки, повітового маршалка й земського судді в Мозирі, записала великий участок садибного ґрунту на Подолі в Києві для тих, хто "в православній, благочестивій східній церкві, в послушенстві св. Патріярха Константинопольського невідмінно тривають і тривати будуть..." (із В. Сенютович–Бережний: *Гальшка Гулевич та її рід*, стаття у *Віра й культура*, ч. 2, 1964, Вінніпег). На цьому ґрунті київське православне Богоявленське Братство зобов'язалося заснувати монастир, школу та гуртожиток для приїжджих до Києва прочан. Зобов'язання були виконані. В 1617 р. була відкрита школа Братства з викладовими мовами грецькою та церковно–слов'янською.

Цей культурно–освітній почин Богоявленського Братства щедро піддержав гетьман Петро Конашевич–Сагайдачний. Він і сам вписався і вписав усе Запорозьке військо у члени цього Братства й воно стало патроном школи і монастиря. Незалежність, стаж і вплив цього Братства підкріпив також Константинопольський патріярх, надавши йому право ставропігії, тобто звільнення з–під влади місцевого єпископа й підпорядкування його безпосередньо, незалежно від Польщі, патріярхові в Константинополі. Положення Києва в православній церкві було додатково підкріплене цього ж 1620 р. відновленням Єрусалимським патріярхом Теофаном київської православної ієрархії, митрополитом якої назначено Іова Борецького.

З кінцем 1620-их років, коли архимандритом Києво–Печерського монастиря, тобто Лаври, став Петро Могила, впливова людина з родини молдавських господарів (князів), що сам був вихований у західно–європейських школах, викристалізувалась потреба розширити навчальну програму слов'яно–грецької школи й на західний тип ввести латинську викладову мову. Латина була тоді мовою світової науки, літератури й дипломатії (як тепер англійська мова). Крім цього, латинська мова мала також і практичне примінення в Польщі (до якої тоді належала й Україна), бо це була мова державної й публічної адміністрації та судівництва. З метою, щоб підготувати до праці в таких інституціях, чи боротьби з ними, Петро Могила заснував у Лаврі гімназію з латинською викладовою мовою. Хоч початково Київське Братство виступало проти почину архимандрита, але його авторитет і тактовне поступовання з братчиками привело до згоди: гімназія з'єд–

налася з Братською школою під назвою Колегіум з латинською викладовою мовою під опікою Петра Могили, але з його гарантією Братству на вірність Константинопольському патріярхові. Об'єднання шкіл затвердив актом з 30-го листопада 1631 р. київський митрополит Іов Борецький.

В роках 1632–1634 православні віруючі в Польщі добилися визнання державою своєї православної (упривілейованої) ієрархії з Петром Могилою на чолі. Митрополит Могила тоді добився в короля Владислава IV підписання декрету про надання київському Колегіюму прав високої школи. Деякий час, однак, не вдавалося одержати дозвіл на включення до програми навчання найвищої класи Богословія, що легітимно давала би Колегії право називатися високою (університетською) школою. Колегіум, отже, відкрився в 1635 р. без богословія з такими класами (або школами): фара, інфима, граматика, піітика, реторика, філософія. Тільки два роки пізніше, в 1637 р., була введена нелегально (тому з перервами) дворічна школа (кляса) Богословія, що вступила в легальну фазу тільки в 1680-их роках. На чолі Колегіюму стояв ректор, за студентами наглядав префект, а через них керував школою митрополит.

Про навчальну програму Колегіюму, що проіснував 200 років (1615–1815), можна сягнути практичного вгляду пройшовши навчання в ній разом з Григорієм Сковородою (1722–1794). Він — Сковородода, закінчивши початкову народну школу в с. Чорнухах, що на Полтавщині, дванадцятилітнім хлопцем вступив у 1734 р. до Академії у класу фари, де навчали читати й писати в чотирьох мовах: грека, латина, польська і церковно–слов'янська мови. Професором цієї школи був Веніамин Григорович. В 1735 р. Сковорода вчився у професора Амвросія Негребецького в інфимі, де вивчали дещо з етимології, синтаксис латини та греки, арифметику, катехизм. З професором Негребецьким в 1736 р. він пройшов школу граматики (складніші питання синтаксису, листи Цицерона, дещо з Овідія) та в 1737 р. синтаксиму (стилі ораторської латини, латинську поезію: Овідієві елегії, Катулуса, Вергілієву географію і "Енеїду"). Класу поетики (тут вже треба було писати власні поеми, гарні прозові спроби й вивчати мітологію, географію та біблійну історію) Сковорода пройшов з проф. Павлом Канюкевичем у 1738 р., коли він також почав вивчати німецьку й гебрійську мови з проф. Симоном Родорським (він, між іншим, вславився тим, що на царському дворі навчав царевича Петра IV та пізнішу імператрицю Катерину II православним догматам і релігії, за що був піднесений до сану єпископа й правив Псковською дієцезією). В 1739 р. Сковорода пройшов реторику (теорію стилістики, ораторію, епістолярну прозу, вчився писати епіграми, оди, елегії, панегіричні вірші та вивчав поганську мі–

тологію) з проф. Сильвестром Лянскоронським, що викладав за своїм власним підручником "Institutiones oratoriae". Цього ж року Сковорода даліше продовжував вивчати з проф. Тодорським мови: грецьку, німецьку й гебрійську. В 1740 р. філософію викладав проф. М. Козачинський, префект школи, також на основі свого власного підручника "Syntagma totius Aristotelicae philosophiae" і Сковорода додатково даліше займався мовами з проф. Тодорським. У 1741 р. він проходив другий рік студій філософії з проф. Козачинським і мови з проф. Тодорським. Однак, при кінці грудня цього року Сковороду вибрали до імператорського хору в Петербурзі при дворі, що підготовлявся до коронації царівни Єлисавети на імператрицю Росії в 1742 р. З імператорським хором при дворі цариці Сковорода перебував до вересня 1744 р., коли він повернувся до Академії продовжувати студії філософії у проф. Козачинського. Підручником була його ж "Philosophia Aristotelica". (Його рукопис зберігається по сьогодні в Києві.)

Від вересня 1745 до липня 1750 р. Сковорода, за посередництвом Академії, відбув подорож по Європі з генералом Вишневським, вельможею, близьким до родини цариці Єлисавети. З цим вельможею, як його особистий секретар-перекладач, побував Сковорода в Польщі, Мадящині, Австрії, Німеччині й правдоподібно в Італії. В Німеччині він мав нагоду слухати виклади славнозвісного професора-філософа Христіяна Вольфа, побувати в університетах Галле, Відня, Будапешта. Літом 1750 р. Сковорода повертається до Києва, звідки унапрямили його до Переяславського Колегію викладати поетику. Весною 1751 р. Сковороду, із-за непорозуміння з місцевим єпископом, звільняють з посади викладача в Переяславі. Тоді він вернувся до Києва, до Академії, де пройшов два роки студій богослов'я з проф. Георгієм Кониським — ректором Академії, що викладав теологію за своїм власним скриптом "Christiana orthodoxa theologia". Кониський був також літератором. Він був автором відомої шкільної драми "Воскресеніє мертвих".

Про високий рівень професури та широту програми навчання в Києво-Могилянській Академії в часи, коли там студював Григорій Сковорода, знаємо з дослідів академіка М. Петрова у книжці "Кієвська академія" (1895 р.). Давши їй високу оцінку, академік Петров підкреслив, що кінцеві чотири роки студій в Академії (особливо богословської школи) стояли на рівні аспірантур європейських університетів. В них Сковороді та другим студентам читалися в основному такі дисципліни: 1) догми церкви та схоластична теологія: релігія і церква, Бог як всетворець, Бог в єдності св. Трійці, ангели, сотворення чоловіка і його упадок, св. Тайни; 2) моральна теологія: людські дії, совість, Божі закони, гріх, десять заповідей; 3) сакра: історія священної церкви; 4) канонічне право: юридичні особи, судові вироки, присуди й карі; 5) святе письмо: Старий і Новий Завіти; 6) гебрійська мова з додатком мов Близького Сходу: арабська, сирійська мови. Відносно професури, то з Академією були зв'язані світочі тодішнього східно-слов'янського вченого світу: Мелетій Смотрицький, Петро Могила, Симеон Полоцький,

Стефан Яворський, Теофан Прокопович, Симон Тодорський, Георгій Кониський...

Літом 1753 р. двадцятилітнє навчання Сковороди в Академії прийшло до свого завершення. Він відмовився від висвячення на священника, однак, все таки за посередництвом київського єпископа йому піднайшли вигідне місце на приватного учителя для Василя Тодари — правнука гетьмана України Данила Апостола, що мав дружину з роду Кочубеїв. На цій посаді пробув Сковорода з успіхом шість років і був у приятельному контакті зі своїм учнем до кінця свого життя.

Києво-Могилянська Академія часто дбала про те, щоб пристосувати свої навчальні програми до поточного життя. І так, щоб вони були відповідно практичними, введено латину як викладову мову, згодом, при кінці 1730-их років введено навчання німецької мови, відтак, при кінці XVIII ст. навчання французької мови, а за тим курси сільсько-господарської економії та був відкритий медичний факультет, підготовчим посібником для якого вже в 1774 р. видано в Києві підручник медицини п. з. "Анатомія".

Величезне виховне значення для українського народу мала Академія також тому, що зашеплювала своїм питомцям-алюмнам православні релігійні засади, любов до рідного народу, пошану до своїх авторитетів, до своєї історії, до справедливості, правди, законів і до сумлінної постійної праці над самим собою. Многі студенти й абсолюенти Школи йшли на Січ, щоб стати в обороні рідної віри та батьківщини.

Києво-Могилянська Академія виховала цілий ряд знаменитих і впливових особистостей. Між ними шість гетьманів: Ю. Хмельницький, І. Виговський, Мазепа, Орлик, Полуботок, Самойлович; князь О. Безбородько, граф П. Завадовський, О. Лобисевич, Гр. Полетика, Симеон Полоцький, Гр. Сковорода, Дм. Туптало (св. Димитрій — митрополит ростовський), протоієрей (вихователь царевичів) А. Самборський і багато других. Для вихованців-побратимів Академії ціла Російська імперія, до якої належала Україна, була їм Братством. Там, у найглухішому її кутку, братчик завжди міг стрінати свого рідного побратима. Такий спадок наукової інституції варто зберігати і наслідувати. Ото ж, дай Боже, щоб відновлена Академія на правду пішла за прикладом своєї рідної матері. ■

Д-р Олександр Костирко
приймає в Скарборо і Торонто

Dr. Alexandre Kostirko
Family Dentistry

We Treat you
with Heart

3000 Lawrence Ave. East
Suite 3306, Building B
Scarborough, Ont. M1P 2V2
Tel. 438-6747

2 Jane Street, Suite 505
Toronto, Ontario
M6S 4W3
Tel. 766-2853

Валерій ОСТАПЕНКО

ЩЕ СЬОГО-ТОГО ПОТРОШЕЧКУ...

У кожного може бути хаотичне накопичення всіляких думок, коли подумаєш про щось теж хаотичне. Психіатри вважають такий стан плутаниною мислення, а в народі — запамороченням голови. Дійсно, як можна нормально, зосереджено роздумувати з приводу суцільного безладдя, скажімо, в Росії, без певної мети, лише заради надокучливої цікавості, як це буває між сусідами.

Раптовий розвал Радянського Союзу породив якість карикатурне державне утворення — Російську Федерацію. По-суті, це та ж РСФСР в обскубаних межах, без Криму і 15 автономних республік. Найбільшою втраченою було самовільне відокремлення України.

Останній час росіяни почали самі себе критикувати за всюдисущий в країні хаос. Для посилення враження слово "самокритика" може мати синонім — самобичування. Як у Чехова унтер-офіцерська вдова сама себе висікла. Шкода, що й українці не займаються самобичуванням за безладдя в державному, громадському, бува і в родинному житті. Зрештою, це інша тема з дуже болючими наслідками... Так от. Самокритика росіян — не в прямому значенні слова. Народ критикує не себе, а владу. Серед винуватців безладдя в країні: Гайдар, Шумейко, Бурбуліс, Чубайс, Гаращенко, Ілюшенко, Пізняк. Очевидно, корінь чи закінчення прізвища не завжди свідчить про національність. І все ж, навіть випадковість, звичайний збіг обставин щодо прізвищ — мимоволі напрошується на підозріння у підривної діяльності "п'ятої колонії" Києва... Зачекайте іронічно посміхатись. Ми ж умовились, що цей писемний виклад плутаного мислення може бути запамороченням голови навіть, скажімо, самого автора. Як би там не було, найбільш читабельний російський журнал "Огонек" друкує видатних публіцистів Коваленка, Ціпка — з явно русофобськими поглядами. А серед редакції журналу: Джемесюк, Жуковець, Коротич, Прокопенко, Решітко, Євтушенко, Черниченко. Ну, гаразд. Нехай і це буде випадковим збіговиськом прізвищ. Цікаве саме писання Коваленка — на обширну тему, в історичній послідовності з фавбулою: "З кого ліпили Мініна і Пожарського." Ось, що він виявляє: "Князь Юрій Долгорукий, котрий додумався у землі литовській спорудити невеликий форт з назвою Москва, народився і похований у Києві... На Куликовському полі у битві з татарами московитяни завагалися і татар переміг із своїм полком воєвода Боброк-Волинець, родом з Волині, батьківщини знаменитої УПА... На самій Красній площі ось вже майже два століття стирчить скульптура двох "хохлів" Мініна і Пожарського. Оскільки тоді ще не було фотографій цих визволителів Москви від поляків, скульптор, українець Іван Мартос, використав натурщиками своїх двох синів... Під цю пору в Москві проживає майже

300 тисяч українців, чимало з психологією іммігрантів... В російській столиці часто чути українську мову. Буває водій автобуса проїде зупинку. Тоді хтось з пасажирів гукне: "Ти що, сказився!"... Коваленко описує, як він відвідав дільницю Москви, де переважно живуть українці. Зустрів на вулиці хлопчєня і питає: "Ти хто такий?" А той показав три пальці (тризуб, виходить)...

Коваленко журналіст з почуттям міри пристойності. Зате Ціпка — за словом до кишені не лізе. Вимолочує з росіян ніби ціпом правду-матку. В журналі "Огонек" (серпень 1995 р.) він звертається до росіян: "Ви Росію проспали. Якби не для друку, вжив би інше дієслово. А раз прос... то не треба видавати із себе патріотів і розглагольствувати про це... Росії нема. Тому вже нема й російського Чорноморського флоту. Нова Московія не має більше прав на Чорноморський флот, ніж нова Україна на Балтійський чи Тихоокеанський. Панове, ви самозванці і жодних прав ні на що у Вас нема... Україна не може, не хоче примиритися з самодурством Єльцина, котрий перед камерами телебачення ляпнув: "Що нам робити з Україною?" (це ніби: що робити з більмом в оці).

Так Коваленко і Ціпка вщент розвінчують самовпевненість росіян як великодержавний народ. І за це дай Бог їм здоров'ячка.

Про етнографічні ознаки Росії — історію, культуру, побут — довідемося з інших джерел. Їх чимало. Тож вживемо, як хтось казав, сього-того потрошечку. Енциклопедія "Американа" пояснює слово "Раша" в загальних рисах ("аутлайн"). А для ілюстрації характерних ознак Росії тут же фотографія балерини на сцені лєнінградського театру опери й балєту.

До наших послуг "Свод законів Російської Імперії — ізданіє 1857 года". Титул російського імператора звучить так: "Ми, НН, імператор і самодержець Всеросійський, Московський, Київський, Володимирський, Новгородський, цар Казанський, Астраханський, Польський, Сибірський, Херсонеса-Тавричєський, Грузинський, великий князь Фінляндський і прочая, і прочая, і прочая"... Де ж поділася сама Росія? Ага! — "Всеросійський". Тож виходить, що Московщина, Київщина "і прочая" — одна неподільна Росія. Абстрактне на перший погляд "і прочая", має в реальності певний сенс. Державний герб Російської імперії зображений двоголовим орлом. Орел — хижак, живе здобиччю. Одна голова цього орла обернена до Заходу, друга — до Сходу. Обидві наглядають нову здобич. Містерія? Містика? Зовсім ні. Так тлумачить російського двоголового орла гербознавство.

Росіяни, не без хвастощів, твердять, що їх культуру, філософію, науку, літературу, музику, образотворче мистецтво — створили "істинно русскіє люди". Белоруський журналіст Стукаліч в газеті "Новое Русское

Слово" нагадав цих "істіно русскіх": Бірон, Ладжерон, Герцен, Губерт, Глінка, Гоголь, Чайковський, Воєйко, Рубінштейн, Пржевальський, Струве, Даль, Вільд... Рід Пушкіна — з Ефіопії, Лермонтова — з Шотландії, Некрасова — з татар. Воістину російським вченим був Ломоносов, котрий здобув освіту в Києво-Могилянській Академії...

У Російській Федерації з демократією вийшла якась незручність. Ну прямо, як кажуть в народі "І хочеться, і колеться, і мама не велить". Може мама вийшла заміж не за того дядю... І не думайте, що це жарг. Бо у Гроссмана читаємо: "Ще у 1917 році перед Росією відкрилася дорога свободи. Але Росія не пішла цією незнайомою їй дорогою і вибрала Леніна. Чому саме Леніна? Бо Ленін — це продовження Росії"... Тепер в Росії слово "демократія" стало лайливим. "Демократи, бля, довели народ до злиднів!" Тепер, в ході передвиборної кампанії "Россія іщет свое ліцо" ("Огонек", серпень 1995 р.). Шукає президента "зовсім нового типу, зовсім нового образу". А чим Єльцин не типовий володар Росії? Домігся, щоб державним гербом Російської Федерації став царський двоголовий орел. І прапор триколовий — за Бога, Царя і Отечество. Простолюддя кличе Єльцина "царем Борисом II". У самого постава царська. Царські хорони у Кремлі. Скорботно, з ликом святого, вистоює патріярші богослуження. Любить випити, бо це народна традиція. Беленков у статті "Людина без прикметника" пише: "Специфічна російська духовність створила особливий тип людей, які, прийшовши до влади, легко беруть до рук сокиру ката і продовжують традиції проти яких погнали". Раніше Максиміліян Волошин писав:

Що змінюється?

Та ж хуртовина на усіх шляхах,

У комісарах — дух самодержавства,

Вибух революцій при царях.

Як бачимо, у цьому викладі про Росію, як злосливу сусідку України, наведено різні незалежні джерела, факти етнічних процесів, історичну епізодичність, навіть основні принципи лінгвістики з її етимологічною частиною. Проте, ніяк не вдалося вияснити остаточно, що ж вона являє собою ота Росія. Грець їй пек!

Якщо хтось знає, відгукніться. Тут же в "Нових Днях". Редакція, віримо, дозволить, як сам Бог велить. Тільки висловлюйтесь ясніше, не темніть. Шукаючи істини в темряві, можна дістати запаморочення голови і наступити на граблі. ■

"БУДЕМО ВДЯЧНІ ПОЧУТИ ВІДПОВІДЬ..."

ВПов. п. Президентіві України Леонідові Кучмі
ВПов. п. голові Верховної Ради України
Олександрові Морозові

...Довідавшись з радіопересилань з України та з преси, що Міністерство України у справі національностей, міграції та культів розсилає по областях проєкт "Державної програми збереження й підтримки розвитку російської культури в Україні на 1995–2000 роки, ми, члени та прихильники Українського Літературно-мистецького Клубу ім. В. Симоненка в Мельборні, категорично протестуємо проти цих заходів, які, фактично, спрямовані на посилення русифікації України, яка й без того завдала великої шкоди нашому народові під час панування попереднього уряду СРСР.

Адже цьому міністерству мусить бути відомо, що в Україні живе 27% росіян, але російськомовних шкіл, не кажучи вже про середні та вищі навчальні заклади, працює 43%. Це наслідки дій попереднього уряду СРСР, коли винищено сотні українських найвидатніших письменників, тисячі вчителів, науковців. Русифікація дійшла до того, що в багатьох більших містах України не лишилося або майже не лишилося ні однієї школи з українською мовою викладання, як у Харкові, Донецьку, Одесі, Луганську. Одночасно було завдано нищівного удару з боку русифікації виданню української книжки та преси, а керівні посади у провідних міністерствах України були обсажені людьми чужонаціональними, байдужими або й ворожими до української мови й культури.

Тож, протестуючи проти згаданих заходів, ми вважаємо, що таке міністерство, як і Міністерство української культури мусіли б прикласти всі зусилля, щоб виправити ті злочини на полі нашої культури, що були заподіяні з волі Москви раніше. В Україні мусить бути не менше 70% україномовних шкіл, включно з навчальними закладами іншого типу. Уряд мусив би покращити ситуацію з книговидаванням та пресою, бо дійшло до того, що навіть в Києві не можна знайти у продажу української книжки, а тиражі газет зійшли нанівець.

Живучи далеко від Рідної Землі, ми прикладаємо всі зусилля, щоб наші діти тут мали свої суботні українські школи, щоб наші діти знали рідну мову батьків, щоб знали нашу історію, культуру й гордилися своїм походженням. І в цьому австралійський уряд не тільки не чинить перешкод, а навпаки, дає фінансову допомогу нашим школам на кожного учня. Більше того, наші вступники до університетів мають можливість, замість якогось предмету в про-

ДЕНТИСТ
Д-р ІГОР БАБИЧ
Dental Surgeon

подає свою нову адресу:
**297 MAIN STREET NORTH
BRAMPTON, ONTARIO
L6X 1N5**

Тел. 451-0227 або 453-0004

грамі вступу, брати на іспитах українську мову. А при окремих університетах є українські лекторати і уряд сприяє їхньому існуванню.

А в цей час на теренах Росії, куди загнано примусовим переселенням, репресіями та засланням на далеку північ мільйони українців, немає жодної української школи державного типу, хоч російськомовне населення в Україні має повну свободу мовного та культурного розвитку. Міністерству та урядові і президентові України, певно, відомо, що до 1933 року за межами України в колишній СРСР існували на теренах заселених українцями, українські школи, технікуми і навіть педагогічний інститут, як це було, зокрема, на Кубані, заселеній 200 років тому українськими козаками. Але в 1933 році, з наказу Москви вся та українізація, українські школи, а на Кубані їх було 240 українських шкіл, технікуми, інститути, українські видавництва, преса — все було в жорстокий спосіб ліквідовано. Безліч учителів українських шкіл репресовано, а декого й розстріляно, як проф. Шалю, лектора українського відділу робітфаку — Семена Боклаженка та керівника українського відділу національних меншин при Обкомі партії в Ростові — Федосія Чапалу, хоч він був членом партії і був призначений на цю посаду самою владою.

А щоб вирвати українізацію та український дух на Кубані, було прислано 12 тисяч військ НКВД, які оточили три найбільш українські станиці, зокрема Полтавську, де був і педагогічний технікум, і все козацьке чоловіче населення було заарештоване й розстріляне там же поблизу станиць, а їхні родини були вивезені в товарних вагонах на північ Росії. На їхнє місце було привезено росіян та білорусів і поселено у спорожнілих хатах, недавно репресованих козацьких родин. Крім живих свідків про ті події, можна прочитати про ті репресії у спогадах генерала Орлова, що командував ліквідацією станиць у 1933 році на Кубані. Він у 1951 році, будучи в Іспанії, кинув працю в СРСР і опинився в Америці, написавши про ті події спогади.

Тож, протестуючи проти русифікації в Україні, вважаємо, що наш уряд і його міністерства мусили б подбати, щоб українці, що живуть поза межами України, на теренах Росії, дістали такі можливості, як росіяни, що живуть в Україні. Адже всім відомо, що українці, які живуть в інших країнах, як Канада, Америка, Німеччина, Австралія мають повну свободу, мають свої школи, установи, видають газети, книжки, мають наукові організації, але цього немає чомусь для українців на теренах Росії.

Отже, протестуючи проти згаданих русифікаційних заходів в Україні і підкреслюючи безпорадне становище українського книговидання та преси в Україні, ми вимагаємо від українського уряду, пре-

зидента та Верховної Ради, вжити заходів, щоб виправити те історичне зло щодо русифікації, що триває в Україні й досі.

Будемо вдячні почути відповідь на цього листа.

*За управу Літературно-мистецького Клубу
ім. Василя Симоненка в Мельборні:*

Дмитро Нитченко — голова,

Члени: Григорій Вишневий, Неван Грушецький,

Божена Коваленко, Анастасія Грушецька,

Зоя Козут, Михайло Підріз.

ARKA LTD.

УКРАЇНСКА КНИГАРНЯ

Книжки, журнали, часописи, шкільне та бюрове приладдя, різьба, вишивки, нитки, панамы, образи, вишивані блузки, кераміка, платівки та касетки, друкарські машинки, обручки й заручинкові перстені, різдвяні та великодні прибори, великий вибір дарунків.

575 Queen St. West, Toronto, Ont.

Tel.: (416) 366-7061 Canada M5V 2B6

Firchuk's

*Де б ви не звернулися скрізь одержите допомогу і
щиро пораду, як найвизідніше відправити посилки,
гроші, ліки, харчові пачки і побутові товари
в Україну, а також полагодуємо спідкові справи.*

КРАМНИЦІ Firchuk's

New Head Office:

2975 Dundas Street West (at Pacific Avenue west of Keele)
Toronto, Ontario M6P 1Z2

Tel.: (416) 766-2101 Fax: (416) 766-3416

293 Ottawa Street North
Hamilton, Ontario L8H 3Z8

Tel: (905) 549-2005
Fax: (905) 549-2005

992 Main Street
Winnipeg, Manitoba R2W 3P7

Tel: (204) 586-7094
Fax: (204) 586-7094

АГЕНТИ Firchuk's

Arka Book Store
Thunder Bay, Ont.
Tel: (807) 623-0631

Europa Electronics
Calgary, Alta.
Tel: (403) 277-2180

Sonia Bryl Hudym
Regina, Sask.
Tel: (306) 757-9196

Yurl International Enterprise
Cheektowaga NY
Tel: (716) 685-1505

Paul's Music & Book Supply
Saskatoon, Sask.
Tel: (306) 244-6072

Ukrainian Treasures
St. Catharines, Ont.
Tel: (905) 935-7778

Orysla's Ukrainian Boutique
Yorkton, Sask.
Tel: (306) 782-2800

Polcan Trading
Oshawa, Ont.
Tel: (905) 435-5210

70A/94

ПОДЗВОНІТЬ НА БЕЗПЛАТНИЙ ТЕЛЕФОН СЬОГОДНІ
1-800-FIRCHUK

І СРІБНІ ЗВУКИ БАНДУРИ, й БАДЬОРІ КОЗАЦЬКІ ПІСНІ

До гастролей української капелі бандуристів імені Тараса Шевченка у Канаді

Взявши до рук буклет концертної програми української капелі бандуристів імені Тараса Шевченка, мимохіть кидаєшся у вічі те, що із сімнадцяти творів, запропонованих глядачам і слухачам, більше половини складають пісні, музику для яких написав або обробив відомий бандурист і композитор Григорій Китастих.

Він знаний на Заході, але маловідомий, а, точніше, майже зовсім був до недавнього часу не знайомий на своїй батьківщині — Україні. А жаль. Творчість Григорія Трохимовича тісно пов'язана з Україною і капелею бандуристів імені Тараса Шевченка. Він написав музику до багатьох пісень, обробив добру сотню українських народних творів для бандури і фортепіано, дав дорогу багатьом поетам з діаспори та України, які стали популярними і тут, в екзилі, і там в Україні.

Напередодні цього величного концерту засоби масової інформації повідомили, що нинішнього року Фондація імені І. Багряного підписала угоду з київським видавництвом "Музична Україна" про видання вокальної збірки Григорія Китастого "Вставай, народе!" Це буде хорошим подарунком для любителів вокального співу як для діаспори, а тим більше, для України. Бо таке видання виходить вперше. Нарешті, музикознавці та любителі вокальної пісні в Україні зможуть ознайомитися з творчістю цього композитора-полтавчанина. Тим паче, що дві тисячі примірників цієї збірки будуть безкоштовно передані навчальним закладам, бібліотекам, капелі бандуристів України, культурно-мистецьким осередкам та національним об'єднанням України. Отож патріотичні, високохудожні твори українського композитора з діаспори повертаються на "круги своя".

Мистецтво гри на бандурі відоме в Україні з давніх-давен. Переважна більшість кобзарів грала не лише на кобзі, а й на бандурі. А ось колективи бандуристів, так звані капелі, беруть свій початок з 1902 року, коли в Харкові відбувалася 12 археологічна конференція, на якій письменник, етнограф, бандурист і композитор Гнат Хоткевич запропонував організовувати колективи бандуристів. Перший такий творчий колектив був створений у Києві 1918 року в період незалежної України. Цей колектив очолив бандурист-віртуоз Василь Ємець. І, незважаючи на утиски та репресії з боку радянської влади, це чарівне неповторне мистецтво жило і розвивалося в Україні, а на повну силу "заговорило" у діаспорі. Цьому у значній мірі сприяв своєю невгасною творчістю видатний український американський композитор Григорій Китастих. А нині успішно продовжує цю хорошу національну традицію українська капеля бандуристів під диригуванням відомого в Україні і в діаспорі маестро Володимира Колесника.

Срібні бандури звуки, бадьора козацька пісня у виконанні цього високопрофесійного колективу — другого і третього покоління бандуристів і співаків — свого часу з цікавістю і захопленням слухали любителі прекрасного з Сполучених Штатів Америки, Канади, Європи і Австралії, багатьох країн світу. А минулого року цей справді народний колектив зробив великий круїз по Чорному морі, виступав перед глядачами Одеси і Миколаєва, Херсону і Феодосії, Севастополя і Алушти, Сімферополя та Ялти.

І ось давно очікувані гості з Детройту (США) — у православній церкві, що на сході Едмонтону. Переповнена зала цього просторого храму Божого явно хвилюється, давненько вже капеля бандуристів не виступала в Альберті. Аж ось на невисоких підмостках появляються бандуристи.

Легкий помах рук диригента, маестро Володимира Колесника, і над притихлою залю полилися спочатку ніби здалеку, а потім все виразніше й голосніше срібні звуки з дитинства нам знайомих бандур та хвацькі козацькі голоси хористів. В них вплітаються голоси солістів Р. Касараби, Б. Кекиша, М. Костюка, О. Мороза, М. Невмержицького, Т. Пришляка, О. Шрубівича. Виконується "Херувимська" Д. Бортнянського. Цей твір багатьом любителям музики знайомий, але у виконанні цієї славнозвісної капелі ще й у супроводі бандур звучить особливо величаво і піднесено.

У репертуарі концертної програми капелі бандуристів — твори багатьох українських композиторів, зокрема Ігоря Шамо і Г. Хоткевича, В. Ємця, в обробці О. Махляя, К. Стеценка, М. Леонтовича, І. Бахшиша на відомі поезії не менш відомих поетів, починаючи від Тараса Шевченка і кінчаючи І. Багряним, Д. Луценком та іншими. Особливо велике враження справили на присутніх у залі кримсько-татарська народна пісня в обробці І. Бахшиша "Шу Ялтадан" та дума "Буря на Чорному морі" (музика Г. Хоткевича). Слухаєш солістів капелі П. Писаренка, Т. Пришляка, Я. Цісарука, І. Кушніра, А. Сороку, прислухаєшся до голосів хору, до аж болісних звуків бандур і, здається, що перебуваєш у першому випадку на різноголосому кримському базарі, а в другому — на безвітряльному човникові у безмежному Чорному морі, коли воно розгуляється у негоду. І вдало підібраний репертуар, і прямо таки віртуозне виконання, і традиційна "харківська" гра на народних інструментах, і майстерне диригування — все це не залишило слухачів байдужими, все це пробуджувало в них почуття гордості за свій народ, за його високу неповторну культуру.

Можна довго розповідати про кожну пісню з репертуару капелі бандуристів імені Тараса Шевченка. На жаль, за браком журнальної площі, про все не

скажеш. Трохи переінакшуючи відоме народне прислів'я, хочеться лише пригадати, що краще один раз почувти, ніж кілька разів прочитати. І все ж хочеться бодай кілька слів сказати про твір, який виконала капеля бандуристів. Мова йде про пісню "Карпатські січовики" (музика Г. Китастого, слова Яра Славутича). Цей твір виконувався наприкінці концерту і викликав у залі бурхливі оплески.

Між іншим, один мій знайомий назвав професора Славутича співучим поетом і він має рацію. Більше 50 постичних творів поета Яра Славутича покладені на музику різними композиторами, в тому числі і кантата "Завойовники прерій" (музика композитора Сергія Яременка).

Можу сказати, що знавці і любителі рідної народної пісні, які з якихось причин не змогли побувати на цьому концерті, можуть лише пошкодувати. Бо, скажемо відверто, далеко не кожний день можна послухати цей талановитий, згуртований і своєрідний мистецький колектив, який вже виступав у Торонто і Брендоні, Вінніпезі і Ріджайні, Калгарі і Ред Дірі, а після концерту в Едмонтоні йому встелилася дорога до українських громад Саскатуну та Дофину.

Відрядно й те, що цей чудовий мистецький колектив живе не лише славою та успіхами минулими, а й повсякденно дбає про його майбутнє, що головний диригент капелі, маестро Володимир Колесник готує собі надійну зміну із числа бандуристів та співаків. Зокрема дуже гарно прозвучали "Пісня про Тютюнника" та "Amazing Grace" під керівництвом заступника диригента О. Махляя.

...Цілий вечір під склепінням храму Божого лунали різноманітні пісні і думи у виконанні знаної в світі капелі бандуристів імені Тараса Шевченка. І покидаючи церкву, яка цього вечора стала концертною залею, хочеться сказати не "До побачення, шановні друзі, мистці народні!", а "До скорої зустрічі знову на землі Альберти, яка стала другою батьківщиною українців на американському континенті!"

Хай щастить Вам! ■

ШКОЛА ДИРИГЕНТСЬКОЇ МАЙСТЕРНОСТІ

Читачам, мабуть, буде цікаво дізнатися про вигоки семінару диригентів, що працює ось уже на протязі 20-ти літ і який організовує Музичне товариство Альберти (керівник Марія Дитиняк) в Едмонтоні і про плідні наслідки його діяльності. Отож, спочатку дещо про історію цієї кузні диригентських кадрів, а вже згодом про концерт.

А історія ця сягає у початок 70-их років. Якось група ентузіастів-фахівців своєї справи — Марія Дитиняк, Сергій Яременко та інші, вирішили організовувати щорічно семінари для навчання диригентів хорів, щоб вони досконало оволоділи майстерністю диригування, кваліфіковано вели заняття у своїх великих і малих колективах, досконало несли українську пісню в народ.

Перший такий семінар було скликано ще 1975 року. Ідею підтримали уряд Альберти, Українсько-Канадська Фундація імені Тараса Шевченка, Фундація тисячоліття хрещення України, Товариство Взаємної помочі Св. Івана, Братство українців-католиків та інші, які постійно спонзорують цей конче потрібний захід.

Досить сказати, що за цих 20 років навчалось у семінарах понад 130 диригентів з Канади і Сполучених Штатів Америки, Австралії і Аргентини, України та інших країн світу. Головним викладачем і відповідальним за програму навчання запрошено відомого диригента маестро Володимира Колесника. Викладали на семінарі різні музикознавчі дисципліни З. Лавришин з Торонто, д-р М. Антонович (Голляндія), д-р Б. Кушнір з Детройту, бл. п. д-р П. Маценко з Вінніпегу, Є. Оранський з Філядельфії, Н. Савин-Вірхнянська з Чикаго, композитор С. Яременко (Едмонтон), Є. Лісова-Андерсон (Едмонтон), І. Гамкало (Київ), М. Дитиняк (Едмонтон), І. Шмігельська (Едмонтон).

Слухачі мали змогу прослухати цікаві лекції, з якими виступили професори Альбертського університету Яр Славутич та Андрій Горняткевич.

Можна підвести деякі підсумки роботи семінару хорових диригентів протягом його двадцятилітньої творчої і наполегливої праці в Едмонтоні. За цей час вивчено більше двохсот українських хорових творів різного жанру, форми та стилю багатьох композиторів, що жили у різні епохи і творили для свого народу.

Досвідчені викладачі донесли до своїх учнів дух хорового співу, на спільних і індивідуальних та лекційно-теоретичних заняттях, донесли до них красу і неповторність української пісні у всій її повноті.

Наведемо лише частину тих конче необхідних тем, які були вивчені семінаристами, щоб зрозуміти, який обсяг роботи їм довелося опанувати за цей порівняно невеличкий проміжок часу і який так знадобиться їм у подальшій практичній роботі зі своїми хорами. Тут і хоровознавство та аналіз-робота диригента над партитурою, художнє опрацювання музично-хорового твору та проблеми виконавства, проблеми інтерпретації та методика проведення хорових проб, проблеми репетиційної та художньо-виконавської практики та укладання концертних програм, про фактори формування диригентської

**Іван
ФІРЧУК**
B.A., LL.B.

АДВОКАТ і НОТАР

Повідомляє про відкриття нового бюро у
Bloor West Village
2 Jane Street (at Bloor) Suite 205
Toronto, ON M6S 4W3
766-0488

• заповіти та майно • оренда за майно • бізнесове законодавство
Приймає також у вечірні години та вихідні дні!
Перші півгодини консультації — БЕЗКОШТОВНО!

практики, проблеми стилю та хорове виконавство, майстерність хорового співу та виховання голосу і хоровий спів, культура мови в співі і дикція та керування церковним хором, українська хорова музика, історія вокального мистецтва, історія диригентського мистецтва, краса Шевченкового слова та образотворчі традиції Шевченка в сучасній поезії, специфіка роботи з дитячим хором та хором юнаків і багато інших.

Українське музичне Товариство Альберти випустило з нагоди 15-ліття семінарів Альманах. В ньому вміщені кожнорічні програми навчання, репертуар, поіменний список всіх учасників, програмки концертів, статті на музичні теми тощо.

А тепер про останній ювілейний концерт. В ньому брали участь самі семінаристи-диригенти. Репертуар підібрано, так би мовити, елітний, навіть для фахівців незнайомий, або точніше, малознайомий. Диригували на ньому по черзі самі диригенти. В цьому і незвичність цього видовища, дуже урочистого, майстерного і привабливого...

Під час концерту я весь час спостерігав за людиною, що сиділа за піяніно. Вона, напевно, більше переживала у цей вечір, ніж самі виконавці, і ті оплески глядачів ніби її не стосувалися. Але саме ця людина зуміла за короткий термін прищепити семінаристам любов до чудового світу музики, уміння розуміти по-справжньому в усій його різносторонності і різнобатьковості, врешті-решт, навчити не лише, як "махати руками", а диригувати по-справжньому грамотно і вміло. Ім'я цієї людини — Володимир Колесник. Це дійсно справжній маестро і знавець українського самобутнього хорового мистецтва, музичний діяч, керівник і основний викладач усіх двадцяти семінарів хорових диригентів, при Українському Музичному Товаристві Альберти.

Весь свій хист і душу вкладав у свою роботу маестро Володимир Колесник. І його праця не пропала марно, дала гарні сходи: рідна українська хорова пісня набуває свого другого відродження далеко за межами України.

Ю. МЕТЕЛЬСЬКИЙ

ДУМКИ ПРОТИ НОЧІ

- * Правда, силкуючись стати по обидва боки барикад, перетворюється на брехню.
- * Сумнівний поступ, коли без кінця поступатись.
- * Спогад — це завжди й сповідь, але не так, щоб споловини: напівсказав, напівсховав, а напів і зовсім сфальшував.
- * Невисловлений погляд — це недогляд, якщо його ніхто не бачив і не чув.
- * Кадри вирішують все — слушно прорік колишній вождь, ще не знаючи, що просусідські кадри вирішують це краще.
- * Двовимірні література завжди одноплосинна.
- * На кого падає тінь вічності, над тим суєтність вже безвладна.
- * Світле майбутнє має звичку ніколи не спускатися з гасла в дійсність.
- * У незалежній державі теж є незалежні причини, які упорозюють її залежність.
- * Третій завжди має рацію — хіба, що двом першим стане рації вчасно порозумітись.
- * Засіяла кров'ю країна країну — і в усьому своєму імперському блиску сама засіяла.
- * Ворога найлегше переконати тоді, коли вдасться його поконати.
- * Минуле одне: те, яке було. Майбутнє — принаймні два: те, яке вони готують нам і те, яке ми готуємо собі.
- * Для того, щоб національна ідея виправдала себе, треба не засуджувати її апіорі.

Ростислав ДОЦЕНКО

КНИЖКА СПОМИНІВ ОСТАПА ТАРНАВСЬКОГО ПРО ЛІТЕРАТУРНИЙ ЛЬВІВ

У Львові, у видавництві "Просвіта", вийшла з друку 1995 року, книжка споминів Остапа Тарнавського про літературне життя Львова в час війни — під радянською і німецькою окупаціями. Книжка називається "Літературний Львів 1939–1944", має 135 сторінок тексту і цілу низку документальних фотографій. Вступну статтю про автора написав львівський літературознавець Микола Ільницький, а мовну редакцію здійснив письменник Роман Іваничук. Книжка надрукована на доброму папері, в твердій оправі і прикрашена карикатурами-шаржами львівських письменників роботи Едварда Козака. Книжка "Літературний Львів 1939–1944" вийшла тиражем 10,000 примірників і продається видавництвом "Просвіта" в Україні. В Америці є тільки невелика кількість примірників цієї книжки. Зацікавлені читачі можуть набути її, надсилаючи замовлення і \$10.00 на адресу:

Marta Tarnawsky
6509 Lawnton Avenue
Philadelphia, PA 19126-3745 USA

УКРАЇНСЬКА КНИГАРНЯ WEST ARKA BOOK & GIFT STORE ОЛЬГА І АНДРІЙ ЧОРНІ і син АНДРІЙ — власники

- Книжки, журнали, газети, пластинки, машинки до писання.
- Різьба, бандури, вишивки, полотна і нитки до вишивання.
- Обруси і полотна з українськими візорами в гуртовій і роздрібній продажі.
- Біжутерія, кераміка і кришталі.
- Висилки пачок до всіх країн.

"WEST ARKA"

2282 Bloor St. W., Toronto, Ontario M6S 1N9
Tel. (416) 762-8751

МЕКСИКАНСЬКЕ МИСТЕЦТВО

(50-та стаття з серії мистецтва)

Мексіка — країна, що знаходиться на південь від Сполучених Штатів Америки, є менш розвинутою екзотично, але що торкається мистецтва, то вона більш розвинена ніж її могутній північний сусід.

З часів ранішнього поселення, а головню з XVIII і XIX століть мексиканці були зацікавлені створити своє власне мистецтво. Вони висилали молодих мистців на студії до Європи, головню до Іспанії й Італії, а після повернення до своєї рідної Мексіки, ці мистці працювали для збагачування своєї культури.

Незважаючи на великі впливи тубільного населення на мексиканське народне мистецтво, різні народні вироби, красне мистецтво через кілька сторіч залишалося європейським. Головні європейські школи — класика, бароко і романтизм віддзеркалюються у працях мексиканських мистців. Їхнє мистецтво було засадничо релігійне і виконувалося на замовлення церкви. Виконувались й портрети аристократії.

Після Мексиканської революції і боротьби за незалежність, мексиканські мистці започаткували зовсім інакше розуміння мистецтва. Вони винайшли силу ідеї, яку малюнок може передавати. Будучи гордими за свій народ, мексиканські мистці змінили підхід до мистецтва, малюючи своїх людей і свої ідеї замість малювати чужих для них святих і ідеї церковнослужителів. Соціальна несправедливість передреволюційних часів і прославлення мексиканського народу та його героїв стає основою їхнього мистецтва.

Ми часто чуємо в Сполучених Штатах Америки і в Європі, що мистецтво ніколи не може ґрунтуватися на соціальній несправедливості, а слідувати старовинним усталеним зразкам розуму і сантименту. Багато сприймали це як брак смаку, багато також вірять, що мексиканці були першими, що застосували соціальну несправедливість, як основу мистецтва. Я особисто з цими мистецтвознавцями не згоджуюсь і як приклад можу подати іспанця Гоя і француза Дом'є — двох мистців, які вживали соціальну несправедливість як основу своїх думок у малюнках. Обидва ці мистці жили давно перед Мексиканською революцією.

Три великі мексиканські мистці, що зачали цей новий рух, це Рівера, Орожек і Сокейрос. Вони не тільки почали новий стиль, але також розвинули свої праці у грандіозних розмірах. Поза мольбертним живописом, який є звичайно малого розміру, вони працювали над внутрішнім і зовнішнім стінописом величезних розмірів. Ці малюнки на стінах мистецтвознавці зачали ідентифікувати з чисто мексиканським мистецтвом. Кожний турист, відвідуючи Мексіку, привозив додому знімки, прозорки та листівки з праць, які визначають якраз цю фазу мексиканського мистецтва.

Ці стінописи служать як добрі приклади великих можливостей, які має мистець, коли виконує працю на замовлення. Потрібно мати тільки людину з візією на відповідний управляючим пості. Вживаючи мистця з ціллю прикрасити урядові будинки, мексиканці досягли величезних успіхів у культурі і естетиці, і в той

же час піднесли мексиканське мистецтво до рівня мистецько розвинених країн світу.

Цікаво запитати, що ані Сполучені Штати, ані Канада, багатші і більш технологічно розвинені ніж Мексіка, не досягли того мистецького рівня. Це питання часто приходить мені на думку, коли хочу знайти відповідь, чому одна країна є більш артистична ніж друга. Деякі соціологи пояснюють це тим, що технічно завансовані країни є менш зацікавлені мистецтвом через його непрактичність. Але чи справді так?

Взяти наприклад, Німеччину, Японію, або бувший Радянський Союз. Всі ці три країни високозацікавлені технологією, але також мають високо розвинене мистецтво. Навіть якщо виключити Радянський Союз і Японію, як новоз'явлених у технологічному клубі, то Німеччина все ж таки заперечує таке пояснення.

Тому я радше шукав би кращого пояснення. Чи не можна пояснити, що саме зацікавлення мистецтвом, красою і висловом, розвинутим через минулі генерації старими аристократичними родинами, мало величезний вплив і поширилось на теперішній народ?

Юрій МОШИНСЬКИЙ

Для всіх українців і їхніх родин
у скорботний час місце Вічного покою.

ST. VOLODYMYR
UKRAINIAN CEMETERY

УКРАЇНСЬКИЙ ЦВИНТАР
СВ. ВОЛОДИМИРА

в Оквилл, Онт.

- Щороку спільна молитва й окремі поминки за душі тут спочилих.
- Дбайливий догляд Адміністрації та запевнена майбутність відносним міністерством Провінції Онтаріо через т.зв. "Вічний Фонд Українського Цвинтаря Св. Володимира"!
- Дві окремі Секції: УПА і Братства Дивізійників, прикрашені чудовими пам'ятниками.
- Порада і поміч в перенесеннях останків (праху) з інших цвинтарів—поховань!
- Ціни за місця—ділянки найнижчі в околиці! Добрий доїзд! Близький Дім Культури!
- За додатковими інформаціями просимо звертатися на число телефону:

Години — 9:30 до 4:30
БЮРО — (905) 827-1647

АНДРІЙ ЛАТИШКО — адміністратор

УНІКАЛЬНІСТЬ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОЕКТУ "EX ORIENTE LUX"

Унікальність реалізації проекту "Ex Oriente Lux" полягає у тому, що вперше в історії культурних відносин між Об'єднаними Арабськими Еміратами та Україною відбулась виставка українського мистця, презентація українського сучасного мистецтва. Якщо промислові та комерційні виставки стали постійним явищем у стосунках двох держав, то подібна культурна подія стала першою ластівкою на такому високому рівні. І тому, авторів проекту потрібно було явно усвідомлювати ціль подібної акції та її концептуальний початок. Своїм державним устроєм, віросповіданням, економічним та культурним розвитком Об'єднані Арабські Емірати є повною протилежністю Україні. І ціль виставки "Ex Oriente Lux" знайти те, що об'єднує наші народи — мости духовності, і вони виникають у категорії загальнолюдських. Мистецтво, культура — ось шлях пошуків до духовного спілкування і розуміння одне одного. Мистецтво, в силу свого духовного початку, має здібність з'єднувати і окремі особистості, і народи. Здібність створювати мистецтво властива всім народам. Цей факт має бути свідомим існування єдиного духовного простору, у якому живе людство. Але єдиний простір відчувається тоді, коли існують ясно відчуті часові зв'язки. Коли ж вони розриваються — нищиться і відчуття єдиного простору. І тоді об'єднуючим початком може виступати світло, але не як фізичне явище, а як надматеріальне, тобто божественний початок. У земній реальності виявом цього початку може бути мистецтво, творчість. Тому ця виставка — це акт "Fotodosia" тобто "світлодарування" (з давньогрецької) — "Ex Oriente Lux". І цей шлях світла — це рух у часі, який створено творчим уявленням, образочуттєвим світосприйманням мистця. І ця виставка може бути початком відліку, який породжує розуміння іншої філософії, іншого життя, іншої культури. І так, виявлення духовних та часових зв'язків через "Fotodosia" — "світлодарування". Такий концептуальний початок покладено у проект "Ex Oriente Lux".

Реалізація авторського проекту "Ex Oriente Lux" проходила в Культурній фундації міста Абу-Дабі (Об'єднані

Арабські Емірати) 8–17 жовтня 1995 року. Реалізація авторського проекту стала можливою завдяки суспільним зусиллям Культурної фундації Абу-Дабі та Посольства України в Об'єднаних Арабських Еміратах. Авторський проект складався з однойменної виставки (художник, куратор І. Сизоненко). Експозиційний простір виставки включав: інсталяцію "Степи України", графічну колекцію (15 аркушів), живопис (4 полотна).

На урочистій церемонії відкриття виставки були присутні:

— високі особи Об'єднаних Арабських Еміратів;

— високі особи Посольства України в Об'єднаних Арабських Еміратах: Надзвичайний і повноважний посол України в Об'єднаних Арабських Еміратах — доктор Олег Семенець та перший секретар Посольства України в Об'єднаних Арабських Еміратах — Віталій Чепелюк.

"Моя творчість — це частина духовної культури українського народу, яку я хочу від усього серця подарувати незвичайному народу Арабії. Усьому світові відомо гостинність арабів, які мешкають у пустелі — один ковток води для гостя цінується дорожче багатого чагування і це має більш глибокий духовний зміст. Тому я маю надію, що подібна духовна гостинність розповсюджується і на мою виставку. Нехай вона буде оазою радості у морі пісків. Нехай творчість, мистецтво, культура зближать наші народи, як колись їх зблизив великий Шовковий шлях.

Виставка широко висвітлювалась засобами масової інформації Об'єднаних Арабських Еміратів. Проведення культурної акції такого рівня стало можливим завдяки меценатській допомозі Генерального директора фірми "Стоік" — В. Ромащенко (Дніпродзержинськ, Україна), Міжнародного добродійного фонду "Відродження" (Дніпропетровськ, Україна), Н. Левченко (Дніпродзержинськ, Україна). Велика подяка і шана цим щирим патріотам української культури та мистецтва.

Ірина Сизоненко

322610 Україна

Дніпродзержинськ, вул. Жовтнева, 29–28

Тел.: (05692) 7–81–70

Факс: (05692) 3–10–11

"Око пустелі", 1994, папір, перо, туш.

"Зимовий вечір в Африці", 1993, папір, перо, туш.

ПАНТЕЛЕЙМОН ВИДИНІВСЬКИЙ — ВИДАТНИЙ МИСТЕЦЬ

Дуже велика й зимою холодна була кімната праці сл. п. Пантелеймона Видинівського в Ясах, столиці румунської Молдавії. На стінах численні малюнки, серед кімнати триніжок з проектом великого образу, на столі шкідливі, рисунки, ілюстрації до роману Старицького "Кармелюк". Один з найкращих малюнків — портрет батька П. Видинівського Тодіра. Хатина П. Видинівського положена була в городчику, а далі видніли горби, засаджені овочевими деревами. 1971 року сім'я Видинівських покидає Яси та переїжджає до Браїли на Дунаю, де живе їхня прибрана донька Тетяна Удор-Видинівська.

Та в Браїлі їм не пощастило, між чужими людьми вони не знайшли милого, підхожого їм товариства, обоє хворіли, жаліли, що покинули Яси.

П. Видинівський народився 17 серпня 1891 р. в селі Суховерхові, близько Кіцманя, на Буковині. Батько його Тодір пробув чотири роки в Америці, приглянувся до іншого життя. Бог благословив його багатьма дітьми, він сам хоч і неграмотний та бідний, прагнув дати дітям кращу освіту. Син його Пантелеймон після закінчення початкової школи в Суховерхові, вчився в німецькій школі в Чернівцях, а потім в реальній школі, де вчителем рисунків був художник Микола Івасюк, відомий своєю великою картиною "Вїзд Богдана Хмельницького до Києва".

Івасюк зацікавився талановитим хлопцем і пізніше, працюючи в Відні, викликав його до себе. 16-літній Пантелеймон вписався до реальної школи, одночасно він

*Пантелеймон
Видинівський*

працював в ательє Івасюка та підготовлявся до іспиту в Віденській академії мистецтв, який 1909 року захистив. Пізніше коротко П. Видинівський перебував також в Академії мистецтв у Мюнхені.

Пантелеймон Видинівський спеціалізувався в малюванні ікон (як і відновлюванні старих образів), портретів, стилістичних і масових історичних малюнків. Його стиль — реалістично-клясичний.

Коли 1914 р. вибухла перша світова війна, П. Видинівський був змушений покинути студії та йти до війська. Брав участь у важких боях на галицькому фронті, а в грудні 1916 р. попадає в російський полон і після вибуху революції 1917 р., 1918 р. повернувся додому, у Суховерхів, але своєї матері не застав вже живою.

Від 1926 до 1935 р. П. Видинівський був учителем рисунків в Сторожинецькій державній гімназії. На 44 році життя познайомився в Сторожинці з донькою о. Муняну — Наталкою і поженився з нею. В рр. 1935 до 1940 П. Видинівський малював церкви, зокрема разом з буковинським художником Бучевським розмальовував катедральну церкву в Сторожинці. Про це появилися похвальні замітки в тодішніх газетах.

1940 р. з приходом совєтської влади П. Видинівський працював методистом-консультантом живопису й скульптури в Чернівецькому будинку народної творчості та організував обласне Товариство художників. 1944 р. виїхав до Собів в Семигороді, а рік пізніше перенісся до Яс.

Картини Пантелеймона Видинівського знаходяться в музеях міст: Яси, Сучава, Альба-Юлія, Таргу-Ніаму. 1978 р. подарував він кілька образів лікарні міста Калараші на Дунаю.

Сл. п. Пантелеймон Видинівський помер 9 червня 1978 року в Браїлі, там він і похований.

Вічна йому пам'ять!

Богдан ФЕДОРОВИЧ

П. Видинівський. "Прощався козак", акварель.

П. Видинівський. "За шахами".

...І НАДЯГАЛИ ТЕРНОВИЙ ВІНОК

"І, сплівши з тернини вінка, поклали Йому на голову, а тростину в правицю Його. І, навколішки падаючи перед Ним, сміялись з Нього і казали: "Радій, Царю Юдейський!" І, плювавши на Нього, хапали тростину та й по голові Його били."

(Євангеліє від Св. Матвія, 27, 29, 30)

Осіннього сонячного дня ішов я додому, перебираючи свої нерожеві думки і чим ближче наближався до нашого будинку, все глибше і глибше занурювався в них, не помічаючи перехожих. Здавалось, не буде такої миті, щоб визволитись з їх цупких обіймів. Але та мить прийшла несподівано. Мій зір зупинився на лавочці біля нашого вікна, з якої ніяк не міг піднятися наш сусід. Я поспішаю на допомогу, але хворий з допомогою дружини таки піднявся на свої неслухняні ноги. Тремтливими руками взяв цівка і повільно з дружиною пішов до свого під'їзду. А мене моя пам'ять перенесла на кілька десятків років назад...

Олександр Михайлович Рошук народився в 1927 році в селі Новостав Луцького району. В батьків було четверо дітей, найстарший Олександр мав десять років, як смерть забрала батька. Пізнав тоді хлопець з овдовілою матір'ю та меншими дітьми багато лиха. Пережили советську, німецьку окупації. В 1944 році забрали до червоної армії. Завезли в Ніконськ, біля Саратова. За сім років служби побував Олександр далеко і побачив багато. Демобілізувався зі Східної Пруссії і окрилений молодістю, повертався на Волинь.

Тут розпочав працю, зустрів дівчину, родом з с. Підгайців і стала Лідія Іванівка Яцюк дружиною Олександра, матір'ю семи дітей. Як за советськими стандартами, типова "щаслива" сім'я. Була праця, нічого, що низькоплачена, була своя хата на вул. Кутузова. Здавалось б на таких і трималася ота "народна" влада, які там можуть бути конфлікти в неї з простою робітничою сім'єю. Але родина Рошуків не вписувалась в оті більшовицькі рамочки "советського человека", бо належала до ЕХБ.

Баптизм своїм корінням в Україні сягає початку другої половини ХІХ ст. Перші общини постали в Херсонській губернії, а привезли нову віру німці-колоністи, що поселились на родючому українському чорноземі.

ЕХБ в колишньому Советському Союзі взагалі не знаходили толерантного ставлення до себе, на них ще білі царі дивилися як на чужинців, "штунду" (від німецького слова "година для Бога"), а червоні комісари вважали їх своєрідною опійною чумою і робили все, щоб тримати їх під своїм контролем. В 1944–1946 рр. "батько" Сталін согні тисяч українських баптистів загнав за колючі драти біля Горького, в Сухобезводній. Пригадую, як розповідав мені покійний Іван Дмитрович Грицюк, що чудом вижив, як щоденно сотні трупів голодних замерзлих вивозили диким зві-

рам за зону. То й було справжнє комуністичне розуміння "свободи совісти".

Хрущовська відлига принесла деякі полегшення і євангеликам, але не надовго, бо ж Брежнєвська мерзлота незабаром скувала все духовне життя. В 1960 році від Всесоюзного Об'єднання ЕХБ відокремлено тих, хто хотів лише одного, щоб ота соціалістична народна держава дотримувалась відповідних статей своєї ж "найдемократичнішої" в світі конституції про свободу совісти, віросповідання, не заважала молитись, позбулась контролю в житті громади, щоб була справжня виборність пресвітерів, громада хотіла відбувати свої молитовні зібрання без грубого втручання "робітничої" влади. В Луцькій громаді ЕХБ розпочався також рух за звільнення молитовних зібрань від опіки владних структур та їхнього меча КГБ, яке проникало в колишньому СРСР в кожную клітину суспільного і релігійного життя. На домагання тогочасних пастирів ЕХБ у Волинській області і м. Луцьку, грубого тиску влади, Олександра Рошука, Сергія Фірука, Матруну Штундюк, Лілю Вівдюк, Людмилу Кучер, Єлисавету Мельник було відлучено від місцевої громади. Відлучені за свою щирі Віру в Бога. Із-за відсутності молитовного будинку, розпочали правити служби Божі по приватних помешканнях, на що влада zareагувала цілою низкою адміністративних покарань: штрафи, виклики на "бесіди" до караючого меча партії, гоніння на праці і незамінне тотальне стеження за віруючими. Сама ж влада не бажала єдності Євангелістів і прагнула своїми недолугими рішеннями та постановами ту єдність розбити і в свою чергу тероризуючи "не зареєстрованих" остерігати й інших від "схизми".

Олександра Рошука вибрали "незареєстрованим" своїм пресвітером і він разом з іншими активними членами громади всього себе віддавав праці у Божому винограднику: діставали і розповсюджували Євангелії, на які тоді був справжній духовний голод в "найдемократичнішій і найгуманішій країні", іншу релігійну літературу, виготовляли і розповсюджували своєрідний релігійний самвидав: пісенники, вірші, листи-звернення і інше.

В країні "где так вольно дышит человек" не могли толерувати не контрольованих громад тому й "непомилна партія" опускає свій караючий меч на "незареєстрованих" євангеліків. Головною зброєю проти них стає моральний терор. Всі місця їх зібрань наповнювались агентами КГБ і міліції, які провокували віруючих, хоч останні стійко проходили всі випробування насильства дій влади. Всі ці гоніння, які нагадували переслідування віруючих в ранньохристиянську добу в Римській імперії, коли то християн кидали хижим звірам. Безперечно, в час радіо і телевізії в комуністичній імперії зла не могли євангеліків віддавати на розтерзання чотириногих хижаків, але в країні "перемігшого

соціалізму" були незліченні зграї хижих двоногих звірів, спеціально виплоджених системою для терору і страху.

Дочка Надія Рошук згадує: "2 березня 1973 року був мій день народження. Мама була в праці, а тато приготував мені сніданок і я мала йти до школи. Несподівано застукали в двері нашого невеличкого будиночку на вул. Кутузова. До хати ввірвалась ціла зграя двоногих. Керували тією зграєю юрист І класи П. Климчук, прокурор Г. Савчук, інспектор ЛМВСС Шерстюк. Обшук тривав більше восьми годин. В хаті все було перевернено, простукано стіни, підлогу. З опису до протоколу обшуку з 2 березня 1973 року, бачимо, яку ж то "крамолу" знайдено в О. Рошука: "...при обыске в хозяйстве Рошука обнаружены следующие предметы: Библия, 78 листов бумаги, карманная Библия, "Бюлетень совета родственников..." No. 9 за 1972 г., "Книга жизни", "Духовные песни" и т. д., всего 37 назв предметов. Як бачимо з документів, складених карателями, ніяких протизаконних предметів, тим більше кримінального характеру не було, але кагебістам було і того досить, щоб "зшити справу". Не даремно в колишньому СРСР говорили так: "Була б людина, а стаття їй завжди знайдеться."

Почався недовгий пошук тих статей і для О. М. Рошука. Щоб підвести "кримінальні дії" пресвітера євангеліка слідчому облпрокуратури Г. Савчукові довелося підготувати "обвинительное заключение", по справі No. 24 про звинувачення Рошука О. М. по ст. 138, ч. 2, 187—І КК УРСР. Цей документ, підготовлений слідчим і затверджений держрадником юстиції 3-го класу прокурором Волинської області Г. Назаруком, налічував аж 18 сторінок машинописного тексту. Коли тепер читаєш його, відчуваєш по справжньому лицемірство і фальш слідчих всієї репресивної всесильної машини імперії. Ось деякі фрагменти з цього "Обвинительного заключения": "Житель города Луцка Рошук А. М. занимая положение пресвитера Луцкой нелегальной раскольнической группы ЕХБ, проводил оргдеятельность, направленную на нарушение действующего законодательства об отделении церкви от государства..."

Насправді ж сама імперія порушувала той закон і втручалась в найбрутальнішій формі до церкви, ба, більше відкрито говорилося й писалося, що в комунізмі не буде ніякої віри, крім віри у партію, Леніна. І так "найгуманіше" слідство знайшло не тільки Людину, а й статті так званіх свідків. Останніх було аж дев'ять. Для майбутнього суду їх перелік був обов'язковою необхідністю, бо ж мав показати "свідчення" по даній справі. Дивіться, мовляв, дії релігійного екстреміста".

8 червня 1973 року судова колегія облсуду в складі головуючого І. Ф. Британчука, засідателів Г. Ф. Матвієнка, А. Ю. Савчука з участю прокурора А. О. Кравченка провела закрите судилище над Олександром Рошуком. Пригадую той червневий літній день. Біля облсуду зібрались десятки євангеліків, яких не пустили до зали засідань, пам'ятаю як кидали вони квіти під ноги своєму духовному пастору, коли його виводили набусурманені конвоїри. Ті квіти виймали з-під одягу, щоб раніше не побачили їх кагебістські яничари і не

потягли до чергових автомашин. А більшовицький суд визнав і записав: "На підставі ст. 42 КК за сукупність вчинених злочинів, шляхом поглинання остаточно обрати Рошуку покарання 2 (два) роки позбавлення волі у ВТК загального режиму." Насправді ж це був спецрежим.

Дуже цікавим є речення з вироку: "Речові докази по справі знищити." Так дуже продумано діяла тоталітарна судова комуністична система. Після себе лишати лише сфабриковані "обґрунтовані" судові вироки і крапка.

Концтабір в с. Рейківці Хмельницької області став своєрідною Голгофою для в'язня сумління. Важка праця, серйозне захворювання випали на його долю. Запам'ятався і начальник концтабору гражданин Оберемок. Коли хвороба повністю розбила в'язня, домоглися деякі зеки в нижчого начальства місце праці для Олександра Михайловича в ідальні, але Оберемок це перекреслив таким діалогом з в'язнем сумління:

— Хіба я такий злочинець? — запитав ув'язнений.

— Да, они все будут защищать Родину, а ты нет. Потому, ты хуже всех и место твое там, а не в столовой.

Табірні умови забрали повністю здоров'я в Олександра Михайловича. І тепер він інвалід першої групи, без сторонньої допомоги не може піднятися з місця. Забравши здоров'я і сили адміністрація концтабору дала на прощання "наказ—пам'ятку", документ, зміст якого насичений цинізмом і бездушністю. Ось витяг з нього: "Сегодня Вы становитесь полноправным гражданином советского общества, перед Вами открываются широкие возможности для честной трудовой жизни. Мы надеемся, что Вы пересмотрите свои жизненные позиции, серьезно обдумали совершенные ранее ошибки. Мы выражаем уверенность, что Вы будете добросовестно трудиться на благо нашей любимой Родины..." і т. д., і т. п.

Після судової розправи над О. М. Рошуком надягли тернові вінки за віру рідний брат дружини Ліди Василь Іванович Яцюк — йому інкримінували так звану антирадянську діяльність, Микола Онисимович Прокопчук, Антон Антонович Назаревич — його судили в м. Дубно Рівненської області.

Йому на святі жнив було сфабриковано КГБ "побиття" міліціонера. Кагебісти були світової неслави майстри фабрикати справи, тому майстерно зшили вони чорними нитками "досьє" на євангеліків м. Ківерці: Василя Слюсара, Івана і Якова Кравчуків, Вігалья Боска. Дуже вже приложив до тих "досьє" руку відомий майстер-провокактор з КГБ, а теперішній конотрозвідник з служби Безпеки О. С. Рябцев. Автор цих рядків мав можливість знатись з ним, коли то в 1971 році нав'язав він мені знайомство і наполегливо пропонував створити антирадянську організацію. Але провокатора чекало тоді глибоке розчарування, а от євангеліки добре пам'ятають цього тепер "вірного си́на" України.

Пам'ятні їм і багато інших подібних "соговаришей" О. С. Рябцева, але вони як і личить християнам великодушно прощають своїм кривдникам, що на їх болях, горі та сльозах рідних побудували собі кар'єри, стали

зореносними майорами, підполковниками, полковниками. Бог їм суддя.

Як і всі рідні в'язнів сумління Лідія Іванівна та її діти випили сповна "чашу сію".

Вони на собі повністю пізнали "щастя" неповторної радянської дійсності. Спочатку, після засудження батька, особливо тероризували найстаршого сина Володимира Рощука. Кілька разів агенти КГБ намагались зробити з нього сексота, але юнак кожного разу з презирством відкидав всі їхні спокуси. Ніхто з дітей О. М. Рощука не мав можливостей скористатись з того конституційного "права на освіту". Дорога до вищих шкіл була закрита тою ж таки неповторною радянською дійсністю.

Не забували "опікуни" своїх жертв і на волі. Були погрози, залякування, справжню веремію вчинили кагебісти і радянські міліціонери на весіллі дочки Надії в 1984 році.

Був тут і відомий Уповноважений в справах релігії. Весілля відбувалося на подвір'ї Степана Гладуна (вул. Морозова 1). В палатці зібрались весільні гості, але радянські міліціонери під орудою Володимира Пінкевича заатакували палатку, вимагали пресвітера Вільчинського з Бреста, робили все, щоб весілля перетворити у криваву веремію. І все це робилось "на бажання трудящих" сусідів, яким ніби-то так заважало чуже весілля.

"Рідна радвлда" незважаючи на світову громадську думку і протести світових баптистських організацій, продовжувала моральний терор проти євангеліків, обшуки, адміністративні покарання. Родину Рошуків запрошували на Захід, але тими запрошеннями скористались всі одночасно відмовились. Вони любили свою землю, свій народ, щиро вірили й вірять в Бога.

На моє запитання: "Чи радієте, що є наша незалежна Україна?" всі вони майже одногосно відповіли: "Так, саме незалежна Україна дала нам можливість, справді, вільно молитись Богові, відбувати наші молитовні зібрання в новому молитовному домі." А наймолодша з родини Рошуків дочка Ліля додала: "Я ніколи не залишила б України, бо своє щастя бачу лише на рідній землі, поруч своїх братів і сестер."

Не можу не погодитись з думками дівчини, лише від себе додам: "Не можу зрозуміти тих євангеліків, що в пошуках матеріальних благ залишають рідну землю і їдуть в далекі світи, щоб поклонятись чужій Мамоні, бо ж не вимушені ті виїзди, у незалежній Україні ніхто не переслідує за Віру, то ж всякі інші мотиви, крім матеріальних, не можуть бути оправданням. Бог застерігав від поклоніння Мамоні, то ж і Апостол Іван сказав про таких "хто від Бога, той слухає Божі слова, через те Ви не слухаєте, що Ви не від Бога" (Євангелія від Св. Івана, 8,47). Справді, всі ті і все те, що було не від Бога кануло у вічність, лишило нам лише мучеників за віру та криваві сліди на їх головах від тернових вінків.

*Володимир РОЖКО,
історик-архівіст, м. Луцьк*

*Ірина БЕТКО,
Київ*

ІННОВАЦІЇ БІБЛІЙНИХ МОТИВІВ у НОВІЙ і НОВІТНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ПОЕЗІЇ

(Фрагменти більшої статті-студії)

Феномен інноваційної рецепції біблійних мотивів в українській поезії від її витоків і до сьогодення являє собою плідний творчий діалог двох культур. Звернення українських поетів як у старожитню, так і в новітню добу ніколи не було однобічно-самодостатнім. Воно завжди передбачало осмислення у високому біблійному контексті найживотрепетніших проблем духовного та історичного буття України — національних, етико-гуманістичних, філософсько-світоглядових тощо. Відтак творення різноманітних за змістом і формою інновацій на основі біблійних мотивів протягом тривалого історичного періоду розвинулося в одну з усталених літературно-художніх традицій.

Біблійні інновації поетів новітньої доби акумулюють весь попередній досвід рецепції старо- й новозавітніх мотивів. Без (...) "Саду божественних пісень" Григорія Сковороди, що "прозаяб із зерна" Святого Письма, "Давидових псалмів", поеми "Марія" й "подражаній" Т. Шевченка, "ієрміяд" Панька Куліша, а також численних творів І. Франка і Л. Українки на біблійну тематику неможливо уявити глибоко релігійної поезії неоклясиків, — пантеїстичної лірики Б. І. Антонича, містичних одкровень Ю. Клена, гнівних інвектив Є. Маланюка, надхненних молитовно-псалтирних плачів Ліни Костенко. (...)

Процеси і явища, започатковані в шевченківську добу, тривають до нині. Та особливо великий вплив на дальший розвиток цієї традиції справили твори, що виникли на рубежі XIX–XX стст. В цей період українська поезія як органічна складова загальноєвропейського літературного процесу пережила один із спалахів посиленого інтересу до Біблії. Цей процес був інспірований передовсім складними факторами становлення модерної свідомості нації в умовах бездержавності. Водночас на даному етапі українські мистці як ніколи гостро сприймали полемічність стилю Книги Книг, її багатий арсенал засобів художньої актуалізації змісту...

Разом з тим заглиблення в художню тканину Біблії продовжувало підвищені вимоги щодо формальної досконалості мистецьких інновацій старо- й новозавітніх мотивів. Зацікавлення Біблією у творчості українських поетів не обмежувалось звичайним розширенням тематичного кола. У найкращих зразках осмислення проблематики першоджерела завжди підноситься на порівняно вищий щабель, породжуючи нові мистецькі якості. (...)

Наприкінці XIX й особливо в першу третину XX ст. надзвичайно розширюється коло мистців, причетних до інтерпретації біблійних мотивів. Серед великої кількості імен виділяються поети "Молодої Музи" й

неоклясики, а також В. Шурат, С. Яричевський, Уляна Кравченко, Я. Савченко, М. Філянський, Д. Загул, Б. Кравців, П. Тичина, Б. І. Антонич і інші. На наступному етапі, в 30–50 роках, коли здійснювався геноцид української культури і культурних діячів, Святе Письмо не лише вилучалось, але й фальсифікувалось у духовній і художній свідомості цілого покоління. Втім, невмирущі культурні традиції, зокрема біблійну, в цей період підтримували поети української еміграції — Євген Маланюк, Олег Ольжич, Юрій Клен, Михайло Орест та інші. На духовну і соціально-політичну "відлигу" кінця 50-их початку 60-их рр. українська поезія чутливо зареагувала відродженням християнських мотивів у творчості шістдесятників. Духовно найбільш витривалі з них: В. Стус, Є. Сверстюк, М. Руденко, М. Холодний — не зрадили цих мотивів і в наступну кризову добу застою. Ситуація, що склалася в українській поезії останніх десятиліть ХХ ст., характеризується поступовим подоланням тоталітарно-атеїстичної депресії, поверненням до джерел національної і загальнолюдської духовності. Біблійні мотиви виразно звучать у творчості поетів, які очолюють літературний процес наших днів — І. Драча, Д. Павличка, Л. Костенко, молодшого покоління: І. Малковича, О. Жупанського, Оксани Пахльовської, М. Стріли та багатьох інших, а також мистців української діаспори: І. Качуровського, В. Янева, Віри Вовк та інших. (...)

У контексті біблійної книги Псалрит лексема псалом має значення релігійної пісні чи молитви. У знаменитому переспіві Т. Шевченка 12-го за церковнослов'янською нумерацією псалтирного псалма, ця лексема постає у цілком своєрідному художньо-семантичному забарвленні: "...Спаси мене, помолюся і воспою знову Твої блага чистим серцем, Псалмом тихим, новим". Шевченко значною мірою віддаляється від оригіналу, який має дещо інше закінчення. Зокрема лексема псалом відсутня в ньому як така: "Я надію на милість Твою покладаю, моє серце радіє спасінням Твоїм! Я буду співати Господеві, бо він добродійство для мене вчинив..." (Пс. 13,6) Отже, Шевченкова семантико-стилістична інновація компонентів псалом надає значення власне поетичного твору, а конкретно — другої поезії (вірша) з циклу "Давидові псалми". (...)

У ряді поетичних інновацій ХХ ст. лексема псалом і псалма виступають як експресивно забарвлені парафрази полісемічних понять пісня, вірш, поезія (у значенні літературного твору). Характерним щодо цього є приклад з лірики С. Твердохліба: "Я молюся, а з молитви ллється скорбна псалма горя". (...) Є. Маланюк поняття псалма поширює на свої історіософські медитації, чотири з яких об'єднані в цикл під назвою "Псалми степу". (...) Тим часом вже наприкінці ХХ ст. Ліна Костенко свої модифікації 1-го, 16-го і 22-го псалмів об'єднує в цикл "Давидові псалми", чим виразно апелює до потужної національної традиції біблійних інновацій і передовсім, до "Давидових псалмів" Т. Шевченка.

Незважаючи на те, що в межах художньої творчості мистець жодною мірою не повинен позбавлятися права на застосування будь-якої прийнятої для нього стилістики, поетичні претензії П. Куліша й згодом Є. Маланюка на ролі пророків нації епатували як сучасників, так і близьких та далеких нащадків. Ця проблема, втім, набуває дещо іншого освітлення при врахуванні її власне біблійного контексту. Саме семантико-стильовий детермінант старозавітної інвективи дозволяє ідентифікувати відповідні інновації П. Куліша та Є. Маланюка як спроби більш або менш органічного адоптування певних елементів авторитетної протокультури на українському національному ґрунті. Порівняймо: "...Що зробила невірна дочка Ізраїлева? Вона ходила на кожен високу гору і під кожне зелене дерево, — і блудодіяла там... і бачила це сестра її зрадниця, Юдея... і блудливою стала й вона... І сталося від розголосу про перелюб її, збездистила вона землю, і перелюб чинила з камінням і деревом. І не вернулася до Мене зрадлива її сестра, дочка Юдина, усім своїм серцем, а тільки вдавала..." (Єр. 3:6–10) А в Куліша: "...Народе без пуття, без чести, без поваги, без правди в письменах, завітах предків диких, Ти, що постав єси з безумної відваги Гірких п'яниць, сіпак і розбишак великих" ("До рідного народу"). А також: "Ні вашим молитвам, ні каяттям не внемю, О ви, перелюбне і людожерне плем'я" ("Пророк"); Є. Маланюк: "Лежиш, розпущо, на розпутті, Не знати — мертва, чи жива. Де ж ті байки про пута куті та інші жалісні слова?... Мізерія чужих історій Та сльози п'яних кобзарів — Всією тучністю просторів повія ханів і царів..."

У великій кількості поезій нової і новітньої доби в іпостасі біблійного пророка уособлюється Тарас Шевченко. З ним, зокрема, пов'язане друге "я" Кулішевого ліричного героя-пророка, в даному разі не караючого, а самотньо-замріяного, по філософському заглибленого в себе, в роздумі про свій народ, дальшу його долю духовності, державності, культури. Цікаво, що цей семантичний тип був започаткований саме П. Кулішем. Щодо розглядуваної інновації, варто згадати "Вінок Т. Шевченкові із віршів українських, галицьких, російських і польських поетів" (Одеса, 1912 р.), який містить 131 віршовану посвяту Шевченкові, написану протягом 1841–1912 рр. У ряді творів простежується характерне стилізоване "вбирання" Шевченка в шати біблійного пророка, що являє собою ступінь максимального

CONSULTEC LTD.
consulting engineers

4180 Dundas St. W., Toronto, Ont. Canada M8X 1X8
Tel. (416) 236-2426 Fax: (416)-236-3677

Інж. ЮРІЙ О. ОХРИМ
Президент

- Консультативна інженерська фірма міжнародного засягу. ● Виконує всі фази планування, будови і перевірки більших індустріальних проєктів.

абстрагування від семантичних чинників авторитетної протокультури в процесі взаємодії двох культур.

У свідомості багатьох українських поетів Шевченко ідентифікується як символічний образ, значно масштабніший навіть за постать пророка нації. Скажімо, П. Куліш у листі до Т. Шевченка з 10 травня 1860 року писав, що в Полтаві "чи не по "Кобзареві" вже і Богу моляться". Гучним поетичним відлунням епістолярного одкровення П. Куліша через сто років стала "Молитва" Д. Павличка, що являє собою стилізацію Господньої молитви "Отче наш". Квазібіблійний характер цього твору зумовлений наскрізьною заміною звернення до Бога зверненням до Шевченка: "Отче наш, Тарасе всемогучий... Я до тебе одного молюсь..." (...)

Обумовленість вибору біблійних мотивів проблемами національної історії, культури, духовності тощо, сприяла їх безприкладній популярності в українській поезії протягом тривалого часу. Наявність традиції у свою чергу вимагає розгляду певного явища в діячрній. Зокрема, лексико-семантичний та смантико-стильовий характер біблійно-поетичних інновацій особливо унаочнюється при порівняльному зіставленні певного мотиву у творчості поетів нової і новітньої доби. Подібне зіставлення також окреслює один із аспектів того великого впливу, який Біблія справила на розвиток мови української поезії в площині збагачення її художніх можливостей, розширення значеневого діапазону, всебічного вдосконалення індивідуально-авторських стилів. Зазначений вплив був інспірований не лише змістовою й мистецькою невичерпаністю Книги Книг, а й широкою комунікативною відкритістю та виразною адоптуючою спрямованістю української поезії XIX–XX ст.

*Публікацію приготував
Степан Семенюк,
Польща.*

Ірина Бетко — кандидат наук працює в Інституті Літератури НАН України в Києві. Цю статтю-виклад вона прочитала в Вищій Педагогічній Школі в Зеленій Горі 9 червня 1994 року.

Ірина БЕТКО

ЄВАНГЕЛІЯ ВІД ІВАНА диптих

Весілля в Кані Галилейській

— Яке тобі до мене діло, мати?
Моя година ще не надійшла.
Та очі Богородиця звела —
І служи волю Сина йшли сповняти:
Посудини водою наливати,
Розносить до весільного стола...
На воду Божа Благодать зійшла,
Щоб силою вина у ній заграти.
— Душе, з твоїх глибин вода зрина...
Та прагнеш ти Господнього вина.
Тож пригадай найперше з Божих див,

*Що в Кані Галилейській Він вчинив.
Увіруй, як апостоли, в Христа —
Й тебе наповнить міць Його свята.*

Нічна розмова Христа з Никодимом

*До Никодима проказав Господь:
— Лиш той, хто з Духа вродиться й води,
Посяде Царство Боже на завжди,
А що постало з плоті — то лиш плоть.
Новим, згори народженим приходь.
До врат небесних з вірою ввійди.
Бо хоч не чуєш Духа ти ходи,
Та силу Духа хто би міг збороть?
Як змія підніс Мойсей в пустині,
Спасіння Бог підносить в Людськїм Сині
Правдивим світлом світові цьому,
Що грішний, любить над усе пільму...
І тільки той іти до світла в змозі,
Хто чинить кожен подих свій у Бозі.*

З ГАРВАРДСЬКОЇ КОНФЕРЕНЦІЙНОЇ ЗАЛИ

(ФКУ–Кмебрідж). Починаючи ще з 1970 року в Гарвардському університеті відбувається щогіжневий Семінар Українознавства, який став регулярним форумом для обміну науковими дослідженнями і своєрідною методологічною майстернею. На семінарі студенти, аспіранти і професори, пов'язані з вивченням українських тем, обговорюють свою дослідчу та наукову працю. Семінари охоплюють широкий діапазон дисциплін.

Гарвардський Семінар Українознавства організований д-ром Любомиром Гайдою уможливорює багатьом славістам та спеціалістам з інших ділянок науки ближче познайомитись з українознавством і цим ширить українську науку в світі. Бажаючи отримати ближчі інформації про семінари Українського Наукового Інституту можуть звернутись листом до:

Ukrainian Studies Fund, Harvard University
1583 Massachusetts Avenue
Cambridge, MA 02138

arka shoes

- Великий вибір вигідного і модного взуття.
- Регулярні і ширші фасони.
- Помагаємо клієнтам з відтисками та з іншими проблемами.

-- ROMIKA -- SALAMANDER -- LA VALLE
-- GALLUS -- ORTHOPEDIC SHOES

ПЕНСІОНЕРАМ 10% ЗНИЖКА

2196 BLOOR ST.W. (at Runnymede)
TORONTO, ONT. M6S 1N4

TONY HRUBI
(416) 763-1851

ДУХОВНА АКАДЕМІЯ в ЛУЦЬКУ

Наша земля здавен славиться своїми високими духовними навчальними закладами. Першою такою високою школою на Волині була, заснована князем Костянтином Острозьким в 70-их роках XVI ст., Острозька академія, яка дала нашій церкві і нашому народові високоосвічену духовну еліту. Пізніше духовні навчальні заклади були і в інших містах Волині. На початку 20-их років нашого століття в місті Крем'янці засновано Волинську духовну семінарію, яка за неповних два десятиліття підготувала для нашої церкви високоосвічених духовних пастирів; серед них: архієпископ Геннадій (Шиприкевич), блискучий теолог Микола Малюжинський, отець Никон Шиприкевич і багато інших. Всі вони вірою й правдою служили Богу і Україні до останніх днів свого життя.

Великий Митрополит Полікарп — Адміністратор УАПЦ 1942 року хотів здійснити мрію багатьох волинян, відкрити в Луцьку Волинську духовну семінарію, але нацистські окупанти, які не хотіли бачити в Україні жодних шкіл, не дозволили здійснити задумане. При Луцькому кафедральному соборі Св. Трійці діяли тоді лише пастирські курси.

Три роки тому в нашому місті засновано Волинську духовну семінарію, яка в цьому році мала 66 випускників, більшість з яких стали духовними пастирями української церкви на Волині, кількість парафій і вірних, попри всі старання єдиного фронту твердолобих комуністів і московських попів, невпинно зростає.

Церква-капличка Іверської Богоматері в м. Луцьку розвалена комуністами в 50-их роках.

16 вересня в духовному житті Волині сталася важлива подія історичного значення. На той день припадав початок занять у Волинській духовній семінарії для двохсот студентів, одночасно вперше відкритися двері Волинської духовної академії, духовними творцями якої були двоє видатних людей: Митрополит Яків та ректор Волинської духовної семінарії Петро Вінцукевич. Саме завдяки їх енергії й розуму давня мрія духовенства і вірних Великої Волині стала реальністю.

10 година ранку. Мелодійним співом дзвонів Св. Троїцького собору розпочинаються урочистості в давній святині нашого краю, яка на своєму віку була місцем багатьох визначних подій в житті нашої УПЦ.

Святкові обличчя двохсот юнаків, майбутніх наших духовних пастирів, що двома рядами вишикувалися від дверей храму до вівтаря, їх гарячі молитви та молитви рідних, близьких, вірних наповнюють святиню. Митрополит Яків з численним духовенством очолює Службу Божу, яку прикрашає чудовий спів отця-диякона Миколая Коця. Велично лунають співи молодого соборного хору, який в той день співав особливо урочисто.

Свою глибоко-змістовну проповідь з нагоди відкриття Волинської духовної академії та початку навчального року в ній і у Волинській духовній семінарії, присвятив владика Яків, митрополит Луцький і Волинський.

— Наша церква, — сказав владика Яків, — потребує високоосвічених духовних пастирів, які б мали глибоку віру, міцні богословські знання і були духовними проповідниками нашого народу.

Серед вихованців навчальних духовних закладів — не лише юнаки з Волині, Галичини, а й з Румунії, Росії. Вони вибрали найвище покликання в житті — служити Богу і своєму народові.

— Головне наше завдання полягає в тому, — каже ректор Волинської духовної семінарії Петро Вінцукевич, — щоб виховати глибоко-релігійні і національно-свідомі кадри священиків. У цьому ми потребуємо моральної й матеріальної підтримки не тільки волинян, а й українців всього світу.

Свідомі волиняни, вірні нашої церкви постійно надають допомогу духовним навчальним закладам Волині.

Не забули нашої церкви, її навчальних закладів і видатні волиняни з діаспори. На будівництво храму Св. Миколая в Луцьку наш земляк Пилип Шайда з США передав 345 доларів., а видатна мисткиня Наталя Тиравська з Сіднею пожертвувала на Волинську духовну семінарію 60 доларів.

Богословську літературу, праці з історії нашої церкви надіслали голова управи товариства "Волинь" у Вінніпезі — Ілля Онуфрійчук, голова управи ІДВ — Сергій Радчук і інші.

Наприкінці урочистостей з нагоди відкриття Волинської духовної академії і нового навчального року мирополит Яків посвятив молодих студентів, викладачів, було освячено кабінети, аудиторії, житлові приміщення.

Серед присутніх на урочистостях були такі видатні воїняни як депутат Верховної і обласної рад Микола Жулинський, Геннадій Кожевников, заступник голови держадміністрації Петро Онишук, відомі українські громадські діячки Любов Ганейчук, Катерина Шаварова, Антоніна Голентюк, студентка ВДУ Леся Бондарук і інші.

Спільною молитвою студентів, викладачів і вірних закінчилися урочистості, присвячені цій важливій події в духовному житті Волині. Відтепер Волинська духовна академія і семінарія плекатимуть високоосвічені, глибокорелігійні священничі кадри, збагачуватимуть Богословську науку, нашу духовність.

*Володимир Рожко — історик-архівіст,
м. Луцьк*

ПІДСУМКИ 38-го ДВОМІСЯЧНИКА УКРАЇНСЬКОЇ КНИЖКИ І ПРЕСИ в АВСТРАЛІЇ — 1995 р. (скорочено)

Надаючи першорядного значення в наших обставинах українському друкованому слову, Українська Центральна Шкільна Рада (УЦШР) за підтримкою Союзу Українських Організацій Австралії (СУОА), з ініціативи нижчепідписаного, щороку організовує Двомісячники української книжки і преси. Протягом 34 років спостерігався поступовий зріст успіхів цих заходів. Чотири роки тому він досяг найбільшого успіху: протягом двох місяців було розповсюджено 2169 книжок та зібрано багато передплат на пресу, разом на \$20,800.00. З того часу ці успіхи почали зменшуватися. Причина полягає в асиміляції, постарінні еміграції та в появі ширших можливостей їздити в Україну, посилати пакунки і гроші.

Ще минулого року було розповсюджено протягом Двомісячника 1077 книжок та преси, разом на \$18,407.00. А цього року книжок та передплат більше, але всього на \$13,864.00. Є і такі контрасти: Пласт Вікторії продав книжок і зібрав передплат на пластові журнали на \$1,243.00. Але інші штати не зробили нічого. А СУМ взагалі не озвався, незважаючи на нагадування. Отже, просто байдужість, бо шакше чим же пояснити такий стан?

Те саме і з Громадами та організаціями. Українська Громада Вікторії відгукнулася хоч на \$170.00, а філії та громади інших штатів промовчали і не відгукнулися на наш заклик.

Щороку відзначаємо тих, що придбали або розповсюдили не менше, ніж на \$100.00. Цього року ПЕРШЕ місце здобула крамниця Bayda Book, продавши на \$4,900.00. Друге місце завоювала крамниця П. Середюка в Сідней (НПВ) — на \$1,457.00. А третє місце має вікторіянський ПЛАСТ (станична Наталя Гриневич) — на \$1,243.00.

Варто згадати, що починаючи від 1958 року, тобто протягом 38 років, продано під час Двомісячника в Австралії книжок на \$397,100.00.

Висловлюємо щирю подяку всім тим, хто підтримував наше рідне друковане слово.

*На доручення УЦШР,
пресовий референт Дмитро Нитченко*

НОВА ПРАЦЯ з ІСТОРІЇ УКРАЇНСЬКО-ЄВРЕЙСЬКИХ ВЗАЄМИН

5 жовтня 1995 р. у Києві відбулася презентація книжки Ізраїля Клейнера "Владимір (Зеев) Жаботинський і українське питання: Вселюдськість у шатах націоналізму". Ця книжка була написана на замовлення Канадського інституту українських студій і побачила світ у видавництві цього ж інституту. Автор, уродженець Києва, виїхав до Ізраїлю 1971 р., працював в українському відділі радіостанції "Свобода", пізніше в Інституті Жаботинського в Тель-Авіві. У 1983 р. у в-ві "Сучасність" видав збірку "Володимир Жаботинський. Вибрані статті з національного питання". Від 1984 р. І. Клейнер працює в Українському відділі "Голосу Америки" у Вашингтоні.

Книжка викликала величезне зацікавлення, свідченням чого була щент заповнена зала Будинку вчителя у Києві — колишнього будинку Центральної Ради, де й відбулася презентація. Про вагомість видання та вчасність його появи в Україні говорили всі промовці.

Історія взаємин українського і єврейського народів, які протягом багатьох віків мешкали пліч-о-пліч на території України, була складною, а часом і драматичною. У її дослідженні і трактуванні накопичилось чимало перекручень і непорозумінь. Ще й досі є бажаччі представити Україну, як ніби-то головний осередок антисемітизму. Тому появу кожного, неупередженого і правдивого дослідження, що проливає світло на цю проблему, не можна не вітати, особливо тепер, коли відносини двох народів, тепер уже державних, вийшли на міжнародний рівень та коли молода незалежна українська держава робить великі зусилля в утвердженні свого іміджу, як країни демократичної.

Багато теплих слів було висловлено на адресу автора — Ізраїля Клейнера, який зробив піонерську роботу в дослідженні історії українсько-єврейських взаємин, особисто пережив долю двох народів і є добре обізнаний з проблематикою порушеною у написаній ним книжці.

Владимір (Зеев) Жаботинський (1880–1940), уродженець Одеси, був одним з найвидатніших провідників сіоністського руху ХХ ст. Він створив загони єврейської самооборони в Російській імперії, а пізніше в Палестині. Завдяки своїм статтям в одеських газетах, він став відомий, як талановитий публіцист. Будучи противником асиміляції, Жаботинський виробив програму національного самоуправління і культурної автономії для євреїв Російської імперії. Намагаючись приєднати союзників для здійснення цієї програми, він відстоював становище, що єврейський національний рух повинен підтримувати вимоги неросійських народів імперії, зокрема українців, з огляду на економічне та стратегічне значення України. У своїй книжці І. Клейнер докладно обговорює писання Жаботинського з українського питання, його статті в українській пресі, його відносини з українськими культурними та політичними посталями такими, як: Грушевський, Петлюра і Славинський.

Книжка видана в твердій оправі, налічує 263 стор. і її можна замовити у в-ві КІУС-у за \$17.95 (кан.) + \$1.26 податку "GST". У в-ві КІУС-у можна теж придбати збірник наукових праць п. з. "Ukrainian-Jewish Relations in Historical Perspective" за редакцією проф. Петра Потічного і Говарда Астера у твердій оправі, 543 стор., \$34.95 (кан.) + \$2.45 податку "GST". Замовлення надсилати на адресу:

Canadian Institute of Ukrainian Studies Press
352 Athabasca Hall, University of Alberta
Edmonton, AB T6G 2E8, Canada
tel.: (403) 492-2972

Олександра ЧЕРНЕНКО

НОВА ПУБЛІКАЦІЯ УКРАЇНСЬКОЇ АКАДЕМІЇ НАУК у КАНАДІ

З нагоди століття українського поселення в Канаді появився у видавництві УВАН у Канаді збірник статей *Життєвий досвід українців в Канаді: Рефлексії*. Редакційна колегія: Олег В. Герус, Іраїда Герус-Тарнавецька і Степан Ярмусь (Вінніпег, 1994). Олег Герус у "Передмові" до цієї 379 стор. книги дає загальний, але вичерпний огляд змісту всіх праць: Олександр Роїк "Чи були українці в Канаді перед 1891 роком?"; Михайло Г. Марунчак "Читальні й просвітні організації в піонерській добі та їхнє національне значення"; Олег Герус "Консолідація української суспільності в Канаді"; Олександр Баран "Як постало Братство українців-католиків Канади"; Ярослав Рудницький "Українська Вільна Академія Наук у Канаді: початковий період — роки 1949–1955"; Богдан Казимира "Слідами ісповідника єпископа Євгена Будки: правила українсько-католицької церкви в Канаді"; Степан Ярмусь "Українська православна церква в ХХ столітті і спроби зближення її з Вселенською Патріархією"; Валеріян Ревуцький "Теодор Галай (Фрагменти до творчости канадійського драматурга українського походження)"; Nick Michell-Mychajluk "Ukrainian-Canadian History as Theatre"; Ярослав Розумний "Розумове і чуттєве в "Камінному хресті" Василя Стефаника"; Іраїда Герус-Тарнавецька "Український правопис в ретроспекції та спостереження над правописною практикою в Канаді"; Natalia Aponiuk "The Use of Ukrainian Names by Three Contemporary Canadian Writers"; Paul F. Thomas "The Perception of Ukraine in Canadian and American Geography Textbooks"; Paul F. Thomas "Toward a Curriculum for Teaching the Geography of Ukraine". Це імпазонтне видання УВАН у Канаді здійснилося щедрою субсидією Української Канадської Фундації ім. Тараса Шевченка та фінансовою допомогою прихильників цієї публікації.

Самі назви поданих вище статей вказують на те, що автори цього збірника займаються не тільки темами піонерського періоду, але теж проблемами сучасної доби. Як підкреслено у "Передмові", це вже другий збірник, присвячений українським поселенцям у Канаді, що являється доказом невтомної активної діяльності членів Канадської УВАН у Вінніпезі. Перший появився за головною редакцією Ярослава Розумного та співучастю Олега В. Геруса і Михайла Г. Марунчака, в 1993 році, з нагоди 90-річчя українського поселення в Канаді. Переглядаючи обидва збірники, відразу впадає в очі брак синтезованої розвідки про літературну діяльність українців в Канаді. Парафразуючи назву другого збірника, слід відзначити, що життєвий досвід канадських поселенців найкраще віддзеркалюється в творчих рефлексіях, не тільки в поезії, але передусім у прозі. Прочитавши цікаву, аналітичну розвідку Богдана Рубчака в першому збірнику про загальну характеристику течій української поезії в діаспорі (81–121),

гадаю, що такою самою методою можна б синтезувати три основні течії творчої продукції. Перший, піонерський період, треба б групувати навколо його найвиразнішого представника — Іллі Киріяка. *Сини землі* — його повість у трьох томах з українського життя в Канаді, вийшла друком в Едмонтоні в 1939 р. Другу творчу іміграцію репрезентував би Улас Самчук з подібною групою прозової творчости. Повість *На твердій землі* (1967) та його інші твори дали б виразні рефлексії переживань, думок і спостережень, а водночас, створили б паралелі позитивного чи навіть негативного характеру у відмінності від його ранніх творів, включно з трилогією *Волинь*. Друге і третє покоління українців, що народилися в Канаді й переважно вже пишуть англійською мовою, можна було б зосередити навколо Мирни Косташ. Її твір *Всі бабині діти*, що вийшов трьома накладками (1977, 1980, 1992) так спопуляризувався серед англomовного населення як *best seller*, що ледве чи можна його промовчувати, а для його аналізу потрібно глибокого психологічно-соціологічного осмислення. Тут важливе не тільки те явище, що покоління Мирни Косташ повертається до кореня свого походження і має відвагу щиро, без тенденційної сентиментальності, критикувати тривіальність етнічної спадщини, а передусім те прагнення знайти шляхи для свого культурного й водночас українського становлення і своє нове місце, на рівні з канадцами британського походження, в мозаїці багатокультурного середовища Канади. З тих саме причин Юрій Мельник у своїй "Передмові" до останнього видання Мирни Косташ *Всі бабині діти* має рацію, коли пише, що цей твір, який "не є повістю, став клясичним, а це означає, що він зробив поважний внесок, для специфічної (фольклорної — О. Ч.) культури, спричинивши прорив в свідомості, а через геральдичну нову плятформу й в її еволюції" (XIII).

Такими зауваженнями я звичайно не обезцінюю статті Ярослава Розумного, "Розумове і чуттєве в "Камінному хресті" Василя Стефаника, що поміщена в тут рецензованому збірнику УВАН. Навпаки, це дуже цікава зі справжньою ерудицією, інтерпретація чуттєвої та розумової бази переживань і логічних причин еміграції, що пиширюється в універсальну проблематику людей, котрі в межових ситуаціях, сказавши словами Шекспіра, на грані "бути чи не бути", мусять поборювати, зв'язані з тим душевні травми і конфлікти. Ця студія Я. Розумного доказує теж, що можна різними новими критичними методами аналізувати твори наших великих прозаїків.

До цієї групи, що й *Всі бабині діти* М. Косташ, належить теж п'єса Н. Мітчел-Михайлюка *Собор металевої баньки* (1993), якої інтерпретацію сам автор пояснює в статті "Українсько-канадська історія як те-

атр". Різниця тільки в тому, що ця п'єса є наскрізь художнім твором, у якому драматург не відтворює хронологічно фактів з життя українських поселенців у Канаді, так, як це робить Косташ, часто підтримуючи свої міркування документацією, а шукає причин тих же фактичних і психологічних конфліктів між різними групами імігрантів. Поставивши питання, хто є ці люди українського походження, що кожний з них має інші опії та інші мотиви, коли вони роблять те, що вони роблять? — він дійшов до важливого висновку, до "ядра проблеми. Це була проблема тотожності" (223). Напевно автор має тут на увазі спільну, виразно усвідомлену, національну тотожність, таку безспірну для кожної індивідуальної одиниці, без різниці на її освіту, — доби, яка в кожній державі світу та й навіть у бездержавних націях є цілковито самозрозумілою. Автор майстерно уловлює емоції та атмосферу цього піонерського середовища українських імігрантів, виявляючи на поверхні свідомості причини і наслідки безвихідних конфліктів.

Те саме стосується теж статті Валеріяна Ревуцького "Теодор Галай (Фрагменти до творчості канадського драматурга українського походження)", котрий, проминувши кілька драм Галай не пов'язаних з українським життям у Канаді, концентрується на інтерпретації тих його драм, що побудовані на основі життя трьох поколінь українського поселення в Канаді. Присвячуючи найбільше місця драмі *Після бабиного похорону* (1979), нав'язує до двох наступних: *Солодка-квасні огірки* (1980) і *Сестри Грабовські* (1983), що творять ненавсёго трилогію. Свою розвідку про драми Галай з українською тематикою закінчує рецензент ще двома: *Шкільна округа Прімо́з* (1985) і *Цимбали* (1985). Валеріан Ревуцький, котрий дав своїми статтями, уже великий вклад в історію розвитку української драматургії та взагалі театру, не зменшив наших сподівань. Його витончена аналіза не проминула ні одної деталі художнього таланту Галай. Підкреслюючи цінність його п'єс у видних там універсальних проблемах, як конфлікт поколінь, самотність, невдячність людей за зроблені для них добрі діла, бездушність системи соціального забезпечення і т. д., відмічає теж намагання драматурга "шукати крізь численні перепетії компромісу в людських відносинах" (219–220). На думку В. Ревуцького, книжка Мирни Косташ *Всі бабині діти* "зрушила ґрунт, показавши шовінізм англомовної групи в Канаді й змусила численну молодь детально розглянутися й шукати коріння свого походження" (214). І тому драматична творчість Теодора Галай, проаналізована В. Ревуцьким, як слушно теж каже М. Антонович у своїй рецензійній статті про цей же збірник УВАН (*Новий шлях*, ч. 40, стор. 2–3), зокрема драма Галай *Після бабиного похорону* є "продовженням теми, яку багато років перед тим порушила Мирна Косташ у своєму творі *Всі бабині діти*" (3).

Я дуже рада, що вчасно прочитала статтю М. Антоновича. Він дослівно звільняє мене від обов'язку рецензувати ці всі статті в збірнику УВАН, з темою яких я професійно не обізнана. Те саме стосується теж статті Степана Ярмуса "Українська Православна Церква в ХХ столітті і спроби зближення її з Вселенською Па-

тріярхією". Автор має рацію, що "українці церковними справами цікавляться і займаються ними більше ніж інші народи". Але водночас остерігає, що одна річ цікавитися, а друга розумітися на тих церковних справах, тим більше, що "дуже рідко, коли люди здають собі справу, про що ідеться" (199). І далі пише, що розмови про розуміння або нерозуміння церкви залежать від того, чи один буде говорити про її містичні або божественні розміри, другий про організаційні установи й структури, а "в тім буде вирішувати її долю чисто в простий, патріотичний, ну й, звичайно, в народницький спосіб. А того в нас дуже багато." Потім знову остерігає, що цитуючи з євангелії від Матвія слова Христа, в злагідненій формі, що в дійсності звучать так: "Не давайте святого псам, і не розспайте перел своїх перед свиньми, щоб вони не потоптали їх ногами, і, обернувшись, щоб не розшматували і вас..." (Мат. 7:6) — (200). Я не теолог і навіть на думку мені не приходить вирішувати релігійні справи Української Православної Церкви в Канаді, тим більше патріотично-народницькими критеріями. Однак, гадаю, що запитати хіба можна: Чому Українська Православна Церква в Канаді підписала домовлення про поєднання з Вселенською Патріярхією майже в тому самому часі, коли Патріярхом України вибрано митрополита Мстислава і відділено від Московського Патріярхату Українську Православну Церкву в Незалежній Українській Державі? Саме усвідомлення про те, що ми живемо в добі екуменічних рухів і міжконфесійних богословських діалогів, а Українська Православна Церква в Україні й в діаспорі не може об'єднатися під одним Українським Патріярхатом, і тоді на рівноправних основах увійти в склад Вселенської Патріярхії, позбавляє сну і тривожить душу. Кожна інтелігентна українська і православна людина, що боліє безладом в Українській Православній Церкві має право запитати, хто винен перед Богом і перед історією? Невже Провід Української Православної Церкви в Канаді дійсно вважає, що Вселенський Собор, який досі ще не передбачений, вирішить корисно для неї ситуацію Православних Церков у діаспорі Церковним Правом? (208) Як відомо, то тільки Патріярх певної держави чи країни має рівноправний голос на Вселенському Соборі. Невже Українська Православна Митрополія в Канаді, що визнала зверхність Вселенського Патріярха не є під омофором патріяршого екзарха на американському континенті? Невже не являється він духовним і канонічним її дорадником? Невже не може, більшість голосів своїх та інших єпископів, накидати несприятливі приписи і канонічні рішення на Українську Митрополію в Канаді, бо "ситуація Православних Церков у діаспорі Церковним правом не передбачена"? (Всі ці питання в такій же мірі стосуються зараз і Української Православної Церкви в США, і УАПЦ в інших країнах — Ред.)

Свою статтю закінчує Степан Ярмусь такими надійними сподіваннями:

"А це все є запорукою того, що православні українці вже самі можуть говорити і відстоювати всю правність Української Православної Церкви, не тільки в Канаді, навіть поза нею, коли на це стане потреба. До

цього обов'язує вся правда і рація Української Православної Церкви та розвиток подій нашого часу" (211).

Я з глибини серця бажаю Проводові Української Православної Церкви в Канаді здійснення його надійних сподівань для добра не тільки нашої Церкви тут, але й теж в Україні, хоч погоджуюся з М. Антоновичем, що пояснення С. Ярмуса — не надто переконливі (3).

Багато статей і досліджень вже написано про переслідування української мови із залученими історичними документами. Проте, слід підкреслити, що науково ґрунтовна робота Іраїди Герус-Тарнавецької перевищує усякі сподівання, і виразно показує, що ми теж самі собі завинили в правописному хаосі та в браку стабілізації української літературної мови. Авторка детально проходить всі відмінності різних правописів від гражданки, максимовичівки, кулішівки, ярижки, язичія, желяхівки і т. д. та їх сполучень у різних формах, до появи правописного словника Г. Голошкевича, не проминаючи ще й цього факту, що часто "кожний письменник застосовував свій власний правопис, пристосовуючи його до мови за своїми власними засадами" (253). Разом з процесом творення українського правопису, розпочалася теж завзята боротьба полемічного характеру, якої не можна було зупинити. Іраїда Герус-Тарнавецька добачає його на основі двох принципів, етимологічно-історичного й фонетичного. Вона теж цитує Івана Франка, що уболював над безладом цієї боротьби в Галичині:

"Коли б справді було доказано, що елементарні нещастя походять від Бога, то ми могли б сміло сказати, що найтяжче елементарне нещастя, яке він зіслав на галицько-руську літературу, це суперечка — ні, боротьба... від самого початку нашого відродження... ба навіть іще швидше ведеться боротьба з завзяттям, гідним ліпшої справи, а з безмірною шкодою для нашої літератури. Ідеї, форми вислову, стиль, мову, все ми занедбали за боротьбою о букви... (що) розбила нашу і так дуже малочисленну читацьку публіку на два ворожі табори..." (256)

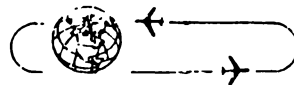
Це психологічний феномен невміння зцентралізувати всі наукові найліпші сили для об'єданого узгодження правописного порядку, де особисті або провінційно-регіональні амбіції та егоцентризм з ворожими емоціями заздрости не дозволяють вирости понад власні інтереси і прямувати до свідомого, раціонально-логічного компромісу в ім'я загального добра та державотворчого мислення. Можна собі уявити, які антагонізми зачнуть виростати, коли нарешті наблизиться час об'єднати в одну літературну мову Галичину й Центральну Україну, діаспору й Україну, не забуваючи, що остання була під постійним русифікаційним тиском і що кожна жива мова постійно змінюється та доповнюється неологізмами, передусім з напливом чужих слів, викликаних розвитком технології і медичних, біологічних, інших наук, не кажучи вже про транслітерацію нових філософських слів і чужих назв та географічних означень. Можна сподіватися, що прецизно і правдиво досліджена праця Іраїди Герус-Тарнавецької викличе катарсис, показуючи виразно причини та наслідки наших психологічних конфліктів, щоб ми нарешті дочекалися одного спільного і на ви-

сокому рівні, лінгвістичним знанням, випрацьованого правопису для добра українського шкільництва і радості тих, що пишуть українською мовою.

Вкінці хочу звернути увагу на те, що всі статті в цьому збірнику УВАН у Канаді являються поважним науковим вкладом в українську проблематику, без різниці, чи можна погодитися, чи ні з деякими твердженнями дискусійного характеру. Вони, сподіваюся, зацікавлять тих наукових фахівців, котрі займаються давнішими або актуальними темами, що співзвучні з їхніми професійними дослідженнями.

Едмонтон, жовтень 1995 р.

**DOMAR
TRAVEL & TOURS
LIMITED**

2985 Bloor Str. West, Toronto, ON, Canada M8X 1C1
Tel.: (416) 236-7546 Fax: (416) 236-7547

ВАСИЛЬ ДОМАРЕЦЬКИЙ, власник бюро, пропонує клієнтам наступні послуги:

- ✎ поїздки в Україну індивідуально або в складі туристської групи з провідником;
- ✎ квитки на різні авіакомпанії в усі частини світу;
- ✎ оформлення запрошень для приїзду до Канади рідних та знайомих;
- ✎ придбання квитків для відвідувачів з України;
- ✎ асекурація для подорожуючих та відвідувачів з України та інших країн;
- ✎ доставку долярів в Україну.

Просимо заходити до бюро особисто або полагоджувати справи по телефону, а Вам завжди буде надана ввічлива та професійна обслуга.

МОДЕРНІ УКРАЇНСЬКІ НОВЕЛІ
(друге доповнене видання)

До збірки "Modern Ukrainian Short Stories", яку також можна назвати від Василя Стефаника до Валерія Шевчука, увійшли одні з кращих новел української літератури.

Текст у цій збірці подається двома мовами. Поряд із мовою оригіналу є паралельно англійський художній переклад. Як і перше видання, що вийшло у 1973 році, так і це рекомендується для філологів, для заавансованих студентів університету, які вивчають українську мову та літературу, а також для читачів широкого кола, які цікавляться літературою. Паралельний переклад англійською мовою може зацікавити і бути корисним також для студентів університету, які вивчають англійську мову в Україні.

Юрій Луцький — упорядник був професором російської та української літератур у Торонтському університеті і є автором численних праць. Серед них, такі як: *Between Gogol and Shevchenko*, переклади творів Миколи Хвильового. Книжка має 230 стор. і коштує з пересилкою \$33.00. Замовляти на адресу:

Ukrainian Academic Press
6931 South Yosemite Street
Englewood, CO 80112 USA

ЩОСЬ НОВЕ, ОРИГІНАЛЬНЕ

Петро Одарченко, Тарас Шевченко і українська література: збірник статей.

Редактор Осип Зінкевич. Видавництво "Смолоскип": Київ, 1994, стор. 401.

Сказати щось нове, оригінальне в шевченкознавстві — справа нелегка. Здається, немає жодного питання, яке б не було ґрунтовно висвітлене. Але такі питання є і досить цікаві. Про це свідчить книжка Петра Одарченка Тарас Шевченко і українська література. Добре, що за таку відповідальну працю взялася людина-ентузіаст, знавець української літератури, етнографії і мови.

Уже з перших наукових початків, П. Одарченко почав вростати в Шевченківську літературну спадщину. Став нею цікавитися, досліджувати її та робити вклад до її поширення і покращання. Робив це перш за все тому, що "подих Шевченківської поезії спалював трутисне повітря міщанської безпринциповості, наклепницької веремії та загумінкової дріб'язковості, яким диhalo все його життєве і літературне довкілля".

А тут Шевченко ще став "виразником найзаповітніших дум і прагнень українського народу, поборником загальнолюдських ідеалів, світочем добра і гуманізму. Тож незважаючи ні на що, його не можна було заборонити, як не можна заборонити розвитку життя на землі".

Шевченком почали цікавитися і заглиблюватися в його творчість також передові всесвітньо відомі зарубіжні літератори та вчені, як Георг Брандес, Альфред Курелла, Зденек Неєдлий, Тодор Павлов, які в своїх дослідженнях не тільки утверджували світову велич Кобзаря, але почали робити спроби визначати його поетичне обличчя в порівнянні з іншими національними письменниками.

До цієї копійки праці станув і П. Одарченко. Він, більш як інші, прагнув віддати усе належне великому поетові. Його зусилля продовжувалися роками, він збирав цікавий і оригінальний матеріал, осмислював, систематизував його, щоб одного дня видати друком і таким чином зробити і свій власний творчий вклад до пізнання великого поета. Цінність його праці має ще і в тому, що читачі в Україні вперше познайомляться з його матеріалами, оскільки до того, вони друкувалися лише в зарубіжних періодичних виданнях.

Книжка Тарас Шевченко і українська література складається з трьох розділів: "Творчість Т. Г. Шевченка", "Т. Г. Шевченко і українські письменники" та "Матеріали до історії шевченкознавства". У кожний розділ увійшли п'ять, а то і більше статей. Щоб не перевантажувати нашої рецензії, ми рішили проаналізувати лише одну найбільш цікаву статтю з кожного розділу.

Наше обговорення почнемо зі статті "Мазепа у творах Шевченка". У своїй творчості Шевченко виявляв великий інтерес до історії українського народу. Він оспівував наше славне минуле і "шукав в історії ключа

до розуміння причин сучасної неволі". Такою причиною він вважав Переяславську угоду гетьмана Богдана Хмельницького з Москвою і її трагічні наслідки. Поет ділив гетьманів України на добрих синів свого народу, а то й зрадників. До останніх належав гетьман Іван Скоропадський, що допомагав Петрові І воювати проти гетьмана Івана Мазепи.

Найвиразніше виявив Шевченко своє прихильне ставлення до Мазепи у поемах "Великий льох" і "Іржавець", а також у повісті "Близнята". У "Великому льоху", як писав М. Драгоманов, Шевченко показав себе прихильником Мазепи, якого вояків "порізала Москва в Батурині й під Полтавою". У цій же поемі в образі чорної ворони символізовано чорний дух історії України — зрадництво. Ця ж ворона радіє, що вона "Батурин спалила, Сулу в Ромні загатила тільки старшинами козацькими" та поповнила чимало інших страшних злочинів.

У поемі "Іржавець" Шевченко гнівно бичує ката України царя Петра І за його несамовиті звірства, за його зруйнування Запорізької Січі. Розбрат, незгода, пише Шевченко, були головними причинами поразки під Полтавою 1709 року. Також ця ж сама незгода між Мазепою і полковником Палієм розбила сили українського народу і призвела до полтавської поразки. Перебуваючи на засланні в Орській фортеці, Шевченко згадував Вознесенський собор в Переяславі, збудований на кошти гетьмана Мазепи. Про цей же собор є згадка і в повісті "Близнята", написаній на засланні. Ще за три місяці до своєї смерті у вірші "Бували війни і військові свари", Шевченко гостро ганьбив і гнівно картав зрадників українського народу — Гната Галагана, що зрадив гетьмана Івана Мазепу, а також Василя Кочубея, що зробив донос цареві на Мазепу. Усіх цих панів-зрадників Шевченко називає шашелями, що точять старе дерево — Україну. Шевченко називає це кайновою роботою зрадників українського народу. Поет вірить у перемогу українського народу, але вона прийде тільки тоді, коли буде однастайність і єдність. До цієї єдності, однастайності, однушності закликає національний пророк, звертаючись до милосердного Бога з такою молитвою:

*А всім нам вкупі на землі
Єдинодумсьє подай
і братолюбсьє пошли!*

В умовах реакційної русифікаторської політики рятівником української культури став "Кобзар" Шевченка. Ознайомлення з поетичним словом Шевченка викликало цілу революцію в душі української молоді. Молоді письменники переставали писати російською мовою і за прикладом Тараса Шевченка писали свої твори рідною українською мовою. Так було і з славним письменником Михайлом Коцюбинським. Він,

перебуваючи в духовній школі в Шаргороді, потайки від учителів і адміністрації читав заборонені царською цензурою твори Т. Шевченка, декламував перед учнями вірші "Кобзаря", особливо "І мертвим, і живим..." Після поліційного тусу на помешканні у Коцюбинського, були знайдені виписки з творів Шевченка: за майбутнім письменником був установлений "особливий нагляд поліції".

1890 року М. Коцюбинський вперше побував на могилі Шевченка. Про свої враження він написав нарис "Шевченкова могила". У ньому він пише: "Сум важким каменем налягає, слізи тихо котяться з очей, коли згадаєш, хто тут похований... Перед очима стає ціле життя поета, його бажання хоч останні дні свої проживити в поетичній рідній країні, над любим Дніпром".

У побуті Коцюбинського, в його чернігівському помешканні, все нагадувало милий, незабутній образ його навчителя Шевченка. Письменник виховував і в своїх дітей любов до творчості Шевченка. В приміщенні товариства "Просвіта" в Чернігові відбувалися Шевченківські вечори, які проходили з надзвичайним успіхом. Коцюбинський, як "одвічний впорядчик" цих вечорів, дбав про їх високий мистецький рівень. Перебуваючи на лікуванні на острові Капрі, письменник і там влаштував чернігівський вечір.

Коцюбинський був членом таємного "Братства Тарасівців", яке створено навесні 1892 року на Лівобережній Україні. Ідеї "Братства Тарасівців" мали великий вплив на письменника й були справді вагомими для нього. У своїй програмі "Братство Тарасівців" стверджувало єдність і неподільність українського народу. В основу своєї програми тарасівці ставили боротьбу проти русифікаторської політики царського уряду. Вони дбали про те, "щоб українська мова запапувала скрізь на Україні".

У перших ранніх творах Коцюбинського вплив Шевченків був чисто зовнішній. Але в дальших його творах, зокрема в оповіданнях з життя дітей, відчувається значно глибший вплив Шевченка.

Михайлю Коцюбинський, за прикладом Шевченка, дбав про удосконалення мови своїх творів, добре знаючи, що тільки високий рівень культури мови може дійсно зробити їх гострою зброєю.

"Поетична майстерність Тараса Шевченка (в світлі нових досліджень 1914–1916 рр.)" — це одна із найкращих статей у цьому збірнику. Вона широка за своїм задумом і наскрізь глибока за своїм ідейним спрямуванням. Автор підхопив тут усе найінтимніше та найістотніше, щоб висвітлити поетику Шевченка, а тут же і його високу поетичну майстерність.

Одарченко стверджує, що своєю поетикою Шевченко у вужчому значенні терміна, удосконалював для народу його зброю культури — мову, робив її ніжною, м'якою, родинною мовою селянина, пристосованою до простого селянського життя, відточеною, гострою. В той же час ця мова була настільки мистецькою і гнучкою, що в її межах можна було розгортати історичні полотна, розв'язувати драматичні й соціальні колізії. У ній поет міг філософствувати, картати, мріяти, плакати, мняти її, "як глину в руках", доводити її тонкість, життєздатність, придатність для боротьби. Не можна

забувати, що мова Шевченка перебувала в творчому процесі. У нього "форма виростала із потреби сказати те, що треба сказати, що повинно і можна сказати рідною мовою". А це тому, що "переважна частина творів Шевченка", — писав Філарет Колесса в своїх "Студіях над поетичною творчістю Шевченка", — "не виявляє майже ніяких зв'язків з народними піснями і думами, бо обертається в сфері недоступній для народної поезії, й підноситься над її рівень цілим своїм складом, ідеологічним підкладом доспособленим до того висловом".

Характеризуючи ритміку поезій Шевченка, Марієтта Шагінян стверджувала, пише П. Одарченко, що Шевченко різко відрізнявся від інших поетів тим, що він не любив витриманої строфіки і що він вживав у тому самому вірші різні розміри. Генезу цього явища М. Шагінян бачила в процесі розвитку народної пісні з її двома елементами: заспівом і хором... Таємниці власної ритмічної багатобочності Шевченко виявив найкраще в "Перебенді".

Що торкається майстерності, то геніальний поет досягнув її у процесі уважного вивчення дійсності, її осмислення, наполегливого оволодіння скарбами мистецького досвіду своїх попередників та напружених власних творчих шукань.

У книгу включено список друкованих праць Петра Одарченка (1939–1991), його зняток та іменний покажчик. У книзі є чимало друкарських огріхів. Зате книга має гарні тверді обкладинки. Її видано тиражем 5,000 примірників.

Підсумовуючи, хочемо сказати, що Петро Одарченко в своїй книзі Тарас Шевченко і українська література зумів по-справжньому донести до читача слово істини, викрити помилки і перекручення в трактуванні життя та творчості Тараса Шевченка. Книга його — це наполегливе вивчення та узагальнення всього, що стосується світоча української духовости. В Україні автор друкується вперше, тому з його доробком буде цікаво познайомитися шевченкознавцям, викладачам української літератури, студентам, широкому загалу українських читачів. ■

НОВІ ВИДАННЯ "СВІТО-ВИДА"

МОЯ КАРПАТСЬКА УКРАЇНА Михайла Бажанського, спогади й нариси, люксове видання, тверда обкладинка, понад 30 фотографій, 6.50 дол.

ВИРІШАЛЬНІ ЗУСТРІЧІ Богдана Нижанківського, зібрані оповідання, редакція Богдана Рубчака, графічне оформлення Юрія Віктука, карикатури Едварда Козака, тверда обкладинка, понад 400 сторінок, 15.00 дол.

ЇХНЯ ТАЄМНИЦЯ Марії Цуканової, проза, 8.00 дол.

ЗБІРНИК АШАФФЕНБУРСЬКОЇ ГІМНАЗІЇ, 20.00 дол.

М'ЯКЕ Е Марії Ревакович, поезії, 5.00 дол.

ТРЕТЯ ОСІНЬ Богдана Бойчука, вибрані поезії, 8.50 дол.

До кожного замовлення додаті кошти пересилки: 1.50 дол. Замовлення слати на адресу:

SVITO-VYD
P. O. Box 319
Riverdale, N. Y. 10471-0319

ПРАЦЯ з ДІЛЯНКИ ЛІТЕРАТУРОЗНАВСТВА

Галина Кошарська, Творчість Ліни Костенко з погляду поетики експресивності
(Київ, 1994 р., вид. "КМ Академія", стор. 165)

Авторка книжки д-р Галина Кошарська очолює славістичний відділ Університету ім. Маквора в Австралії і там викладає українську мову й літературу. Вона, дочка знаного в світі письменника Дмитра Нитченка, є авторкою статей з тематикою української літератури по різних академічних журналах. Праця про творчість Ліни Костенко — це новий підхід аналізу в літературознавстві, т.зв. теорія "поетики експресивності", що тепер розвинулася в США. Ця теорія об'єднує письменника й читача: письменник творить поетичний світ, а читач сприймає його залежно від свого знання, досвіду й т. п.

Книжка "Творчість Ліни Костенко з погляду поетики експресивності" складається з передмови, 9-ти розділів тексту, дуже цікавих "Приміток", Словника термінів, Бібліографії та Змісту.

У передмові авторка подає образ-тло життя в Україні письменників "шістдесятників", серед яких особливе місце займає Ліна Костенко — поетка znana в цілому світі. Саме її творчість авторка розглядає з погляду теорії "поетики експресивності" (скорочено ПЕ). Отож, авторка цієї праці аналізує поезію Ліни Костенко в двох напрямках: що означає текст і як це досягається. Це дуже важливе при аналізі творчості Ліни Костенко, підкреслює авторка праці, бо поетка змушена була багато думок приховувати, тобто уживала "Езопову мову". Отож, згідно з ПЕ (поетика експресивності), постійні теми Ліни Костенко можна об'єднати заголовком "відсутність індивідуальної та національної свободи" (ст. 16), а для способу мови вислову — уживання афоризмів, як нпр.:

*Як жити, зачепившись на мілкому,
то краще потонуть на глибині. (ст. 17)*

Д-р Г. Кошарська підкреслює, що в поетичному світі Ліни Костенко маємо такі постійні мотиви: "життя й література — це безперервна битва добра і зла" (ст. 19).

Явно й свobodно не могли письменники писати, свої думки висловлювати, тож "Езопова мова" стала засобом вислову.

У розділі аналізу коротких текстів авторка книжки досліджує збірку поезій "Вибране" (1989), що на її думку творить підсумки філософії Ліни Костенко. А символічне зображення ситуації страшної доби московської тиранії в Україні перегукується зі світом казок, як ось у цьому вірші:

*"Чудовисько розтисло щелепи,
Перишки випали інтелігенти.
Деякі ще живі,
Інші частково.
Випали з його пащі,
а впали до його ж барлогу.
Між гігантськими кізтями
павпомацки шукаєм дорогу." (ст. 26)*

У дальшій аналізі творів Ліни Костенко, авторка розкриває методом ПЕ роль сатири та іронії у поезії Ліни Костенко.

Дуже багато уваги присвятила Галина Кошарська розглядові твору "Маруся Чурай", де поетка подає поетичний світ у двох сферах: зради особистої та національної. Цим твором вона привертає увагу своїх сучасників до історичних тем. А треба згадати, що історія в тому часі була страшенно спотворена, сфальшована, а то й зовсім заборонена. Захоплена цим історичним романом Ліни Костенко, д-р Г. Кошарська присвятила його розглядові цілий розділ ч. 4: "Маруся Чурай". Розкриття ідентичності через історичний текст. У цій же історії "як у дзеркалі відбиваються події сьогоденні, що дає можливість критичної оцінки сучасності" (ст. 37).

Ліна Костенко виявляє негативні риси в нас, українців, висвітлює зраду різного роду, вказує на страшні наслідки, але не забуває і про позитивні риси, як хоробрість, теплота, сердечність. Ідеальний характер у творах Ліни Костенко — це хоробрість, стійкість, вірність своїй батьківщині, висока моральна поведінка в кожному контексті. (ст. 119).

Закінчуючи свій розгляд творчості Ліни Костенко, д-р Галина Кошарська підкреслює велику роль цієї поетки в питаннях національної ідентичності, національної свободи. Її твори причинилися до національної свідомості широких мас читачів нашої доби.

Шкода тільки, що мова занадто засмічена москалізмами. Це, звичайно, не авторка в тому винна, але друкування в Києві за старими наказами і наказами.

Праця д-р Галини Кошарської дуже багата змістом, осіняна любов'ю. Вона відкриває філософську глибину поезії Ліни Костенко, а внесенням нової методи ПЕ збагачує наше літературознавство. Крім цього, творчість Ліни Костенко поставлена в контексті світовому, підкреслює проблеми універсального значення.

О. ЯВОРСЬКА-КОПАЧ

НОВІ ДОВІДНИКИ КІУСу

Серія довідників, яку видає Канадський інститут українських студій, подає висліді архівних, бібліографічних та інших досліджень у доступних некоштовних виданнях у м'якій оправі. Досі появилoся 58 довідників на різні теми. За ближчими інформаціями звертайтесь на таку адресу:

Canadian Institute of Ukrainian Studies
University of Alberta
325 Athabasca Hall
Edmonton, Alberta T6G 2E8
Phone: (403) 492-2972

"Я НА СТОРОЖІ КОЛО ЇХ ПОСТАВЛЮ СЛОВО..."

(Іван Гнатюк: "Хресна Дорога", вірші та поеми, Київ 1992, "Український Письменник".

"Правда-Мста" Поезії, Львів 1994, "Каменярь")

Як часто згадуємо ці слова нашого Пророка при різних нагодах! Так часто, що нероз, здається, аж притуплюється наше відчуття їх змісту. А однак, зміст їх остається завжди однаково актуальний.

Слово завжди відігравало окрему роль у самосвідомості та бутті нашого народу, у перетворенні його в націю.

І ще одне підтвердження цієї правди — дві нові збірки поета Івана Гнатюка. У поетичному доробку поета було перед ними вже шістнадцять. Він відомий сьогодні і всій читацькій Україні, і за морем у Канаді, де й побував зі своїми виступами, і навіть в Австралії.

Авторові довелося боронитися, вже дуже недавно, від нападів недругів. Одна обурена слухачка його виступу у київському радіо, закинула йому (звичайно ж, російською мовою), що він виступає проти Советського Союзу, який чейже дав йому змогу вчитися, диплом і то безплатно. На таке Іван Гнатюк відповідав, що справді, дістає аж три дипломи. Перший, у дев'ятнадцятому році життя: заміну присуду смерті на 25 років покарання та 5 років позбавлення громадянських прав у 1948 році. Другий "диплом" — посвідка про звільнення із концтабору "за важкою недугою" (туберкульоза) у 1956 році, вже після голосного виступу Хрущова. І третій — посвідка про реабілітацію, якої автор ніколи й не просив.

Отакими догепними словами змалював Іван Гнатюк своє життя. А ширша, внутрішня його біографія у книжечці "Хресна дорога". Там не лиш всі атрибути тюремного та лагерного життя. Там ситуація людини на постійній межі, та така, що її не змогли б собі уявити ні Кіркегор, ні Сартр. "Нудьга на цілу Колиму", де "роки йдуть собі поволі із номерами каторжан"...

А після звільнення — життя у "великій зоні" повне понижень, підозрін, заборон. "Те саме горе і безправ'я, байдуже: воля чи тюрма"...

Та не провів поет надаремно цього часу. До аналіз психічних переживань в'язня, які мають у нашій літературі твори письменників, від самого Тараса Шевченка, Павла Грабовського, Івана Франка, Юрія Клена, Богдана Кравця, Володимира Янева, включно з Іваном Свігличним, Михайлом Осадчим і Василем Стусом, додає свої, проникливі спостереження. Як борониться людське "я", позбавлене всіх життєвих можливостей.

Перше — у поета жива віра, основана на здорових, віковичних традиціях українського села. Іван Гнатюк добре обзнайомлений із Святим Письмом, молитвами, псалмами. Він не лиш знає, він живе ними. Вісім років концлагеру допомогла йому перенести постійна молитва: "Господи Боже, прийди, дай нам хоч краплю надії"... І всі муки та знущання, особисті й всенародні, бачить він, як алегорію страстей Христових.

Друга сила — це патріотизм, що починається образами отуженого рідного села, а виростає до усвідомлення:

*"Я йшов і йду по вибраній путі,
Живу лиш Україною — й без страху
Зустріну смерть, розп'ятий на хресті."*

Велика розрада його — листи від матері, яку боготворить, чий образ зливається з образом Батьківщини. І зворушливо правдиві випадки, коли сіре, невольницьке життя просвічує новим променем якась, на перший погляд, дрібниця: спіле яблуко, яке чомусь закоїлося на невольницьку дорогу, чи фіялка, яка якось розцвіла у щілині тюремного муру.

Болючою луною відбився у душі поета Чорнобиль і йому він присвятив теж свою збірку "Нове літочислення" — сповнену справді шевченківського гніву на всіх, хто завинив.

Ласка Божа і власна цупкість духа дозволила йому творити наполегливо й цілеспрямовано. Аж поки такі діждався омріяної незалежності.

Але поет витерпів надто багато за неї і має право домагатися, щоб відповідала ця незалежність справді мріям його і нас усіх. Щоб була справжньою.

Поет заслужив собі право називати речі й явища по-імені. Він це і зробив у збірці "Правда-мста":

*"Ця воля — п'яне безголов'я
Святої страдницької гри.
Невже за неї перейшов я
Московські тюрми й табори?!"*

Бо ж нелегко і не можна спокійно глядіти, коли:

*"...Як діти, мруть ілюзії святі,
І гине люд, одурений і вбогий.
Безбожники клянуться на хресті,
Аби усі зневірилися в Бога."*

Одна захоплена слухачка його творів вигукнула: "Якби цьому поетові не довелося сидіти й за нашої демократії!"... Поправді, і ми боїмося, згадуючи отця Ярослава Лесіва, Михайла Бойчишина, Ореста Васильцева, Володимира Коваленка... Та й хто може поррахувати всі ці "випадкові аварії" нової справедливості?!

Не боїться тільки сам поет. Він знає безсумнівно: "Скільки раз не мерла Україна, а проте безсмертною була." І тому, змалювавши всі жахи післяневільного хаосу, все ж закликає звернутися до традиції "Маківки, Круг і УПА".

Сказано це, як клич, може більше в духовому розумінні, ніж у дослівному. Бо ж сам боровся все життя словом. Але це слово має свою вагу і значення для народу й історії.

Воно було сказане, напевно не в догоду тим, хто так завзято відзначав півстоліття переможного закінчення "великої вітчизняної війни", обдаровуючи медалями, робленими в Москві за українські гроші, лише червоних партизан та воїнів червоної армії, тих "прапороносців", що були "пригчею во язичіх" і пострахом Європи. Їх не питають, як праведних борців УПА, "чи була не вчинили вони яких злочинів супроти людства"?... Таке й багато

іншого бачить поет і не мовчить. Щоб слово було сказане... Щоб стало на сторожі...

Ми говорили про зміст творчості Івана Гнатюка. Це й зрозуміло, бо той зміст, так нерозривно пов'язаний із самим життям поета — це найцінніший здобуток його трудів і... терпінь. З такою оцінкою, може, не погодяться ті, хто мріє про "мистецтво для мистецтва" і понад усе ставить мистецьку форму (форму чого?!). Не погодяться з нашим твердженням і ті літератори та літературознавці, які вважають, що очищення й відродження української духовості найкраще досягнути, проповідуючи моральний релятивізм, конкретніше: необмежену розгнужданість одиниці... Мовляв, "суперечності зустрічаються"...

Та попри насиченість своїх поезій змістом і то змістом здоровим, будуючим, автор не занедбає і мистецької форми.

Вірші та поеми Гнатюка мають строгу клясичну форму бездоганих сонетів та строф, навіть пентаметрів та гексаметрів. Ритміка всюди сумлінно додержана, ритми правильні, подекуди навіть дуже вишукані. Це особливо перегукується зі строгістю характеру та й життя поета. Компромісів він не знав і не знає.

У хаосі обставин, подій та ідеологій, якими кишить і хворіє сьогоднішня Україна, голос Івана Гнатюка необхідний. Для стабілізації і встановлення духових вартостей у поняттях всього народу. У зміцненні тих, хто вірує. І щоб відкрилися очі тим, хто дав себе звести ворожим переконуванням та застрашуванням. Це слово, писане кров'ю мученика, повинно мати особливий послух та силу. Повинно стати на сторожі справжнього відродження.

Леся ХРАПЛИВА-ЩУР

ВИЙШЛИ з ДРУКУ СТУДІЇ з ІСТОРІЇ УКРАЇНИ проф. О. ОГЛОБЛИНА

Щойно вийшов з друку збірник наукових праць найвидатнішого історика нашого часу проф. Олександра Оглоблина (1889–1992) — президента і почесного президента УВАН і УТТ, почесного члена НТШ, професора університетів у Києві, Українського Вільного Університету і Гарвардського університету. Редактор Любомир Виняр. Нью Йорк–Київ, 1995, 465 стор. (тверда обкладинка) видало Українське Історичне Товариство у співпраці з Історичною Секцією УВАН (ціна \$38,00).

Видання складається з 8 частин–розділів присвячених Українській Козацько–гетьманській державі, Україні в XIX і XX століттях, автобіографічним матеріалам, українській історіографії і українським історикам, архівним матеріалам і бібліографії. Окрема частина "Оглоблінознавство" включає дослідження д-ра Любомира Виняра творчої спадщини і життя проф. Оглоблина і фотографії з різних періодів його життя.

Усі доходи з збірника праць історика призначені на видання його наукової творчості. Уже готуються такі праці проф. О. Оглоблина: "Нариси української історіографії" і "Люди Старої України" (доповнене видання). Українські установи, дослідники і любителі істориків повинні придбати це фундаментальне видання за працями О. Оглоблина для себе і бібліотек.

Замовлення з поштовими переказами пересилати на адресу:

Ukrainian Historical Association Inc.
165 - 16 Clinton Terrace
Jamaica, New York 11432

ДАНТЕ в УКРАЇНІ

Здійснити абсолютно досконалий переклад поетичного твору — річ, мабуть, неможлива. Але якнайбільше наблизитися до досконалості — ось завдання перекладача. Тому й не перестають з'являтися все нові й нові інтерпретації творів, вже відомих українському читачеві.

"Божественну комедію" Данте Аліг'єрі у нас пробували перекладати Іван Франко, Володимир Самійленко, Леся Українка, Михайло Драй-Хмара, Ігор Костецький та інші.

Та лише два українські переклади є повними: Петра Карманського (однак з нього було надруковано лише першу частину /кантику/ "Пекло" 1956 р., за ґрунтовною редакцією Максима Рильського) та Євгена Дроб'язка (має два видання).

За нову ж спробу перекладу славетної поеми взявся молодий київський поет та науковець Максим Стріха, який поставив перед собою такі основні завдання: відтворити засобами нашої мови, віршований розмір, стиль та звукопис Данте; намагатися уникати перекладацьких дописок, затримувати всі вирази першотвору чи принаймні обмежуватися неминучим для ритми перекладом цих виразів; а крім того, оскільки йдеться про переклад твору, написаного майже сім століть тому, то вживання виключно сучасної нормативної лексики, не піде йому на користь — у межах розумного слід вдаватися й до архаїзмів.

Нещодавно Київське наукове товариство ім. Петра Могили започаткувало серію видань "Літературні пам'ятки", першим числом якої став невеликий за обсягом збірник "ДАНТЕ", до якого ввійшли уривки з перекладу М. Стріхи — пісні I–XI "Пекла", а також складені Сергієм Білоконом матеріали до бібліографічного покажчика "Данте й Україна" (понад 170 позицій, які доповнюють покажчик виданий у Львові 1970 р.).

На жаль, тираж нового видання лише 100 примірників. Подібним чином 1978 року в Штутгарті видано накладом у 150 примірників фрагменти з "Божественної комедії" в перекладі Василя Барки. Можуть радіти громадські книгозбірні та окремі особи, яким пощастило стати власниками цих книжок. Але, як писав львівський історик та джерелознавець Ярослав Дашкевич: "з унікалів, раритетів і бібліографічних рідкостей українську культуру не збудуємо".

В. ЕППЕЛЬ

УКРАЇНПЕКС '95 ФІЛАТЕЛІСТИЧНА ВИСТАВКА

7–8 жовтня 1995 року в Канадсько–Українській Мистецькій Фундації (2118-A Bloor Street West, Toronto) відбулася дуже успішна філателістична виставка, на якій можна було оглянути поштові марки, конверти і банкноти України 1918–1920 рр. та 1991–1995 рр., українські військові хрести і медалі 1918–1995 рр., стародавні карти України, афіші, рідкісні книжки та газети.

Організаторам належить признання і подяка. ■

НОВІ КНИГИ УКРАЇНИ

- **ГАЛИЦЬКО-ВОЛИНСЬКИЙ ЛІТОПИС.** – Львів: Червона Калина, 1994. – 256 с.

До збірника виданого в серії "Історична бібліотека" ввійшли: Галицько-Волинський літопис (у перекладі сучасною українською мовою Леоніда Махновця) — складова частина Літопису Руського, яка розповідає про події 1201–1290 років, а також Львівський літопис та Острозький літописець, що продовжують оповідь до середини XVII ст.

- **ВОЛИНСЬКІ ДЗВОНІ:** Краєзнавчий альманах. – Рівне: Видавнича фірма "Ліста", 1995. – Випуск 1, 64 с.

Перебування уряду УНР в Рівному навесні 1919 р., історія німецьких та чеських поселень на Волині, походження назв міст і сіл, церковна архітектура краю, Волинь у творчості поетів "празької школи" — ось деякі теми нового видання.

- **Джек Ліндсей. КОРОТКА ІСТОРІЯ КУЛЬТУРИ** від доісторичних часів до доби Відродження (з англійської перекладали Віра та Лесь Герасимчуки). – Київ: "Мистецтво", 1995. – Том 1. 240 с.; Том 2. 256 с.

Дж. Ліндсей (а точніше — Лінзі, англ. Lindsay) — австралійський та британський поет, романіст, учений-енциклопедист. Йому доводилося бувати в Україні, писати про Тараса Шевченка і перекладати його твори. Розсипані по теоретичних працях свої культурологічні ідеї автор узагальнив у "Короткій історії культури" (перше видання 1939 р.). Видання містить багато ілюстрацій, бібліографію.

- **Джозеф Лінч. СЕРЕДНЬОВІЧНА ЦЕРКВА:** Коротка історія (з англійської мови переклав Віктор Шовкун). – Київ: "Основи", 1994. – 496 с.

У книзі подається виклад історії християнства (пасамперед західної церкви) від античних часів до пізнього середньовіччя. Автор віддає перевагу "ідеям та тенденціям над особистостями". Перше видання: Нью-Йорк, 1992.

- **З ІМЕНЕМ СВЯТОГО ВОЛОДИМИРА:** Київський університет у документах, матеріалах та спогадах сучасників (упорядкував В. Короткий, В. Ульяновський). – Київ: "Заповіт", 1994. – Книга 1. 400 с.; Книга 2. 454 с.

Унікальна добірка матеріалів про історію Київського університету (до початку XX ст.) про видатних діячів науки і культури, які навчалися і працювали в ньому. Вміщено багато документальних фотоілюстрацій. Про більшість авторів подано докладні біобібліографічні довідки. Істотний недолік цього видання — відсутність іменного покажчика.

- **УКРАЇНСЬКА ЛІТЕРАТУРА:** Матеріали I-го Конгресу Міжнародної Асоціації Україністів (Київ, 27 серпня – 3 вересня 1990 р.). – Київ: АТ "Обереги", 1995. – 320 с.

Тексти доповідей, виголошених на I-му Конгресі МАУ, секції "Українське літературознавство" та "Український авангард".

- **БОГОСЛАВЕНЬ:** Духовна поезія західноукраїнських авторів. – Тернопіль: 1994. – 514 с.

Поетичну антологію, до якої ввійшли твори понад 160-ти авторів, від Памва (Павла) Беринди і до наших днів, підготувала редакція журналу "Тернопіль" та газети "Русалка Дністрова".

- **Тодось Осьмачка. ВИБРАНІ ПОЕЗІЇ.** – Черкаси: "Січ", 1994. – 64 с.

Ця невелика книжка вийшла до 100-річчя видатного поета. До неї ввійшли й присвячені Т. Осьмачці поезії інших авторів. На жаль, вірш Бориса Олександрова-Грибінського "Пам'яті Т. Осьмачки" приписано (і це вже не вперше!) Ігореві Качуровському.

- **Михайло Слабошпицький. ТОДОСЬ ОСЬМАЧКА:** Літературний профіль. **НИКИФОР ДРОВНЯК** із **КРИНИЦІ:** Роман-колаж (фрагменти). – Київ: "Рада", 1995. – 144 с.

Дві легендарні постаті української культури XX ст.: поет та маляр-примітивіст стали героями нової книжки київського письменника.

- **УЛАС САМЧУК:** До 90-річчя від дня народження письменника. Ювілейний збірник. – Рівне: "Азалія", 1994. – 108 с.

До книжки ввійшли біографічний нарис, тези доповідей наукової конференції (Рівне, жовтень 1994 р.) та бібліографічний покажчик публікацій творів Уласа Самчука та літератури про письменника (уклав Андрій Жив'юк).

- **Богдан-Ігор Антонич. ТРИ ПЕРСТЕНІ. ЗЕЛЕНА ЄВАНГЕЛІЯ:** Поезії. – Львів: "Каменярь", 1994. – 272 с.

За повоєнне півстоліття книжки Антонича видавалися у Пряшеві, Києві, Нью-Йорку, Варшаві, Кошице — українською, англійською, польською, словацькою мовами. Нарешті вірші з двох збірок дочекалися перевидання і у Львові — місті, де жив поет, де з'являлися першодруки його творів. Тексти подаються паралельно українською і російською мовами — у перекладі Зигмунта Левицького. Будемо сподіватися, що київське видавництво "Дніпро" виконає свою обіцянку і в найближчі роки ми матимемо найповнішу збірку поезії та прози Б.-І. Антонича.

- **Василь Стус. ТВОРИ у ЧОТИРЬОХ ТОМАХ.** – Львів: Просвіта, 1994. – Том 4. Повісті та оповідання; незакінчені твори; сценарії; літературна критика; заяви, публіцистичні листи та звернення; з таборового зошита. – 544 с.

Перше багатотомне наукове видання творчої спадщини Василя Стуса. Том 1 (книги 1 та 2) побачив світ 1994 року. Готуються до друку томи 2 та 3.

- **Валерій Марченко. ЛИСТИ до МАТЕРІ з НЕВОЛІ.** – Київ: Фундація ім. О. Ольжича, 1994. – 500 с., фотоілюстрації.

Із передмови Семена Глузмана: "...Це важко зрозуміти. Але це правда: Валерій був щасливий. Там, у політтаборі, він писав те, що боялися вимовити вголос "на волі". [...] Це книга про всіх нас. Про тих, що сиділи, що садили, про тих, які спостерігали, стоячи осторонь. Адже ми всі пов'язані одним ланцюгом. І однією провинкою. А суддя наш — один лише Бог."

- **Шарль Бодлер. ЛІТАНІЇ САТАНІ** (переклад з французької Івана Петровця. – Ужгород, 1994. – 148 с.

Крім віршів із книги "Квіти Зла", що вже знайомі читачам у перекладах Дмитра Павличка, Михайла

Москаленка та інших, до нового видання увійшли "Малі поезії в прозі", перекладені українською мовою вперше.

• Сен-Жон Перс. ПОЕЗІЇ (переклад з французької Володимир Брюгген). — Харків: "Фоліо", 1995. — 112 с.

Вперше окремою книжкою виходять українською мовою твори одного з найвидатніших французьких поетів ХХ ст., лауреата Нобелівської премії 1960 р. Раніше поезії Сен-Жон Перса перекладали Микола Терещенко, Григорій Кочур, Михайло Москаленко.

Підготував В. Л. ЕППЕЛЬ

УКРАЇНСЬКО-ПОЛЬСЬКИЙ ОБОРОННИЙ ДОГОВІР 1919–1921 рр.

(*The Ukrainian-Polish Defensive Alliance 1919-1921;
an aspect of the Ukrainian Revolution, 391 p., illus.*)

В цій цінній книжці, яку старанно видав Канадський Інститут Українських Студій у 1995 р., д-р Михайло Палій знайомить англomовних читачів і дослідників історії з маловідомим аспектом революційних подій, які охопили Україну, Польщу і Росію після Першої Світової Війни. Він подає біографії двох національних провідників: провідника Української Народної Республіки — Симона Петлюри та лідера Польщі — Юзефа Пілсудського, а згодом детально описує військові конфлікти та дипломатичні зв'язки між тими двома державами і їхній майбутній союз проти спільного ворога: Радянської Росії. Д-р Палій вводить читача у подробиці військової та дипломатичної історії України та Польщі в 1919–1921 рр. Він описує війну в Галичині 1918–1919 рр. між Польщею і Західньо-Українською Народною Республікою та їхні протилежні політичні уявлення щодо ролі Польщі в Східній Європі. Вичерпно обговоривши Варшавський Договір між Петлюрою і Пілсудським, автор ґрунтовно аналізує спільний українсько-польський військовий наступ проти Радянської Росії, причини його невдачі, а згодом радянський наступ на Польщу та його поразку. Автор представляє з української точки зору зраду України Польщею та Ризький договір задля зміцнення польської позиції супроти Росії. Детально описані переговори перед українсько-польським Варшавським Договором, а також сам договір. Дослідження кінчається описом останньої фази української військової боротьби за незалежність від Росії, поразки, намагань українців на еміграції продовжувати боротьбу на міжнародній дипломатичній арені та описом убивства Петлюри радянським агентом в Парижі й судового процесу та виправдання убивці.

Монографія д-ра Палія має за основу багатолітні сумлінні дослідження джерельних матеріалів, більшість яких написана в українській, польській і російській мовах. Книжка містить обширну бібліографію на 120 стор. й індекс на 24 стор. Українсько-польський оборонний договір буде цінним придбанням не тільки для дослідників східноєвропейської тематики, але також для кожного, хто намагається зрозуміти сучасну ситуацію в Східній Європі.

Михайло Палій недавно відійшов на емеритуру з посади бібліотекаря відділу славистики при Університеті Канзас, де він і захистив докторат.

Ціна книжки з податком і коштами поштової пересилки — \$48.10 (в твердій оправі). Замовлення слати на адресу:

CIUS Press
352 Athabasca Hall, University of Alberta
Edmonton, AB T6G 2E8 CANADA

ISBN 1-895571-05-7

Замовлення на VISA і MASTERCARD можна висилати факсом на число: (403) 492-4967. ■

РОЗВ'ЯЗКА КОЛЮЧИМ ДРОТОМ: українці і перша канадська операція інтернування 1914–1920

У 80-річчя закінчення горезвісної першої операції інтернування "ворожих чужинців" в Канаді (1914–1920 рр.) Українсько-Канадський Дослідно-Документаційний Центр (УКДДЦ) у Торонті завершив підготовку історично-інформативної виставки про тисячі українців канадців, які впали жертвою цієї акції. Виставку, яка подорожуватиме по різних осередках Онтаріо, офіційно відкрито в Торонті у четвер, 28 вересня 1995 р. у приміщеннях Metro Hall.

Відвідувачі цієї унікальної виставки мають змогу побачити багату документацію, фотографії, речі і тривимірні макети—моделі, які описують розвиток тогочасних подій та показують умовини життя інтернованих у цих концентраційних таборах. Документальний відеofilm *Свобода мала ціну* доповнює історичний образ цієї донедавна "білої плями" в історії Канади. Film *Свобода мала ціну* є продукцією студії La Maison de Montage Lohovy Inc., за співдією National Film Board та при співучасті УКДДЦ.

Господинею відкриття виставки у Торонті була Світлана Медвідська — член дирекції УКДДЦ і невтомний керівник та координатор проєкту виставки. У своєму вступному слові С. Медвідська сказала, що метою виставки є поглибити знання історії Канади серед канадців, щоб "більше не повторялися в майбутньому помилки минулого". Вона пригадала, що в самому Онтаріо було три таких табори інтернування, а саме в Капускейсінг, Форт Генрі у Кінгстоні і Петавава та перехідні центри в Ніагара Фолліс, Су Сейнт Марі та у Стенлі бараках у Торонті...

Голова УКДДЦ — проф. Василь Янішевський, подякувавши С. Медвідській за її відданість цьому проєктові, розказав про дослідно-архівну діяльність УКДДЦ у ділянці сучасної історії українського народу і діаспори. Серед важливих проєктів реалізованих УКДДЦ він назвав відомий документальний film про Голод в Україні 1932–1933 рр. *Жнива розпачу* (1984), виставку у століття поселення українців у Канаді (1992 р.), підтримку у продукції документального film *Свобода мала ціну*. Під сучасну пору УКДДЦ працює над продукцією film про Україну в Другій Світовій Війні.

Член Дирекції УКДДЦ проф. Всеволод Ісаїв у своєму слові подав історичні факти, пов'язані з акцією інтернування. У роках 1914–1920 було інтерновано 8,579 чоловіків, 81 жінка і 156 дітей. Біля 5,000 інтернованих були українського роду. 107 в'язнів загинуло у таборах. Конфісковане майно інтернованих, як і їхній мізерний заробіток за працю в таборах канадський уряд ніколи не повернув ані ув'язненим, ані їхнім нащадкам. Понад 80,000 осіб, більшість з них українці, тому, що вони походили з Австро-Угорської імперії були зареєстровані канадськими властями як "ворожі чужинці". Ті з них, що не були інтерновані, мусіли зголошуватися регулярно на поліцію.

Директор Інституту для вивчення Канади, при Університеті Мек Гіл у Монтреалі, проф. Десмонд Мортон, вітаючи відкриття виставки написав: "І тому ця історична пригадка має діяти до всіх канадців, не задля того, щоб їх спонукати до осудження мертвих предків, але щоб себе потиху запитати у своїх власних серцях, чи вони теж жорстоко не осуджують сторонніх, яких вони не знають. Намагаючись розказати сумну історію їхніх предків, мої українські канадські друзі зробили більше ніж збагатити нашу історію: вони поставили нам усім моральний виклик."

Після 5-денного показу в Торонто в Metro Hall, виставка переїхала до музею в Пері-Савнд.

Наступного, 1996 року, у літі, виставка показуватиметься у Форт Генрі, Кінгстон, де був один із таборів інтернування. Майбутні пляни УКДДЦ включають наукову конференцію—симпозіум у Торонті з метою дальшого поширення знання про акцію інтернування українців 1914–1920 рр. у Канаді.

УКДДЦ — Торонто (скорочено)

ЧИ "ВМРИЛИ" Гр. ВЕРЬОВКУ?

Дорогий Редакторе!

...В "Нових Днях" ч. 544, за липень ц. р., серед дарів на журнал із Америки, є КОШМАН ЛЮБОВ з Ютіки. Невже це наша землячка, що співала в хорі Верьовки, опинилась на американському суходолі?

В розмові з нею (коли вона була в Торонто з хором), вона сказала, що Верьовка не вмер, а його "ВМРИЛИ". Тоді було їх три дівчини (чи пак жінки, що перебували в одній кімнаті готелю): Люба Кошман, Надя Чмихало і Дуся Колісник. Тоді, крім того "вмрили", вона ще розповіла про своє життя та як попала до хору Верьовки. Ми маємо з їх трьох знімку.

При цій нагоді передайте від нас "гело" і для Івана Борзенка з Гемет у Каліфорнії, бо коли ми там жили, то навіть були в його хаті.

З найсердечнішою подякою —

Олександра Сорока, Лак Ля Біч, Альберта

Шановна добродійко, О. Сорока!

Ми, на жаль, не знаємо чи пані Любов Кошман — це ця сама особа, про яку Ви згадуєте. Вона померла в кінці жовтня минулого року і всі деталі свого життя взяла з собою... А Ви можете розказати читачам "Нових Днів" про Любов Кошман, яка розповіла Вам про своє життя і як попала до хору Верьовки і як його "вмрили".

А п. І. Борзенко напевно прочитає Ваше "гело" в журналі.
— Ред.

ЗАПРОШЕННЯ від ЖУРНАЛУ "АГАПІТ"

...Редакційна рада українського історико-медичного журналу "Агапіт", що видається Центральним музеєм медицини України, щиро вдячна Вам за публікацію рецензії (березень 1995 р.) доктора Юліяна Мовчана на журнал.

Відбиток цієї рецензії нам люб'язно надіслав архівар УЛТПА — професор Павло Пундій.

Запрошуємо бажаючих як потенційних авторів до співробітництва в нашому журналі "Агапіт".

З метою інформування Ваших читачів про вказане видання надсилаємо другий номер "Агапіту". Ми були б дуже вдячні, якби Ви в своїх коментарях звернули увагу Ваших читачів на наше запрошення до тісного співробітництва в журналі. (Журнал тримований, ілюстрований, 96 стор.)

Статті просимо надсилати за адресою:

Центральний Музей Медицини України

252030 Україна

м. Київ-30, вул. Б. Хмельницького, 37

тел.: (044) 224-29-12 факс: (044) 224-29-02

Обсяг статті — до 6-ти сторінок машинопису українською та англійською мовами з фотокарткою автора та його короткою автобіографічною довідкою.

З повагою і найкращими побажаннями.

директор музею і головний редактор

— професор О. Грандо

З ДІЯЛЬНОСТІ СФУЖО**Загальні Збори Організації Українських Жінок у Великій Британії**

Повернувшись із подорожі до Китаю на IV-ту Міжнародно жіночу конференцію у Бейджіні, голова Світової Федерації Українських Жіночих Організацій — Оксана

Соколик, через кілька днів відлетіла на запрошення Організації Українських Жінок у Великій Британії, на XXXIV-ті Загальні Збори тієї організації.

Оксана Соколик мала зустріч з українськими громадами в Манчестері 7 жовтня, в Брадфорді 8 жовтня, в Ноттінгемі 13 жовтня і в Лондоні 15 жовтня.

Доповідь Оксани Соколик про Міжнародну конференцію в Бейджіні

Повернувшись з Китаю, голова СФУЖО дала короткий звіт членам Екзекутиви СФУЖО. Для загального громадянства її доповідь на цю тему відбулась в залі КУМФ у Торонто в четвер, 19 жовтня.

Річні Наради СФУЖО і відзначення 50-ліття Організації Об'єднаних Націй (ООН)

27-29 жовтня відбулися Річні Наради СФУЖО в залі Свято-Миколаївської церкви і школи в Торонто. В рамках нарад пройшла дискусійна панель для відзначення 50-ліття Організації Об'єднаних Націй (ООН).

Обговорювалися такі теми:

1. Історія ООН — Валентина Курилів, Торонто.
2. Зв'язки СФУЖО з ООН — Олена Процюк, Нью-Йорк.
3. Україна в ООН — осяги і невдачі — Аріядна Стебельська, Торонто.
4. Участь СФУЖО в Конференції в Бейджіні — Ірина Коровицька, Нью-Йорк.

**УТОЧНЕННЯ до ПУБЛІКАЦІЇ
ВОКАЛЬНИХ ТВОРІВ Г. КИТАСТОГО**

До допису в "Нових Днях" в числі 547-548 про вихід вокальних творів Григорія Китастого в Україні старанням Фондації ім. І. Багряного, над якими вже розпочато працю, треба зробити деякі доповнення та уточнення.

Вокальний збірник Гр. Китастого "Вставай народе" міститиме твори згаданих у тій статті авторів, але також не згаданих авторів, а саме дві пісні Бориса Олександрова "Коліскова" та "Великодні думи" й Івана Овечка "Не плач, Україно!"

В згаданому збірникові буде поміщено три пісні до слів Яра Славутича. Одна з них називається "Конотопська слава", а не так як подано в дописі ("Конотопська битва").

**ПРО УКРАЇНСЬКЕ ДУНАЙСЬКЕ
ПРАВОПЛАВСТВО**

По Дунаю, від Ізмаїлу до Регенсбурга, причаляють річкові пароплави тепер під синьо-жовтими прапорами. Я живу близько порту. Разом з моїм сусідом ми відвідали один пароплав. Залога — біля 20 чоловік, у тому дві жінки кухарки. Усі говорять по руски, тільки один, що походить з Галичини і є після капітана другою особою, знає добре українську й достатньо німецьку мови. Його жінка з Ізмаїльщини.

Всі прихильні, хотіли з нами говорити по українськи, знають кілька слів, тільки капітан лиш по-російському... Ми купили в них український прапор, зроблений у Німеччині. Посилаю Вам брошуру... Опис міста Ізмаїл починається прославою Росії, пам'ятники Суворова і Леніна в центрі. Ніяких українських ознак немає. В місті (70 тисяч населення) крім українців, живуть ще росіяни, болгарі і гагаузи. Звідси походить вбивця Головного Отамана Симона Петлюри С. Шварцбард. Гирло-дельта Дунаю — один з первісних краєвидів Європи, природний заповідник, має особливу цінність різномірна флора і фауна...

Роман Семшин, Регенсбург

В ПАМ'ЯТЬ П. ВОЛИНЯКА

...Вітаю Вас і пані Аду! Від року 1951 пильно читаю "Нові Дні". Частенько бував у пана редактора в його "бюрі"... Дивувалися ми, як міг пан Волиняк устигати з усім: збори, словесні "бої" з друкарнею, з політичними опонентами — нескінчення низка турбот... Усе витримував, усе переніс Петро Кузьмович, але згорів після 20-річного змагу за те, щоб "Нові Дні" виходили на час. Пішов від нас, на віки згас. Вічна пам'ять йому, що життя віддав своїй ідеї...

Микола Смирнів, Гамільтон

Шановний пане Смирніве!

Прошу повірити, що в нас не менша низка турбот і більша повільність паперів (прийшла ж Україна!), тому й "бої" майже припинили. — Редактор.

ПОБАЖАННЯ МАЕСТРОВІ І. КОЗАЧКОВІ

У місяці травні цього року в Монреалі відбулися урочисті святкування по відзначенню 50-літнього ювілею культурно-освітньої праці заслуженого диригента Івана Семеновича Козачка.

Мені відомо, що в журналі про цю подію був поміщений допис. А тепер дозвольте запитати: чому від редакції не було ні привітання, ні побажання на продовження так корисної праці для Української Православної Церкви. Наскільки мені відомо, Іван Семенович довгі роки є передплатником "Нових Днів" і крім того, підтримує щедро матеріально. Чи не слід було коротко згадати у Вашому журналі?

Ольга Гуменюк,

парафіянка та належала до Ювілейного Комітету

Шановна пані Гуменюк!

Про маестро Івана Семеновича Козачка, його мистецькі осяги та щедрі допомоги "Новим Дням" ми писали не раз. Ще у квітневому числі журналу ми відзначили його 50-літній ювілей разом з автором статті, словами:

"Бажаємо дорогому маестрові здоров'я, сил, витривалості і Многих Літ славити Бога та сіяти любов до української пісні."

Тоді ми не знали коли, де, в якій формі і чи взагалі відбудуться урочисті святкування Ювілею.

Вам, як членові Ювілейного Комітету належало своєчасно (чи бодай тепер!) прочитати цю статтю-привітання і завчасу повідомити редакцію про дату і місце ювілейних святкувань, бо звідки ж нам було про це взяти?

Сподіваємось, отже, що маестро І. С. Козачок вибачить нам цей не наш гріх. — Редактор.

* * *

В. Шановна Редакціє!

Цим висилаю Вам на пресфонд журналу "Нові Дні" грошовий переказ на суму двісті канадських доларів. І щиро сердечно бажаю Вам і читачам журналу "Нові Дні" і всім людям доброї волі, доброго здоров'я, доброго настрою, Веселих і Радісних Різдвяних Свят і Щасливого надходячого 1996 року!

Слава Україні!

Ваш посильний передплатник і дописувач —

*пенсіонер Іван Перепадченко,
грудень 1995 року, Торонто*

ДВОТОМНИК "ІСТОРИЧНІ ЕСЕ" ІВАНА ЛИСЯКА-РУДНИЦЬКОГО

9 листопада в Канадському інституті українських студій (КІУС) відбулася презентація двотомника "Історичні есе" колишнього професора Альбертського університету Івана Лисяка-Рудницького (1919–1984). Видання, до якого увійшли понад 60 праць видатного канадського вченого, є першим випуском нової серії "Західня історіографія України", що її видає Центр досліджень історії України ім. Петра Яценка при КІУС-і. Двотомник підготував Центр, а його упорядником був д-р Ярослав Грицак — директор Інституту історичних досліджень при Львівському університеті. Видання було опубліковане спільними зусиллями Центру ім. Яценка та видавництва "Основи" в Києві, з фінансовою підтримкою Департаменту допомоги країнам Центральної та Східної Європи Міністерства закордонних справ та зовнішньої торгівлі Канади через програму Канадського бюро міжнародної освіти.

Двотомне видання являє собою збірку праць визначного історика, спеціаліста з історії України XIX і XX ст. українською мовою, для чого різні версії і раніше опубліковані праці були перевірені і вибрані найбільш повні, а англомовні праці перекладені українською мовою. Томи доповнені науковими коментарями та покажчиками імен.

"Презентуючи цю дуже важливу працю", — сказав у своєму вступному слові директор КІУС д-р Зенон Когут, — "КІУС також вшановує її автора — покійного Івана Лисяка-Рудницького, який викладав на Історичному відділі цього університету і був одним із засновників Канадського інституту українських студій."

Поява в світ цього видання, на думку д-ра Сисина, має непересічне значення для сучасної України. "У той час", — сказав він, — "як Україна шукала нові політичні цінності і зв'язок з придушеними традиціями, праці одного з найбільш визначних і ерудованих коментаторів української політичної думки були життєво потрібні."

За словами д-ра Олександри Черненко-Рудницької — вдови професора Лисяка-Рудницького, найважливішим є те, що він, часто жертвуючи своєю особистою науковою роботою, приділяв батьківську увагу молоді і завдяки цьому виховав покоління дуже талановитих істориків, які сьогодні складають гордість української науки на Заході.

Повідомлення з України свідчать про те, що праці Лисяка-Рудницького викликали значну зацікавленість серед наукових та академічних кіл і попит на це видання не згасає. Щоб поглибити вплив визначного історика в Україні, КІУС веде зараз переговори з Національним університетом "Києво-Могилянська академія" з метою заснування постійного семінару з української ліберальної політичної думки. Він носитиме назву "Семінар з української ліберальної політичної думки ім. Івана Лисяка-Рудницького" і буде рушієм популяризації ліберальних цінностей і критичної думки українських мислителів. Семінар влаштовуватиметься щомісяця і збиратиме промовців з усіх частин України, а також з КІУС-у.

Професор Іван Лисяк-Рудницький рано пішов з життя. Він міг би відігравати надзвичайно корисну роль у становленні незалежної України і зробити глибокий вплив на молоде покоління інтелектуалів, як це сталося в діаспорі. Але хоч і не безпосередньо, він зробить це через свої праці.

Двотомник, вартість якого 29.95 дол. (плюс 7% податку GST для канадських замовників та 3.00 дол. на пересилку) можна придбати, звернувшись до Видавництва Канадського інституту українських студій, яке також видало англомовний збірник Лисяка-Рудницького "Essays in Modern Ukrainian History" (19.95 дол.):

Canadian Institute of Ukrainian Studies Press
352 Athabasca Hall, University of Alberta
Edmonton, Alberta, Canada T6G 2E8
tel.: (403) 492-2972 fax: (403) 492-4967

ПОСМЕРТНІ ЗГАДКИ

Бл. п. проф. АНДРІЙ ГНАТИШИН

В суботу 2-го вересня 1995 року у Відні, на 89-му році життя відійшов у вічність відомий український композитор і диригент бл. п. АНДРІЙ ГНАТИШИН. Він народився 26 грудня 1906 року в селі Чижикові біля Львова. Вищу музичну освіту здобув у Львові і Відні. Від 1931 року аж до кінця свого життя керував хором української католицької церкви св. Варвари у Відні, розгортаючи одночасно живу композиторську творчість.

Музичні твори й опрацьовані А. Гнатишином пісні записані на багатьох платівках. Минулого року вийшла також 226 сторінкова ілюстрована біографічна книжка про композитора за редакцією Тетяни Данник.

Бл. п. НІНА МУДРИК-МРИЦ

Ділимося сумною вісткою з членами "Слова" та українським громадянством, що 30 вересня 1995 року відійшла у вічність (в Торонто) поетеса і дитяча письменниця, член "Слова" бл. п. НІНА МУДРИК-МРИЦ.

Родині покійної висловлюємо глибоке співчуття.

Управа Об'єднання Українських Письменників "СЛОВО"

Св. п. проф. ЯРОСЛАВ РУДНИЦЬКИЙ

У четвер, 19-го жовтня 1995 року упокоївся у Монреалі, на 85-му році винятково активного життя, широкознаний український вчений-мовознавець і громадсько-політичний діяч проф. д-р ЯРОСЛАВ РУДНИЦЬКИЙ.

Бл. п. Ярослав Рудницький народився 28-го листопада 1910 року в Перемишлі, університетську освіту здобув і докторську дисертацію захистив у Львівському університеті. Свою викладацьку і наукову працю розпочав ще в Європі (Берлін, Прага, Гайдельберг), а широко розгорнув її вже в Канаді, де став засновником і довголітнім професором українознавчих студій у Манітобському університеті, президентом канадської УВАН, членом Королівської комісії двомовності і культурності, президентом УММАН, членом багатьох українських і іншомовних наукових установ та доповідачем на багатьох міжнародних конференціях.

Бл. п. проф. д-р Ярослав Рудницький автор багатьох наукових і популярних праць, а крім того, також довголітній провідний діяч Державного Центру УНР в екзилі.

Вічна йому пам'ять!

Св. п. АННА ВАКСЮТЕНКО

Ділимося сумною вісткою з рідними і знайомими, що 10-го вересня 1995 року на 68-му році життя в м. Аделайда, Південна Австралія, після тривалої

недуги відійшла у вічність моя дорога дружина, мама і бабуня, св. пам'яті АННА ВАКСЮТЕНКО, дівоче прізвище Гулик.

Похоронено св. п. Анну 13-го вересня на цвинтарі Енфільд на дільниці Розе Гарден.

Вічна їй пам'ять!

В скорботі муж Микола, донечки Ірина і Валентина, зять Юрій, онуки Меланія і Данилко

Представникові "Нових Днів" у Південній Австралії п. Миколі Ваксютенкові і родині висловлюємо наше глибоке співчуття з приводу болючої втрати.

Редакція і адміністрація

СВІТЛИЙ ПАМ'ЯТІ проф. ЯКОВА ГУРСЬКОГО

В пам'ять мого чоловіка професора ЯКОВА ПАНТЕЛЕЙМОНОВИЧА ГУРСЬКОГО, з нагоди дня його народження 4-го листопада 1923 року, складаю сто долярів на 50-ий Ювілей "Українських вістей", сто долярів на Фундацію Багряного і сто долярів на журнал "Нові Дні".

Валентина Гурська, Де Вітт, Н. Й.

В ПАМ'ЯТЬ проф. ІВАНА БЕЗПЕЧНОГО

...В тузі, в скорботі проминув рік як серед нас живих немає Дорогої Людини — немає Тата. Замість квітів на світу могилу св. п. Івана Прокопа БЕЗПЕЧНОГО посилаємо чек на продовження передплати, \$300.00 на пресовий фонд "Нових Днів".

Пам'ять про Тебе Єдиний назавжди залишилася в наших серцях!

Людмила та Василь Неліни — дочка і зять

* * *

В незабутню пам'ять св. п. Івана Прокоповича БЕЗПЕЧНОГО, як нев'янучий вінок у першу річницю смерті, посилаю річну передплату та \$500.00 на пресовий фонд "Нових Днів".

Марія Безпечна, Ніагара-он-де-Лейк

Сердечно дякуємо Родині колишнього нашого співробітника сл. п. Івана Бережного за щедрі пожертви на пресовий фонд журналу. Нехай пам'ять про Покійного залишиться вічною!

Редакція і Аміністрація

Св. п. АНДРІЙ БІЛИНСЬКИЙ

Ділимося з приятелями і читачами сумною вісткою, що 12-го листопада 1995 року несподівано у Мюнхені відійшов у вічність наш близький дорадник і співробітник — доктор прав, доцент і вчений асистент в Інституті Східного Права в Мюнхені, колишній викладач державного Мюнхенського університету й професор Українського Вільного Університету АНДРІЙ БІЛИНСЬКИЙ.

Св. п. д-р проф. Андрій Білинський — колишній політичний в'язень польських і советських тюрем та концтаборів був визначним науковцем-політологом, видавцем і відважним публіцистом. Помер після

короткої педуги в Мюнхені (Німеччина) на 79-му році життя.

Братові покійного Клавдієві Білінському, родині і друзям висловлюємо наше глибоке співчуття. Нехай буде вічною пам'ять по Ньому!

Редакція "Нових Днів"

В ПАМ'ЯТЬ АНАТОЛІЯ МАКОВІЙЧУКА

Разом з передплатою висилаю 30.00 дол. на пресовий фонд "Нових Днів" — замість квітів на могилу нашого дорогого і незабутнього друга — чоловіка, батька і дідуся, св. п. **АНАТОЛІЯ МАКОВІЙЧУКА** в першу річницю його смерті.

Журнал "Нові Дні" він дуже цинив, а Вас шанував.

Нехай американська земля буде йому легкою!

Марія Маковійчук з дітьми і внуками

СВІТЛІЙ ПАМ'ЯТІ ДМИТРА ВАРЛАМОВИЧА КИСЛИЦІ

Висилаю передплату на журнал "Нові Дні" і \$70.00 на пресовий фонд у пам'ять дорогого мужа і тата св. п. **ДМИТРА ВАРЛАМОВИЧА КИСЛИЦІ**, відомого журналіста, педагога, редактора, перекладача, автора книги спогадів "Світ ясний", який відійшов у вічність 11-го грудня 1993 року.

Нехай пам'ять про нього буде вічною!

З найкращими побажаннями Вам і пані Аді.

Зіна Кислиця, дочки Ольга і Лідія, Оттава

В ПАМ'ЯТЬ ІВАНА ГАЄВСЬКОГО

При цьому пересилаю чек на суму \$80.00, з яких \$30.00 за передплату на 1996 рік, а \$50.00 на пресовий фонд в пам'ять мого чоловіка **ІВАНА ГАЄВСЬКОГО** в десяти роковини його смерті.

Бажаю найкращих успіхів.

Олександра Гаєвська, Ельмгурст, Н. Й.

В ПАМ'ЯТЬ РОМАНА ЛІБЕРА

Пересилаю чек на \$60.00. З того \$30.00 на передплату, а 30.00 доларів — пожертва на "Нові Дні" в пам'ять мого чоловіка **РОМАНА ЛІБЕРА** в 13-ту річницю його смерті.

Ліда Лібер, Торонто

Св. п. СОФІЯ КАЛИНОВСЬКА

Ділимось сумною вісткою, що 26-го жовтня 1995 року в місті Рочестер, США, на 93 році життя відійшла у вічність наша дорога тітка св. пам'яті **СОФІЯ КАЛИНОВСЬКА**, дружина покійного письменника (і нашого близького співробітника — Ред.) **Анатолія Калиновського** (Галапа).

Вічна їй пам'ять!

Леся і Віктор Павленки з родиною

Сл. п. ІНАС ОМЕЛЬЯНЕНКО

Ділимось з читачами і співробітниками сумною вісткою, що 25-го жовтня 1995 року у Міссіссауга відійшов у вічність, проживши 70 років, наш близький од-

нудумець, співробітник, член редакційної колегії "Нових Днів", талановитий журналіст, поет, письменник і педагог св. п. **ІНАС ОМЕЛЬЯНЕНКО** (І. Бондарчук).

Покійний Інас Омеляненко народився в с. Круті Горби, Таращанського району 7-го вересня 1925 року й пережив найстрашніші часи сталінського голодомору й масового терору проти українського народу.

Ширшу статтю про покійного надрукуємо пізніше. Нехай буде йому вічна пам'ять!

Редактор

ДОРОГІ ЧИТАЧІ-ПЕРЕДПЛАТНИКИ!

Через брак активних редакційних працівників, часу і грошей — це новорічне число журналу виходить знову подвійне, за два місяці.

Нас тривожить факт, що багато довголітніх жертвених читачів відмовляються від журналу з болем, подаючи причину, що вже не можуть читати. Невже немає у них нікого ані тут, ані в Україні, кому могли б передати свою передплату, щоб "Нові Дні" й далі жили?

Через брак місця ми були змушені відставити до наступного числа низку цікавих і актуальних матеріалів. Не подаємо їх назв, бо не певні чи всі вони помістяться в наступному числі. Тому просимо авторів вибачення за зволікання й бажаємо всім доброго та щасливого Нового Року!

Редакція

ЛІТЕРАТУРНИЙ КОНКУРС СФУЖО у 10-ту РІЧНИЦЮ ЧОРНОБИЛЬСЬКОЇ АВАРІЇ

Та прекрасна Україна, ті "ясні зорі і тихі води", про які співали і гусяри, і лірники, і кобзарі, тепер змінили своє обличчя. Найбільш родюча земля в Європі, найстарша хліборобська культура — пропадають, через страшну аварію, затаювану довгий час ворожим урядом. А наслідки аварії страшні. Вони помітні у загрозених лісах, затровених водах рік, хворих людях — особливо дітях, деформаціях людей та звірів, великим числі смертностей, малім числі народжень, а ще більше тим, що віку наслідків покищо не відомо — чи вони переслідуватимуть нашу землю сотки, чи тисячі літ...

Світова Федерація Українських Жіночих Організацій веде постійну працю в напрямку усвідомлення цієї страшної екологічної загрози. На Міжнародній Конференції в справах жінок в Бейджінг, СФУЖО присвятила окрему сесію цій справі, поширила відомості про небезпеку між усіма народами світу. Тепер СФУЖО намагається поширити свідомість цієї проблеми між українськими дітьми та молоддю діаспори, а також України. Тому проголошено 25-ий ЛІТЕРАТУРНИЙ КОНКУРС СФУЖО ім. МАРУСИ БЕК. Тема конкурсу: "Що я знаю про Чорнобиль."

Вікові групи учасників конкурсу (вік до дня речення конкурсу — 31 травня 1996 р.): категорія I — 7–11 років;

категорія II — 12–14 років; категорія III — 15–18 років; категорія IV — 19–23 роки.

В кожній категорії будуть наділені перша, друга і третя нагороди.

Конкурсні праці пересилати на подану внизу адресу. Подати докладно: а) з діаспори: псевдо, дата народження і категорія на творі; ім'я, прізвище та адресу в зашлюпленій конверті; б) з України: дату народження, категорію, ім'я, прізвище та адресу.

World Federation of Ukrainian
Women's Organizations
2336 Bloor Street West, Box 84578
Toronto, Ontario M6S 1T0 Canada

НАГОРОДИ за ВИЗНАЧНІ ПРАЦІ в УКРАЇНСЬКИХ ІСТОРИЧНИХ ДОСЛІДЖЕННЯХ опубліковані між 1991 і 1994 роками

Освітня фундація ім. Петра Яцика виділила 15 тисяч доларів для нагород за досягнення в українських історичних дослідженнях. Незалежність України стала поштовхом для збільшеної активності досліджень у ділянці української історії у Північній Америці і в Європі та зросту історичних досліджень в Україні. На жаль, свобода досліджень і доступу до архівів в Україні прийшла тоді, коли тяжка економічна ситуація зменшила ресурси для підтримки науковців. За допомогою нагород Фундація сподівається привернути увагу до визначних праць в Україні й на Заході і забезпечити деяку підтримку молодим і досвідченим науковцям в Україні, які продемонстрували у своїх дослідженнях визначність.

Фундація доручила провадити відбір кандидатів Центрові досліджень історії України ім. Петра Яцика при Канадському інституті українських студій Альбертського університету. Директори Центру зробили остаточний вибір переможців.

Дві нагороди по 2,500 дол. були виділені визначним монографіям з української історії, опублікованим між 1991 і 1994 роками. Серед категорії книжок, що з'явилися на Заході, нагорода присуджена проф. Софії Сенік за перший том "A History of the Church in Ukraine" (Рим, 1993, ж. "Orientalia Christiana Analecta", 243). Серед монографій, опублікованих в Україні, нагороду отримала д-р Наталія Яковенко за працю "Українська шляхта з кінця XIV до середини XVII століття" (Київ, 1993).

Комітет також виділив шість нагород по 1,000 дол. і три по 500 дол.

З метою заохочення поступу в нових дослідницьких темах і методах в Україні, було виділено спеціальну нагороду в сумі 2,000 дол. для покриття кошту семінару "Образ правителя в Європі і Україні XII–XVIII сторіч", влаштованого неподалік від Києва. У семінарі, який відбувся 21–25 вересня, взяли участь 20 учасників. Доповіді і тексти дискусії публікуватимуться у наступному числі журналу "Mediaevalia Ucrainica". ■

КОЛЯДА і ПРЕСОВИЙ ФОНД "НОВИХ ДНІВ"

Безпечна Марія, Ніягара-он-де-Лейк, Онтаріо (в пам'ять свого чоловіка Івана)	\$500.00
Неліпи Людмила і Василь, Торонто, Онтаріо (в пам'ять тата Івана Безпечного)	300.00
Перепадченко Іван, Торонто, Онтаріо	200.00
Гошуляк Йосип, Етобіко, Онтаріо	100.00
Гурська Валентина, ДеВітт, Н. Й. (в пам'ять свого дорогого чоловіка Якова) ..	100.00
Кислиця Зіна, Оттава, Онтаріо (в пам'ять свого дорогого чоловіка Дмитра) ..	70.00
Колдун Микола, Парма Гайтс, Огайо	70.00
Небелюк д-р М. М., Торонто, Онтаріо	70.00
Гаєвська Олександра, Ельмгурс, Н. Й. (в пам'ять свого чоловіка Івана)	50.00
Надяк д-р О. С., Вестмонт, Квебек	50.00
Мигайчук д-р Я., Парма, Огайо	45.00
Івашенко Іван, Гвелф, Онтаріо	40.00
Лібер Лідія, Етобіко, Онтаріо (в пам'ять свого чоловіка Романа)	30.00
Ткач Іван, Гамільтон, Онтаріо	30.00
Павленки Лариса і Віктор, Іслінгтон, Онтаріо (в пам'ять тітки Софії Калиновської)	25.00
Черненко-Рудницька д-р Олександра, Едмонтон, Альберта	25.00
Шевченко Василь, Форт Вейн, Індіана	25.00
Воскобійник Михайло і Галина, Корал Спрінгс, Фльоріда	20.00
Дяковський Мирослав, Торонто, Онтаріо	20.00
Івасиків Лев, Тацдер Бей, Онтаріо	20.00
Назаренко Григорій і Тетяна, Детройт, Мічиген ...	20.00
Нацюк Софія, Кіченер, Онтаріо	20.00
Пилипенко Василь, Вінніпег, Манітоба	20.00
Попадинець Марія, Вестон, Онтаріо	20.00
Процик Олександр, Флосмур, Ілліной	20.00
Ромас Олександр, Ля Салл, Квебек	20.00
Семенюк Зіна, Торонто, Онтаріо	20.00
Середюк П., Ветергільл Парк, Австралія	20.00
Смирнів Микола, Гамільтон, Онтаріо	20.00
Слонівський Євген, Ньюмаркет, Онтаріо	15.00
Івашко Євгенія, Торонто, Онтаріо	10.00
Кобаса Олександр, Вільямсвилл, Н. Дж.	10.00
Микитюк Володимир, Гамільтон, Онтаріо	10.00
Наклович Богдан, Маккедляр, Онтаріо	10.00
Сосна Олександр, Ошава, Онтаріо	10.00
Сурмач Анна, Мерріквільл, Онтаріо	10.00
Ткаченко Михайло, Торонто, Онтаріо	10.00
Грицак Петро, Кранфорд, Н. Дж.	5.00
Ермоленко Валентина, Мінеаполіс, Мінесота	5.00
Олексюк Іван, Торонто, Онтаріо	5.00

Сердечна подяка всім жертводавцям!

Аміністрація "Нових Днів"

Дорогі Читачі!

Зробіть Вашим рідним або приятелем вартісний подарунок — передплатіть їм журнал "Нові Дні" \$30.00! ■